

وزارت مسکن و شهرسازی
سازمان مسکن و شهرسازی استان زنجان

طرح جامع توسعه و عمران
ناحیه ابهر

جلد هفتم

خلاصه گزارش

مهندسین مشاور آرمانشهر

۱۳۸۹ فروردین

فهرست مطالب

۲	فهرست مطالب
۶	فهرست جدول ها
۸	۱ - بررسی کلی منطقه با تأکید ویژه بر استان.
۸	۱-۱ - ویژگیهای عمده جغرافیایی و اقلیمی منطقه
۸	۱-۱-۱ - موقعیت جغرافیایی و تقسیمات سیاسی منطقه(نقشه) و موقعیت ناحیه مورد مطالعه
۸	موقعیت جغرافیایی منطقه
۸	تقسیمات سیاسی منطقه
۸	موقعیت جغرافیایی ناحیه
۸	۱-۱-۲ - مراکز جمعیتی واقع در منطقه
۹	۱-۱-۳ - وضع توپوگرافی و مهمترین ارتفاعات مهم منطقه و استان
۹	وضع توپوگرافی و مهمترین ارتفاعات منطقه
۹	۴-۱ - وضعیت آبهای سطحی رودخانه ها و منابع آب مهم
۹	وضعیت آبهای منابع مهم منطقه
۱۰	وضعیت آبهای منابع مهم استان
۱۰	۱-۱-۵ - ترکیب و پوشش گیاهی مهم منطقه و استان
۱۱	۱-۱-۶ - خطر نسبی زلزله در منطقه و استان، وضعیت زمین لرزه و گسلهای مهم
۱۱	خطر نسبی زلزله در منطقه
۱۱	گسلهای منطقه
۱۱	خطر نسبی زمینلرزه در استان
۱۱	۱-۱-۷ - وضعیت اقلیمی منطقه
۱۲	۱-۱-۸ - مسایل کلی زمین شناسی
۱۲	تیپ های اراضی منطقه
۱۳	۱-۲ - شناخت ویژگیهای فرهنگی- اجتماعی، تاریخی منطقه و استان
۱۳	۱-۲-۱ - زبان و گویش مردم منطقه و استان
۱۳	زبان و گویش مردم منطقه
۱۳	۱-۲-۲ - مختصری از تاریخچه منطقه و استان
۱۳	مختصری از تاریخچه منطقه
۱۳	مختصری از تاریخچه استان
۱۴	۱-۲-۳ - آثار و یادمانهای تاریخی منطقه و استان
۱۴	۱-۳ - مطالعه و بررسی نظام استقرار مراکز جمعیتی
۱۴	۱-۳-۱ - نحوه توزیع جمعیت در منطقه و استان
۱۵	۱-۴ - وضعیت ارتباطات منطقه و استان مربوطه
۱۵	۱-۴-۱ - وضعیت ارتباط منطقه با سایر مناطق پایتحت و توجه به استان
۱۵	وضعیت ارتباط منطقه با سایر مناطق
۱۵	۱-۴-۲ - وضعیت ارتباطات جاده ای آبی - هوایی، ریلی داخل منطقه و استان بطور خلاصه
۱۵	وضعیت ارتباطات جاده ای داخل منطقه
۱۶	وضعیت ارتباطات جاده ای داخل استان

۵-۱- اوضاع اقتصادی منطقه و نقش ناحیه در منطقه	۱۶
۱-۱-۵- سطح زیر کشت و میزان تولید زراعی و باغات	۱۶
۱-۱-۵-۲- وضعیت دامپروری منطقه و استان	۱۶
۱-۱-۵-۳- وضعیت دامپروری منطقه	۱۶
۱-۱-۵-۴- وضعیت دامپروری استان	۱۷
۱-۱-۵-۵- شیلات و آبزیان منطقه و استان	۱۷
۱-۱-۵-۶- شیلات و آبزیان منطقه	۱۷
۱-۱-۵-۷- شیلات و آبزیان استان	۱۷
۴-۱- منابع زیرزمینی و معادن منطقه و استان	۱۷
۴-۲- منابع زیرزمینی و معادن منطقه	۱۷
۴-۳- منابع زیرزمینی و معادن استان	۱۸
۱-۱-۵-۸- مهمترین نقش اقتصادی منطقه و تاکید بر استان	۱۸
۱-۱-۵-۹- مهمترین نقش اقتصادی منطقه	۱۸
۱-۱-۵-۱۰- مهمترین نقش اقتصادی استان	۱۸
۱-۱-۵-۱۱- ترکیب اشتغال و فعالیت در بخش‌های مختلف اقتصادی منطقه و استان	۱۸
۱-۱-۵-۱۲- رئوس مهمترین برنامه‌های بخشی و منطقه‌ای	۱۹
۱-۱-۵-۱۳- اعتبارات عمرانی استانی	۱۹
۱-۱-۵-۱۴- اعتبارات عمرانی استان و میزان رشد آن در برنامه‌های پنجساله	۱۹
۱-۱-۵-۱۵- بررسی و شناخت ناحیه	۱۹
۱-۱-۵-۱۶- خصوصیات جغرافیایی و اقلیمی	۱۹
۱-۱-۵-۱۷- موقعیت با توجه به تقسیمات کشوری در منطقه و مشخصات جغرافیایی ناحیه	۱۹
۱-۱-۵-۱۸- موقعیت جغرافیایی ناحیه	۱۹
۱-۱-۵-۱۹- تقسیمات کشوری ناحیه	۱۹
۱-۱-۵-۲۰- وضعیت اقلیمی ناحیه	۲۰
۱-۱-۵-۲۱- جدول اقلیمی ناحیه به تفکیک شهرستان	۲۰
۱-۱-۵-۲۲- مسایل کلی زمین شناسی	۲۱
۱-۱-۵-۲۳- جدول ترکیب تیپ اراضی ناحیه	۲۱
۱-۱-۵-۲۴- وضعیت توپوگرافی شیبهای اصلی موثر در طرح و مهمترین ارتفاعات ناحیه و همچنین سایر عوامل جغرافیایی موثر در طرح	۲۱
۱-۱-۵-۲۵- وضعیت زمین لرزه- گسلهای مهم، دوره بازگشت زمین لرزه‌های مهم	۲۲
۱-۱-۵-۲۶- وضعیت آهای سطحی	۲۲
۱-۱-۵-۲۷- منابع طبیعی مهم	۲۲
۱-۱-۵-۲۸- جنگلها و مراتع	۲۲
۱-۱-۵-۲۹- معادن (منابع زیرزمینی ناحیه)	۲۳
۱-۱-۵-۳۰- منابع آب و ظرفیت‌های آبی	۲۳
۱-۱-۵-۳۱- مناطق حفاظت شده زیست محیطی	۲۳
۱-۱-۵-۳۲- جدول نحوه استفاده از اراضی	۲۴
۱-۱-۵-۳۳- نحوه استقرار مراکز جمعیتی و فعالیت (شهرها - روستاهای مسکونی و صنعتی)	۲۴
۱-۱-۵-۳۴- عوامل مؤثر در نحوه استقرار مراکز جمعیتی و فعالیت در سطح ناحیه	۲۴

۲-۵-۲-چگونگی پراکندگی مراکز جمعیتی و فعالیت در سطح ناحیه با توجه به عوامل طبیعی و جغرافیایی	۲۵
۲-۵-۳-میزان برخورداری خدمات و امکانات زیربنایی (وضعیت موجود)	۲۵
۴-۵-۴-نتایج تحلیل کمی و کیفی خدمات و امکانات	۲۵
۴-۵-۵-نتایج تحلیل حوزه های هم پیوند	۲۶
۴-۵-۶-نحوه توزیع امکانات زیربنایی آبادیها در سطح شهرستان و علل عدمه تفاوت های موجود	۲۷
۴-۵-۷-خصوصیات تاریخی، فرهنگی، اجتماعی ناحیه	۲۸
۱-۲-۶-۱-پیشینه تاریخی مراکز سکونتی در سطح ناحیه	۲۸
۱-۲-۶-۲-موقعیت و خصوصیات مناطق و آثار باستانی ناحیه (شهرها، روستاهای دارای بافت تاریخی، تپه ها، محوطه ها و محورهای تاریخی - فرهنگی)	۲۸
۱-۲-۶-۳-زبان و گویش های مختلف مردم در سطح ناحیه	۲۸
۴-۲-۶-۴-میزان باسوسادی و وضعیت آموزش و سواد در سطح ناحیه	۲۹
۴-۲-۶-۵-خصوصیات ویژه قومی، فرهنگی و اجتماعی	۲۹
۴-۲-۶-۷-خصوصیات جمعیتی	۲۹
۱-۲-۷-۱-تحولات جمعیتی و میزان رشد سالیانه	۲۹
۱-۲-۷-۲-مقایسه میزان توزیع جمعیت در طرح های قبلی با میزان و توزیع جمعیت واقعی و علل انحراف آن	۳۰
۱-۲-۷-۳-وضعیت و میزان مهاجرت در ناحیه	۳۰
۱-۲-۷-۴-وضعیت ارتباطات ناحیه	۳۱
۱-۲-۸-۱-وضعیت ارتباطات ناحیه با سایر نواحی منطقه	۳۱
۱-۲-۸-۲-وضعیت ارتباطات جاده ای - آبی - هوایی - ریلی - داخل ناحیه (بطور خلاصه)	۳۱
۱-۲-۸-۳-جدول وضعیت راه های زمینی در ناحیه	۳۱
۱-۲-۸-۴-خصوصیات اقتصادی	۳۱
۱-۲-۹-۱-بررسی وضعیت میزان فعالیت و اشتغال (در فاصله سه دوره سرشماری)	۳۱
۱-۲-۹-۲-توزیع جمعیت شاغل ناحیه بر اساس رشته های فعالیت	۳۲
۱-۲-۹-۳-عملکرد غالب اقتصادی ناحیه	۳۲
۴-۲-۹-۴-استعدادها و امکانات بالقوه اقتصادی و قطبیاتی جاذب اقتصادی در سطح ناحیه	۳۳
۴-۲-۹-۵-توان ها و قابلیت ها بخش کشاورزی - زیر بخش زراعت	۳۳
۴-۲-۹-۶-توان ها و قابلیت ها بخش کشاورزی - زیر بخش دامداری	۳۳
۴-۲-۹-۷-توان ها و قابلیت ها بخش صنعت	۳۳
۴-۲-۹-۸-توان ها و قابلیت ها بخش معدن	۳۳
۴-۲-۹-۹-توان ها و قابلیت ها بخش بازرگانی	۳۳
۴-۲-۹-۱۰-توان ها و قابلیت ها بخش گردشگری	۳۴
۴-۲-۹-۱۱-موانع عدمه توسعه اقتصادی در سطح ناحیه	۳۴
۴-۲-۹-۱۲-تنگناها و محدودیت ها بخش کشاورزی - زیر بخش زراعت	۳۴
۴-۲-۹-۱۳-تنگناها و محدودیت ها بخش کشاورزی - زیر بخش دامداری	۳۴
۴-۲-۹-۱۴-تنگناها و محدودیت ها بخش صنعت	۳۴
۴-۲-۹-۱۵-تنگناها و محدودیت ها بخش معدن	۳۴
۴-۲-۹-۱۶-تنگناها و محدودیت ها بخش بازرگانی	۳۴

۳۵.....	تئگناها و محدودیت ها بخش گردشگری
۳۵.....	۳- توسعه
۳۵.....	۱-۳- توسعه اقتصادی
۳۵.....	۱-۱-۳- تحولات عمده اقتصادی قابل پیش بینی
۳۵.....	۱-۲-۳- اهداف و اصول توسعه اقتصادی ناحیه
۳۵.....	۱- اهداف و اصول توسعه در طرح ناحیه
۳۶.....	۲- اهداف و اصول توسعه در برنامه توسعه استان
۳۶.....	۳-۱-۳- راهبردهای توسعه اقتصادی ناحیه به تفکیک بخش‌های مختلف اقتصادی
۳۶.....	بخش زراعت
۳۶.....	بخش دامداری
۳۷.....	بخش صنعت
۳۷.....	بخش معدن
۳۷.....	بخش بازرگانی
۳۷.....	بخش گردشگری
۳۷.....	۴-۱-۳- پیش بینی ساختار کلی اقتصادی در ناحیه
۳۸.....	۴-۲-۳- اقدامات عمرانی مورد نیاز ناحیه به منظور بالا بردن سطح رشد و توسعه اقتصادی
۴۰.....	۴-۳-۲- چگونه توزیع جمعیت و رشد و تحولات آن در سطح ناحیه
۴۰.....	۴-۳-۲-۱- علل و عوامل مهم- تحولات کمی و کیفی و حرکات جمعیتی و روند تغییرات آنها در دوره های سرشماری گذشته و طرحهای جامع قبلی
۴۰.....	۴-۳-۲-۲- گزینه های پیش بینی جمعیت و تحلیل نتایج سرشماری های گذشته
۴۲.....	۴-۳-۲-۳- تحولات جمعیت شهری و روستایی ناحیه در ۲۰ سال آینده
۴۳.....	۴-۳-۳- سطح بندی و نظام خدمات رسانی
۴۳.....	۴-۳-۳-۱- تحلیل میزان برخورداری سطوح از امکانات خدمات رسانی و زیربناei در مراکز جمعیتی و فعالیتی.
۴۴.....	۴-۳-۳-۲- ارزیابی امکانات اساسی توسعه کالبدی فضایی ناحیه به منظور برنامه ریزی تأمین تأسیسات زیربنایی ، خدمات رفاهی و احتیاجات محلی
۴۵.....	۴-۳-۳-۳- ارزیابی محدودیتهای اساسی توسعه کالبدی فضایی ناحیه به منظور برنامه ریزی تأمین تأسیسات زیربنایی ، خدمات رفاهی و احتیاجات محلی
۴۵.....	۴-۳-۳-۴- اهداف و الگوهای برنامه ریزی توسعه، ناحیه و معیارهای انتخاب الگو
۴۶.....	۴-۳-۳-۵- راهبردها و راهکارها و پیشنهادات مناسب برای حل مسائل و مشکلات حاد موجود در زمینه نیازهای عمرانی ناحیه
۴۷.....	۴-۳-۳-۶- نقشه ساختار پیشنهادی سلسله مراتب فضایی و مراکز جمعیتی و تأسیسات و خدمات پیشنهادی آنها
۴۷.....	۴-۳-۳-۷- نقشه شبکه ارتباطی پیشنهادی(درون منطقه ای و برون منطقه ای) و عملکردهای آن
۴۷.....	۴-۳-۳-۸- ساختار پیشنهادی سلسله مراتب فضاهای و مراکز جمعیتی
۴۸.....	۴-۳-۳-۹- جهات اصلی توسعه شهرهای واقع در ناحیه در آینده (اعم از پیوسته و ناپیوسته) با رعایت و حفظ و حراست منابع آب موجود و آتی
۴۸.....	۴-۳-۱۰- نقاط روستایی که در آینده از نظر میزان جمعیت و عملکرد اقتصادی و شاخصهای وزارت کشور به شهر تبدیل می گردند و معیارهای آن

۱۱	-۳-۳- مکانیابی نقاط جمعیتی و فعالیتهای جدید(شهر یا شهرک مسکونی، صنعتی، توریستی، اداری و ...)
۱۴	..... و ارائه معيارهای اصلی مکانیابی
۱۲	-۳-۳- پیش بینی اعتبارات لازم برای اجرای طرح پیشنهادی ارائه شده با استفاده از کسب نظر دستگاههای اجرائی
۱۴	.....
۵۰	-۳-۳-۱۳- اولویت اجرایی پیشنهادهای ارائه شده با توجه به اعتبارات قابل تخصیص

فهرست جداول ۵

۸	جدول ۱-۱-۱-۱. مراکز جمعیتی واقع در منطقه
۹	جدول ۴-۱-۱-۱. موقعیت استان های منطقه البرز جنوبی در مناطق هشتگانه آبی کشور
۹	جدول ۴-۱-۱-۱-۲. رودخانه های مهم منطقه البرز جنوبی بتفکیک استان ها
۱۰	جدول ۴-۱-۱-۱-۳. نام منطقه ها، حوزه ها، و زیرحوزه های آبریز در استان زنجان
۱۰	جدول ۴-۱-۱-۱-۴. کاربری و پوشش زمین ها در منطقه البرز جنوبی
۱۰	جدول ۵-۱-۱-۱-۲. وضعیت موجود منابع طبیعی استان زنجان تا پایان سال ۱۳۸۲
۱۱	جدول ۶-۱-۱-۱-۱. خطر زمینلرزه در منطقه البرز جنوبی
۱۲	جدول ۶-۱-۱-۱-۲. نسبت تیپ های اراضی در منطقه البرز جنوبی
۱۳	جدول ۱-۲-۱-۱-۱. گویشها و زبانهای موجود در منطقه البرز جنوبی
۱۴	جدول ۱-۲-۱-۱-۲-۱. نمونه آثار و یادمان های تاریخی در منطقه البرز جنوبی
۱۵	جدول ۱-۳-۱-۱-۱. توزیع جمعیت منطقه البرز جنوبی به تفکیک جنس و نقاط شهری و روستایی در سال ۱۳۷۵
۱۳۸۱	جدول ۲-۴-۱-۱. انواع راههای تحت حوزه استحفاظی وزارت راه و ترابری منطقه در سال ۱۳۸۱
۱۵	..... کیلومتر
۱۶	..... ۱۵۲۶
۱۶	جدول ۱-۵-۱-۱. مساحت اراضی کشاورزی بهره برداری بازمیں دیم، زمین آبی بر حسب استان: واحد: هکتار
۱۶	.....
۱۶	جدول ۲-۵-۱-۱. تعداد و انواع دام در منطقه البرز جنوبی ۱۳۸۲ واحد: رأس
۱۷	جدول ۲-۵-۱-۲. تعداد انواع دامهای استان زنجان ۱۳۸۲ ظرفیت: رأس
۱۷	جدول ۳-۵-۱-۱. مقدار صید و تولید آبزیان بر حسب مکان صید یا تولید منطقه البرز جنوبی ۱۳۸۱ تن
۱۷	جدول ۴-۵-۱-۱. تعداد معادن، شاغلان و ارزش تولیدات معادن در حال بهره برداری
۱۸	جدول ۴-۵-۱-۲. تعداد و میزان ذخایر معدنی استان در سال ۱۳۸۲
۱۸	جدول ۶-۵-۱-۱. تعداد و درصد توزیع شاغلان منطقه البرز جنوبی به تفکیک بخش های اصلی اقتصادی-
۱۸	..... ۱۳۷۵
۱۹	جدول ۱-۷-۱-۱. جمع بندی پیش بینی بودجه عمرانی استانی در استان زنجان در برنامه سوم و چهارم میلیون ریال
۲۰	جدول ۱-۱-۲-۱. تعداد و نام شهرستانهای منطقه البرز جنوبی بتفکیک استانها
۲۰	جدول ۳-۱-۲-۱-۱. خلاصه مشخصات اقلیمی ناحیه ابهر

جدول ۱-۲-۱. درصد تیپهای اصلی زمین در ناحیه ابهر.....	۲۱
جدول ۱-۲-۲. مشخصات ارتفاعات مهم ناحیه ابهر.....	۲۱
جدول ۱-۲-۳. در ناحیه ابهر ۵ گسله به مشخصات زیر وجود دارد:.....	۲۲
جدول ۱-۴-۱. وسعت منابع طبیعی ناحیه ابهر در حوزه جنگلی ۱۳۸۲.....	۲۲
جدول ۱-۴-۲. تعداد و میزان ذخایرمعدنی ناحیه ابهر در سال ۱۳۸۲.....	۲۳
جدول ۱-۴-۳. مناطق چهارگانه تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست در ناحیه ابهر.....	۱۳۸۲
واحدهکتار.....	۲۴
جدول ۱-۴-۴. نحوه استفاده از اراضی مساحت به هکتار.....	۲۴
جدول ۱-۵-۱. تعداد آبادیهای استان بر حسب دهستان به تفکیک وضع طبیعی آبادی.....	۲۵
جدول ۱-۵-۲. میزان برخورداری خدمات و امکانات زیربنایی در آبادی های ناحیه ابهر (وضعیت موجود).....	۲۵
جدول ۱-۵-۳. برآورد نیاز بر مبنای استانداردها و ضوابط خدمات رسانی محیط روستایی کشور در ناحیه ابهر.....	۲۶
جدول ۱-۵-۴. چگونگی توزیع امکانات زیربنایی آبادیها و میزان برخورداری در سطح شهرستان های ناحیه ابهر.....	۲۷
جدول ۱-۷-۱. روند تحول ساختار جمعیت در ناحیه ابهر بر اساس گزینه ۱.....	۲۹
جدول ۱-۸-۱. انواع راههای زیر پوشش اداره کل راه و ترابری ناحیه ابهر.....	۳۱
جدول ۱-۹-۱. شاخص نیروی انسانی ده ساله و بیشتر ناحیه ابهر در سال ۱۳۷۵ و مقایسه آن با استان.....	۳۲
جدول ۱-۱۰-۱. پیش بینی اشتغال و ضریب تکفل شغلی در ناحیه ابهر برای سال ۱۴۰۰.....	۳۸
جدول ۱-۱۱-۱. عملیات عمرانی و اصلاحی مورد لزوم در واحد های ارضی ناحیه ابهر.....	۳۹
جدول ۱-۱۲-۱. تغییر و تحولات مربوط به نرخ رشد تعديل شده و وضعیت مهاجرت استان زنجان برای سال های ۱۳۸۵ و ۱۴۰۰.....	۴۱
جدول ۱-۱۳-۱. تغییر و تحولات جمعیتی استان زنجان برای سال های ۱۳۸۵ و ۱۴۰۰.....	۴۱
جدول ۱-۱۳-۲. گزینه های پیش بینی جمعیت ناحیه ابهر در سال ۱۴۰۰.....	۴۲
جدول ۱-۱۳-۳. گزینه های پیش بینی جمعیت ناحیه ابهر به تفکیک شهرستان ها در سال ۱۴۰۰.....	۴۲
جدول ۱-۱۳-۴. خدمات مربوط به مرکز مجموعه و مرکز منظومه.....	۴۳
جدول ۱-۱۳-۵. ارزیابی امکانات اساسی توسعه کالبدی فضایی ناحیه به منظور برنامه ریزی تأمین تأسیسات زیربنایی، خدمات رفاهی و احتیاجات محلی.....	۴۴
جدول ۱-۱۳-۶. توزیع مراکز روستایی را در ناحیه ابهر.....	۴۷
جدول ۱-۱۳-۷. برآورد اعتبارات مورد نیاز برای اجرای طرح ها و پیشنهاد های طرح جمع ناحیه ابهر.....	۴۹

۱- بررسی کلی منطقه با تاکید ویژه بر استان

۱-۱- ویژگیهای عمده جغرافیایی و اقلیمی منطقه

۱-۱-۱- موقعیت جغرافیایی و تقسیمات سیاسی منطقه(نقشه) و موقعیت ناحیه

مورد مطالعه

موقعیت جغرافیایی منطقه

موقعیت جغرافیایی منطقه البرز جنوبی حدوداً بین عرض های شمالی ۳۳ درجه و ۳۰ دقیقه تا ۳۷ درجه و ۲۰ دقیقه و طول های خاوری ۴۷ درجه و ۱۰ دقیقه تا ۵۷ درجه و ۵ دقیقه قرار دارد.

تقسیمات سیاسی منطقه

منطقه البرز جنوبی، برپایه آخرین تقسیمات کشوری در سال ۱۳۸۲ از ۶ استان، ۳۹ شهرستان، ۱۰۳ بخش و ۲۶۵ دهستان تشکیل می گردد، و ۱۹۴۳۱ کیلومتر مربع وسعت دارد.

موقعیت جغرافیایی ناحیه

ناحیه ابهر در قسمت خاوری و جنوبی استان زنجان قرار دارد که مابین ۴۹ درجه و ۲۵ دقیقه تا ۴۷ درجه و ۵ دقیقه طول شرقی نصف النهار گرینویچ و ۳۶ درجه و ۴۵ دقیقه تا ۳۵ درجه و ۳۵ دقیقه عرض شمالی خط استوا گسترده است. مساحت ناحیه ابهر برپایه داده های سازمان برنامه و بودجه استان زنجان ۸۵۵۱، و برپایه داده های تقسیمات کشوری ۸۵۳۷.۹۳۳ کیلومتر مربع می باشد. مرکز آن شهر ابهر است که از سطح دریا ۱۵۳۶ متر ارتفاع دارد. ناحیه ابهر، برپایه آخرین تقسیمات کشوری در سال ۱۳۸۵ از ۳ شهرستان، ۷ بخش، ۲۰ دهستان، و ۹ واحد سکونتگاه شهری تشکیل شده است. در سال ۱۳۸۲ تعداد ۴۴۳۴ پارچه آبادی در نقاط روستایی ناحیه ابهر وجود داشته است، که تعداد ۳۷۴ آبادی دارای سکنه، و ۷۰ آبادی خالی از سکنه بوده اند.

۱-۱-۲- مراکز جمعیتی واقع در منطقه

در سال ۱۳۸۲ در منطقه البرز جنوبی تعداد ۱۲۸ نقطه شهری و ۷۲۸۸ آبادی دارای سکنه، وجود داشته است.

جدول ۱-۱-۱-۱. مراکز جمعیتی واقع در منطقه

مقدار	موضوع
۱۹۴۳۱۰	مساحت منطقه-کیلومتر مربع
۳۹	تعداد شهرستان
۱۲۸	تعداد نقاط شهری
۲۶۵	تعداد دهستان
۱۰۳	تعداد بخش
۵۸۱۸	تعداد آبادی دارای سکنه

منبع: ۱- استان زنجان از سالنامه آماری استان زنجان، سال ۱۳۸۲-۲- سالنامه آماری کشور، سال ۱۳۸۲

۱-۳-۱- وضع تپوگرافی و مهمترین ارتفاعات مهم منطقه و استان

وضع تپوگرافی و مهمترین ارتفاعات منطقه

کوه ها

منطقه البرز جنوبی در دامنه های جنوبی و جنوب رشته کوه البرز واقع شده و بخشی از آن نیز در حاشیه های شرقی رشته کوههای زاگرس قرار دارد، و به طور کلی ارتفاع مناطق مختلف ناحیه از شمال به جنوب و از غرب به شرق کاهش می یابد. از مهمترین ارتفاعات منطقه می توان به قله دماوند در، تخت سلیمان در استان زنجان، قره داغ (البرز) در دماوند، میشینه مرگ در ۳۱ کیلومتری شمال باختری فیروزکوه، شاور در ۲۴ شاهرود، توچال در تهران با ۳۹۳۳ متر، قله اوان در قزوین، قله شباز در استان مرکزی، کوه بلقیس در استان زنجان، کوه سندران در استان زنجان، اشاره نمود.

دشت

ناواحی جنوبی ارتفاعات سلسله جبال البرز در این منطقه را عمدتاً دشت ها و بیابان ها تشکیل می دهند.

کویرها

دشت کویر (کویر مرکزی) نیمه جنوبی استان سمنان را فرا گرفته است. از جمله، شرق و جنوب استان سمنان با کویرهای دامغان، حاج علیقلی، نمک و دق سرخ پوشش یافته است و در منتهی ایله جنوب غربی این استان نیز دریاچه نمک قم (مسیله) قرار دارد. در شمال استان قم، اراضی بیابانی و کویری به چشم می خورد.

۴-۱- وضعیت آبیهای سطحی رودخانه ها و منابع آب مهم

وضعیت آبها و منابع مهم منطقه

حوزه های آبریز منطقه

منطقه البرز جنوبی در میان سه منطقه آبی (از مناطق هشتگانه طرح جامع آب کشور) قرار دارد، و از تمامی یا قسمت هایی از ۵ حوزه آبریز و ۱۸ زیر حوزه آبریز، برپایه جدول تشکیل می شود.

جدول ۴-۱-۱-۱. موقعیت استان های منطقه البرز جنوبی در مناطق هشتگانه آبی کشور

منطقه	تعداد حوزه	تعداد زیر حوزه	سمنان	تهران	قزوین	زنگان	مرکزی	قم
۱ شمال	۳	۸	*	*	*	*	-	-
۷ تهران	۱	۶	-	*	*	*	*	*
۸ خراسان	۱	۴	*	-	-	-	-	-

حوزه ها، زیر حوزه ها و دشت های موجود در منطقه البرز جنوبی در جدول ۴-۱-۱-۳ نمایش داده شده است.

رودخانه های منطقه

جدول ۴-۱-۲- رودخانه های مهم منطقه جنوب شرقی را به تفکیک استان ها، نمایش می دهد.

جدول ۴-۱-۳-۲. (رودخانه های مهم منطقه البرز جنوبی بتفکیک استان ها)

نام استان	نام رودخانه های مهم
سمنان	حله رود. گل رودبار، شاهرود. مجن. کال شور.
تهران	کردان. کرج. جاجرود. دماوند. شهرآباد. شور.
قزوین	خررود. رودشور. پهرام رود.
زنگان	زنگان رود. قزل اوزون. خزرود. حاجی عرب. ابهر رود. شاهرود. رود شور.
مرکزی	مزلقان. فرقان. شراء. قم رود.
قم	قم رود. قره چای. مسیله. قره سو. کرج-جاجرود.

وضعیت آبها و منابع مهم استان

حوزه های آبریز استان

استان زنجان در دو حوزه اصلی آبریز دریای خزر (در زیر حوزه آبریز رودخانه قزل اوزن) و دریاچه قم در زیر حوزه آبریز رودخانه شور قرار دارد.

جدول ۱۴-۱-۳. نام منطقه ها، حوزه ها، و زیرحوزه های آبریز در استان زنجان

شماره	منطقه	نام	کد	نام	کد	منطقه	نام	کد
۱	شمال	سراپ قزل اوزن	۱-۳-۲	سفید رود	۱-۳			
		قزل اوزن فرنقو	۱-۳-۳					
		قزل اوزن	۱-۳-۴					
		سفید رود	۱-۳-۵					
۲	مرکزی و تهران	شورچای خزرود	۷-۱-۱	قم قره چای	۷-۱			

۵-۱-۱- ترکیب و پوشش گیاهی مهم منطقه و استان

ترکیب و پوشش گیاهی منطقه

واحدهایی که در نقشه کاربری و پوشش زمین‌های منطقه تشخیص داده شده اند، بدین قرارند:

پدول ۵-۱-۱. کاربری و پوشش زمین‌ها در منطقه البرز جنوبی

٪	هزار هکتار	کاربری و پوشش	٪	هزار هکتار	کاربری و پوشش
۵ / ۶	۱۰۴۵	زراعت دیم	۱ / ۰	۱۸۶	مرتع متراکم
۴ / ۶	۸۵۸	مرتع و زراعت دیم	۹ / ۶	۱۷۸۸	مرتع نیمه متراکم
۰ / ۰	.	بستر رودخانه ها	۲۹ / ۲	۵۴۶۹	مرتع کم تراکم
۶ / ۵	۱۲۲۶	رخمنویای سنگی	۳ / ۱	۵۷۷	مرتع بسیار فقیر
۶	۱۱۲۸	تپه شنی و زمین فرسوده	۰ / ۳	۶۳	جنگل ابیوه
۴ / ۵	۸۴۳	نمکزار	۰ / ۰	.	جنگل نیمه ابیوه
۱۸ / ۹	۳۵۳۸	نمکزار و مرطوب	۰ / ۰	.	جنگل تنک
۰ / ۰	۱	مرطوب	۰ / ۲	۴۶	جنگل و مرتع
۰ / ۵	۸۹	شهرها	۲ / ۱	۴۰۱	زراعت آبی
۰ / ۰	۵	سطوح آبی	۶ / ۲	۱۱۶۵	زراعت آبی و باغ
۱۰۰ / ۰	۱۸۷۱۲	جمع	۱ / ۵	۲۸۴	باغ و قلمستان
			۰ / ۰	.	زراعت آبی و دیم

مَنْبَعٌ: طَكَمٍ ١. ج١ جَدْوِل١-٥ و ٥-٢ ص٥-٦ و ٦-٧

در منطقه البرز جنوبی ۴ درصد زمین ها کاربری مرتع دارد که بیشتر مراتع آن ضعیف اند. گسترش جنگل

در این منطقه محدود است و نسبت زمین‌های زیر کشت هم زیاد نیست (ط ک م ا ج ۱. ص ۵-۱۳).

ترکیب و پوشش گیاهی استان

تا پایان سال ۱۳۸۲ در استان زنجان ۱۰۲۵ هکتار جنگل وجود داشته است که ۹۲۰۰ هکتار آن طبیعی و

بقيه مصنوعي بوده اند (جدول ۱-۵-۲).

جدول ۵-۱-۲. وضعيت موجود منابع طبیعی استان زنجان تا پایان سال ۱۳۸۴

نوع	مساحت
وسعت کل جنگلهای استان	۱۰۲۵۰ هکتار
میزان جنگل های طبیعی	۹۲۰۰ هکتار
میزان جنگل های مصنوعی	۱۰۵۰ هکتار

۱-۱-۶- خطر نسبی زلزله در منطقه و استان، وضعیت زمین لرزه و گسلهای

مهم

خطر نسبی زلزله در منطقه

در این منطقه پنهه های خطر پائین، نسبتاً پائین و متوسط به ترتیب ۲، ۴۳ و ۲۹ درصد و بر روی هم ۷۴ درصد مساحت منطقه است. پنهه های خطر نسبتاً بالا هم به ترتیب ۳۳ و ۳ درصد و مساحت منطقه را در بر دارد. در این منطقه خطر بسیار بالا تفکیک نشده است.

جدول ۱-۱-۶. خطر زمینلزه در منطقه البرز جنوبی

٪	مساحت (هزار هکتار)	خطر زمینلزه
۱/۸	۳۳۹	پائین
۴۲/۷	۷۹۸۳	نسبتاً پائین
۲۹/۵	۵۵۱۶	متوسط
۲۳٪	۴۳۰۱	نسبتاً بالا
۳/۱	۵۷۳	بالا
-	-	بسیار بالا
۱۰۰٪	۱۸۷۱۲	جمع

منبع: ط ک م، ج ۲ ص ۷۱-۸

گسلهای منطقه

از دیدگاه لرزه زمین ساختی این منطقه در زون لرزه زمین ساخت البرز قرار می‌گیرد. در این زون راندگیهای با راستای شمال باختり - جنوب خاوری و شمال خاوری - جنوب باختری وجود دارند. تعداد قابل ملاحظه‌ای از این راندگیها جنباً بوده و در نتیجه حرکات روی داده در امتداد آنها موجب رخداد زمین‌لرزه‌های دهشت‌باری نیز شده‌اند. بخشی از مهمترین این گسلهای این منطقه به شرح زیر هستند:

- گسله بالابان
- گسله فشاری پرنده
- گسله بیدهند
- گسله پراچین گسله پوشیده
- تارم
- راندگی تفرش
- راندگی لاسم
- گسله اوریم
- گسله فشاری خاور سلطانیه
- گسله سفیدکوه (اوران)
- کلوت
- راندگی چاشم گسله سرخ
- راندگی سیاهکوه
- راندگی اهرود
- گسله فشاری طالقان
- گسله شاهوار
- گسله آستانه
- گسله کهریزک
- گسله مشا
- راندگی شمال تهران
- گسله دامغان
- گسله شاهوار
- گسله آستانه
- گسله کهریزک
- گسله مشا
- راندگی شمال تهران

خطر نسبی زمینلزه در استان

سرتاسر استان در منطقه بی با پنهه های شتاب بالا و زمین لرزه هایی با شدت متوسط تا بالا قرار دارد. کوه های سلطانیه و کوه های تخت سلیمان از شدت تکتونیزه بالایی برخوردارند و زلزله های شدید سال ۱۸۰۲ میلادی سلطانیه و ۱۸۸۰ میلادی گروس تخت سلیمان، از جمله فعالیت های تکتونیکی این استان است.

۱-۱-۷- وضعیت اقلیمی منطقه

منطقه البرز جنوبی عموماً سردسیر و از مناطق خشک کشور محسوب می‌شود. میزان نزولات آسمانی عمدتاً از شمال به جنوب و از غرب به شرق منطقه کاهش می‌یابد. استانهای غربی این منطقه شامل استانهای زنجان و مرکزی عمدتاً کوهستانی است. در استانهای شرقی این منطقه شامل استانهای تهران و سمنان به استثنای نواحی شمالی آن ها که کوهستانی است، پنهه های گسترده‌ای از اراضی کویری مشاهده می‌گردد.

بارندگی

میانگین ریزش باران در یک دوره ۲۰ ساله در نقاط مختلف منطقه بین ۵۰ میلیمتر (مربوط به جنوب شرق استان سمنان) تا ۹۰۰ میلیمتر (مربوط به شمال استان تهران) متغیر است. به طور کلی میزان بارندگی در شرق منطقه کمتر از دیگر جهات است و در ارتفاعات نسبت به دیگر نقاط میزان بارش بیشتر است.

دما

- میانگین سالانه دمای روزانه هوا در نقاط مختلف این منطقه بین ۵ درجه سانتیگراد در میانه استان زنجان در غرب منطقه تا ۲۰ درجه سانتیگراد در شرق استان سمنان (شرق منطقه) در تغییر است. بدین ترتیب میزان دما از غرب به شرق افزایش می یابد.

تبخیر

- میانگین جمع تبخیر سالانه، در نقاط مختلف این منطقه، بین ۱۲۰۰ میلیمتر در شمال دشت قزوین تا ۴۰۰۰ میلیمتر در جنوب شرق سمنان در نوسان است. بطور کلی میزان تبخیر از شمال منطقه به جنوب افزایش می یابد.

پنهانه بندی البرز جنوبی بر حسب اقلیم آسایش

در منطقه البرز جنوبی، ۵۲/۶ درصد آن دارای آب و هوای مناسب برای سکونت ۶٪ آن با اقلیم دلپذیر و ۶/۶ درصد آن با اقلیم نسبتاً دلپذیر) و در مجموع ۴۷/۴ درصد آن دارای آب و هوای نامناسب ۱۸/۱ درصد آن با اقلیم سخت و ۱۷ درصد آن با اقلیم بسیار سخت، و علاوه بر گروه اخیر با ۱/۴ درصد از نواحی کوهستانی، ۱۰/۳ درصد شنزار و ۵/۰ درصد کویرها دارای اقلیم بسیار سخت برای سکونت می باشد. با توجه به نقشه اقلیم آسایش در منطقه البرز جنوبی، استان زنجان فاقد اقلیم بسیار سخت می باشد و بیش از ۸۰ درصد آن از شرایط اقلیمی مناسب برخوردار است.

۱-۱-۸- مسایل کلی زمین شناسی

تیپ های اراضی منطقه

در جدول ۱-۱-۱ ازمین های منطقه البرز جنوبی بر حسب تیپ های فیزیو گرافی طبقه بندی شده اند. از این جدول پیداست که ۲۵ درصد زمین های منطقه موردي و ۳۰ درصد کل زمین های کشور کوهها و به ترتیب ۱۲ درصد و ۱۶ درصد آنها تپه هاست. نزدیک به ۲۱ درصد مساحت منطقه موردي و ۱۷ درصد مساحت کشور هم از فلاتها تشکیل شده است.

جدول ۱-۱-۱. نسبت تیپ های ارضی در منطقه البرز جنوبی

تیپ های ارضی	برز جنوبی	ایران	تیپ های ارضی	برز جنوبی	ایران	تیپ های ارضی
۱- کوهها	۲۵/۵	۳۰/۴	۷- دشت های سیلابی	۱۶/۸	۶/۷	۶/۷
۲- تپه ها	۱۲/۳	۱۵/۸	۸- واریزه های بادبزنی	۶/۲	۹/۰	۹/۰
۳- فلاتها	۲۰/۸	۱۶/۶	۹- آبرفتی های بادبزنی شکل	۱/۰	۲/۵	۳/۴
۴- دشت های دامنه دار	۶/۵	۵/۱	C- اراضی مخلوط	۰/۴	۰/۴	۰/۴
۴/۵- دشت های رسوبی	۶/۶	۰/۵	X- اراضی منفرقه	۱/۵	۴/۰	۱/۵
۵- دشت های رو دخانه ای	۰/۶	۲/۵	جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
۶- اراضی پست و سور	۷/۴	۳/۶				

منبع: ط ک ج ۱. ج ۵-۵. ص ۹-۱۰

۱-۲ - شناخت ویژگیهای فرهنگی- اجتماعی، تاریخی منطقه و استان

۱-۲-۱ - زبان و گویش مردم منطقه و استان

زبان و گویش مردم منطقه

جدول ۱-۲-۱-۱. گویشها و زبانهای موجود در منطقه البرز جنوبی را نمایش می دهد.

جدول ۱-۲-۱. گویشها و زبانهای موجود در منطقه البرز جنوبی

استانها	گویشها و زبانها
استان سمنان	فارسی- سمنانی- سنتسری- شهمیرزادی- سرخه ای- بیانکی- ترکی
استان تهران	فارسی- ترکی- کردی- گیلانی- مازندرانی و ...
استان قزوین	ترکی- فارسی- کردی- تاتی
استان زنجان	ترکی- فارسی- کردی
استان مرکزی	فارسی- ترکی- لری
استان قم	فارسی- ترکی- لری

منبع: آمار نامه استانها و نتایج تفصیلی سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۷۶-۱۳۷۵

زبان و گویش مردم استان

زبانی که اکنون اهالی استان زنجان بدان صحبت می کنند، شاخه ای از ترکی و کردی است. در استان به مرور، در اثر کثیرت رفت و آمد ها و نزدیکی منطقه به تهران، زبان فارسی در خانواده های استان زنجان متداول گردیده است و استعمال واژگان فارسی در محاورات ترکی روزمره نیز مرسوم شده است

۱-۲-۲ - مختصری از تاریخچه منطقه و استان

مختصری از تاریخچه منطقه

منطقه البرز جنوبی جزء قدیمی ترین مناطق ایران است و می توان در آن آثار و بقای تاریخی از قبل و بعد از اسلام مشاهده کرد، این بافت کهن و اقلیم خاکش باعث شده است که در این منطقه بتوان گروههای قومی متفاوتی از جمله طوایف سنتسری، چوداری، آلیکائی و ... در قسمت شمال و شمال شرقی، ایلات و عشایری چون شاهسونها، ایل میش مست- ایل خلچ و ... در جنوب و جنوب غربی، و طایفه های کاکاوند، چگینی، رشوند و ... در غرب و شمال غربی با پراکندگی های متفاوت مشاهده کرد. آثار تاریخی منطقه نیز اکثراً به دوران اسلامی تعلق دارند و شامل تعداد کثیری بقوعه، امامزاده، مسجد، حسینیه و مقبره میباشد که در سطح منطقه البرز جنوبی پراکنده است.

مختصری از تاریخچه استان

استان زنجان یکی از نواحی تاریخی سرزمین ایران است و کاوش های باستان شناختی و آثار باقیمانده تاریخی، دیرینگی و قدمت آن را نشان می دهند. پیشینه تاریخی این استان را می توان در چهار گروه به شرح زیر مورد مطالعه قرار داد:

- ۱- دوران پیش از تاریخ که در این منطقه یافته و بررسی شده اند، احتمالاً به دوره «بَرْدُوْسْتَيْن» تعلق دارند. این یافته ها که شامل ابزارهای کوچک جماعت های آغازین بشری است، در حدود سی هزار سال قدمت دارند. مشخص ترین زیستگاه این جماعت ها در زنجان، غار تاریخی «گلچیک» است.
- ۲- دوران تاریخی پراکندگی زیستگاه های انسانی منطقه ایجرود در هزاره سوم و دوم پیش از میلاد، در هشت کانون باستانی و تداوم حیات آن ها تا هزاره اول پیش از میلاد، حکایت از شکوفایی و دیرپایی تمدن فلات مرکزی ایران در این ناحیه دارد.

۳- دوران تاریخی جدید: شواهد تاریخی موجود نشان می‌دهند که تا اوایل نیمة اول هزاره اول پیش از میلاد، دستگاه فرمانروایی معینی در منطقه وجود نداشته است، از این دوره نوعی سفال ساده خاکستری رنگ است که یادگار زمان مهاجرت اقوام آریایی به این منطقه است، به دست آمده است. در قرن هفتم پیش از میلاد، منطقه زنجان در تمام دوران شاهنشاهی هخامنشی، تاریخ منطقه با ابهام پیش‌تری همراه است. یادگارهای باستانی از جمله آتشگاه عظیم تخت سلیمان در غرب، عبادتگاه بسستان در جنوب و آتشکده‌های ساسانی در طارم نشان می‌دهند که در دوران اشکانیان و ساسانیان، دره‌های زنجان رود و قزل اوزن از رونق پیش‌تری برخوردار بوده‌اند.

۴- دوران اسلامی: از تاریخ زنجان، بافتح آن در زمان خلافت عثمان آغاز می‌شود. این منطقه در سرتاسر دوران اسلامی، به ویژه از قرن‌های چهارم تا هشتم هجری (در دوران حکومت کنگران، سلجوقیان و ایلخانیان) از شکوفایی اقتصادی، فرهنگی و هنری برخوردار بوده است. پس از برپایی شدن حکومت ایلخانی به دست سربداران در قرن نهم هجری، منطقه زنجان نیز دچار فتنه خانمان سوز تیمورلنك شد و به شدت ویران گردید. تنش‌های سیاسی و کشمکش‌های نظامی تا قرن دهم هجری شمسی، مانع رشد و احتلال اقتصادی و فرهنگی در این منطقه شده است. در دوران حکومت صفویه و قاجاریه، به ویژه در دوران حکومت شاه طهماسب، شاه عباس و آغامحمدخان قاجار، رونق نسبی اقتصادی و فرهنگی در منطقه برقرار بوده است.

۱-۲-۳- آثار و یادمانهای تاریخی منطقه و استان

در منطقه البرز جنوبی آثار و یادمان‌های تاریخی بسیار زیادی با شهرت جهانی و تاریخی یافت می‌گردد. در جدول ۱-۲-۳ به یک نمونه از انواع اینگونه یادمان‌ها در هر استان اشاره شده است.

جدول ۱-۲-۳- نمونه آثار و یادمان‌های تاریخی در منطقه البرز جنوبی

نوع	سمنان	تهران	قزوین	زنجان	مرکزی	قم
آبادیهای ویژه		روستایی	روستایی	روستایی تاریخی	روستای خوره	
بنها و عمارت	ناصرالدین شاه	عمارت باخ فردوس	عمارت چهل ستون	رشوی خانه	بیت حضرت امام خانه ملاصدرا	خانه ملاصدرا
تاریخی	ناصرالدین شاه	عمارت باخ فردوس	عمارت چهل ستون	رشوی خانه	بیت حضرت امام خمینی(ره)	
قلعه‌ها و دژها	قلعه سارو	قلعه لمسبر	قلعه شمیران	قلعه آزادمین	قلعه شمیران	
بازارهای تاریخی	بازار قدیمی	سرای وزیر	بازار زنجان	بازار نراق	بازار قم	
تپه‌های تاریخی	تپه گیس	تپه واوان	علمدار تپه	زلف تپه پلیین	قره تپه قمرود	
مسجد تاریخی	مسجد تاریخانه	مسجد سپسالار	پیغمبریه	مسجد جامع	مسجد قرمز (انقلاب)	مسجد فاطمیه (مسجد خانم)
مقابر و امام زاده ها	امام زاده سلطان شاه نظر	امامزاده سیدنصرالدین	امامزاده صالح و امامزاده سلیمان	بعقه قیدار	امامزاده سهیل بن علی (ع)	امامزاده معصومه
برج‌های تاریخی	برج طغرل	برج شبیلی	برج های خرقان	سلطانیه	گنبد بی بی	
گنبدهای تاریخی	گنبد زنگوله					
آرامگاههای تاریخی	حسن جوری	آرامگاه شیخ محمد طباطبائی	آرامگاه شیخ احمد عزالی	قیدار نبی	آرامگاه آیت الله صدر	

۱-۳- مطالعه و بررسی نظام استقرار مراکز جمعیتی

۱-۳-۱- نحوه توزیع جمعیت در منطقه و استان

توزیع جمعیت در منطقه به تفکیک شهر و روستا

جدول ۱-۳-۱-۱ توزیع جمعیت منطقه البرز جنوبی به تفکیک جنس و نقاط شهری و روستایی را در سال ۱۳۸۵ نمایش می‌دهد.

جدول ۱-۳-۱. توزیع جمیعت منطقه البرز جنوبی به تفکیک جنس و نقاط شهری و روستایی در سال ۱۳۸۵

حوزه	کل جمعیت ۱۴۸۵	نقطه شهری	نقطه روستایی	مرد	زن
منطقه البرز جنوبی	۱۸۵۱۷۹۰۳	۱۵۹۵۳۴۷۲	۲۵۶۴۳۵۹	۹۴۸۸۴۸۸	۹۰۲۹۴۱۵
استان سمنان	۵۸۹۷۴۲	۴۴۰۵۵۹	۱۴۹۱۸۳	۳۰۲۴۲۳	۲۸۷۴۰۹
استان تهران	۱۳۴۲۲۳۶۶	۱۲۲۶۰۴۳۱	۱۱۶۱۸۶۹	۶۹۰۱۲۱۷	۶۵۲۱۱۴۹
استان قزوین	۱۱۴۳۲۰۰	۷۷۷۹۷۵	۳۶۵۲۰۳	۵۸۳۸۶۹	۵۵۹۳۳۱
استان زنجان	۹۶۴۶۰۱	۵۵۹۳۴۰	۴۰۵۲۶۱	۴۸۱۶۹۸	۴۸۲۹۰۳
استان قم	۱۰۴۶۷۳۷	۹۸۳۰۹۴	۶۳۶۳۹	۵۳۶۹۰۴	۵۰۹۸۳۳
استان مرکزی	۱۳۵۱۲۵۷	۹۳۲۰۷۳	۴۱۹۱۸۴	۶۸۲۴۳۶۷	۶۶۸۸۹۰

۱۳۸۵ موسسه اسناد و کتابخانه ملی ایران

۴-۱- وضعیت ارتباطات منطقه و استان مریوطه

۱-۴-۱- وضعیت ارتباط منطقه با سایر مناطق یا پیخت و توجه به استان

و ضعیت ارتباط منطقه با سایر مناطق

شبکه راه آهن کشور نسبت به تهران، مرکز سیاسی کشور، در چهار جهت محور شمال، محور شرق، محور غرب و محور جنوب-جنوب شرقی امتداد دارد. بدین ترتیب بخش هایی از چهار محور از درون منطقه موردي عبور می کنند. محور غرب از استان زنجان و ناحیه ابهر نیز می گذرد. این محور پس از خروج از ایستگاه تهران از شهرهای کرج، هشتگرد، آبیک، قزوین، تاکستان، خرم دره، ابهر، صائین قلعه، سلطانیه، زنجان، میانه، مراغه، عجب شیر، آذرشهر و سزارود گذشته در ۷۳۶ کیلومتری تهران به شهر تبریز می رسد و در آنجا به دو مسیر تقسیم می شود، که نهایتاً به راه آهن ترکیه در فاصله ۹۸۵ کیلومتری تهران در مرز رازی و راه آهن جمهوری آذربایجان در فاصله ۸۲۲ کیلومتری تهران در مرز حلقه بیوند می باشد.

۱-۴-۲- وضعیت ارتباطات جاده‌ای آبی - هوایی، ریلی، داخل منطقه و استان

بطور خلاصه

و ضعیت ارتساطات حاده ای، داخلی، منطقه

طول راههای روستایی در سال ۱۳۸۱، جمابه ۱۲۱۲۹ کیلومتر رسیده است که ۶۴۳۵ کیلومتر آن راههای آسفالت و ۵۸۹۴ کیلومتر آن راههای شوسه می باشد.

جدول ۴-۱-۱. انواع ااههای تعمیمی و زیرات راه و ترابری منطقه در سال ۱۳۸۱

منبع: ۱- استان زنجان از سالنامه آماری استان زنجان، سال ۱۳۸۲-۲- سالنامه آماری کشور، سال ۱۳۸۲

* کیلومتر راه بر ۱۰۰ کیلومتر مربع مساحت

وضعیت ارتباطات جاده‌ای داخل استان

جدول ۱-۴-۲. انواع (اههای) تهمت موزه استهفاظی و زارت راه و ترابری استان زنجان در سال ۱۳۸۲										مجموع آزادراه		خطه(بزرگراه)		چهار		آزادراه		راه اصلی					
کیلومتر		سایر راه فرعی شنی		راه فرعی آسفالت		راه فرعی آسفالت		راه فرعی عرضی		راه فرعی عرضی		راه فرعی عرضی		راه فرعی عرضی		راه فرعی عرضی		راه فرعی عرضی		راه فرعی عرضی			
راههای شنی		درجه درجه		راههای آسفالت		درجه درجه		راههای آسفالت		درجه درجه		راههای آسفالت		درجه درجه		راههای آسفالت		درجه درجه		راههای آسفالت			
۱۸۰	۵۲	۱۳	۱۰۴	.	۴۹	۴۱	۲۵۵	۱۲۴	۲۰۳	۳۵	۱۱۰	۱۵۶	۱۳۸۲	۱۳۸۲	۱۳۸۲	۱۳۸۲	۱۳۸۲	۱۳۸۲	۱۳۸۲	۱۳۸۲	۱۳۸۲	۱۳۸۲	
منبع: آمارنامه استان زنجان، سال ۱۳۸۲																							

منبع: آمارنامه استان زنجان، سال ۱۳۸۲

۱-۵- اوضاع اقتصادی منطقه و نقش ناحیه در منطقه

۱-۵-۱- سطح زیر کشت و میزان تولید زراعی و باغات

جدول ۱-۱-۵-۱ سطح زیر کشت و میزان تولید زراعی و باغات در منطقه البرز جنوبی را در سال ۱۳۸۲ نمایش می دهد.

جدول ۱-۱-۵-۱. مساحت اراضی کشاورزی بهره برداری بازمیان دیم، زمین آبی بر حسب استان: ۱۳۸۲

واحد: هکتار		اراضی بهره برداری بازمیان دیم						استان																						
استان	قلستان	کشت محصولات	جمع	باوغ و قلمستان	کشت محصولات	جمع	باوغ و قلمستان	کشت محصولات	جمع	باوغ و قلمستان	کشت محصولات	جمع	باوغ و قلمستان	کشت محصولات	جمع	باوغ و قلمستان	کشت محصولات	جمع	باوغ و قلمستان	کشت محصولات	جمع	باوغ و قلمستان	کشت محصولات	جمع						
قم	۸۵۶۵	۴۱۶۷۷	۵۰۲۴۲	۱۰	۱۱۴۰	۱۱۵۰	۱۱۵۰	۵۱۳۹۲	۴۶۸۳۳	۱۳۰۴۹۸	۱۷۷۳۳۱	۳۳۱	۸۰۸۴۷	۸۱۱۷۸	۲۵۸۵۰۹	زنجان	۹۵۴۵۶	۱۲۷۶۸۵	۴۸۳	۳۲۹۴۹۵	۳۲۹۷۷۸	۴۵۷۴۶۳	مرکزی	۱۵۱۱۸۰	۱۸۵۹۰۸	۶۳۴	۱۷۶۲۱۴	۱۷۶۸۴۸	۳۶۲۷۵۶	
قم	۲۰۲۱۸	۶۵۰۱۱	۸۵۲۲۹	۱۰	۱۸۲۰۸	۱۸۲۱۸	۱۸۲۱۸	۱۸۸۶۷۶	۴۱۹۶۴	۱۲۴۰۳۷	۱۶۶۰۰۱	۱۵	۴۵۶۵	۴۵۸۰	۱۷۰۵۸۱	سمنان	۱۸۴۵۳۷	۴۹۶۲۵۹	۷۹۳۳۹۶	۱۴۸۳	۶۱۰۲۶۹	۶۱۱۷۵۲	۱۴۸۹۳۷۷	تهران	۱۲۴۰۱۸	۲۲۹۸۲۱۰	۱۱۵۳۵۶۲	۱۱۵۳۵۶۲	۱۱۵۳۵۶۲	۱۱۵۳۵۶۲

منبع: ۱- استان زنجان از سالنامه آماری استان زنجان، سال ۱۳۸۲- ۲- سالنامه آماری کشور، سال ۱۳۸۲

۱-۵-۲- وضعیت دامپروری منطقه و استان

وضعیت دامپروری منطقه

منطقه البرز جنوبی در سال ۱۳۸۲، دارای ۴۸۷۵۸۸۶ رأس گوسفند و بره بوده است. در همین سال تعداد ۱۱۵۳۵۶۲ رأس بز و بزغاله و ۲۲۹۸۲۱۰ رأس گاو و گوساله در منطقه وجود داشته است.

واحد: رأس

جدول ۱-۱-۵-۲. تعداد و انواع رأس در منطقه البرز جنوبی ۱۳۸۲

استان		گوسفند و بره	بز و بزغاله	گاو و گوساله	کاو میش و بچه شتر	جمع
استان	قلستان	گوسفند و بره	بز و بزغاله	گاو و گوساله	کاو میش و بچه شتر	جمع
قم	۵۳۳۴۵۵	۲۱۶۵	۸۵۵۳۲	۱۳۵۰۲۰	۱۳۵۰۲۰	۳۱۰۷۳۸
قم	۲۲۳۰۶۰۳	۱۶۸	۱۴۳۶۰۹۶	۱۲۷۳۷۱	۱۲۷۳۷۱	۶۶۶۹۰۹
زنجان	۱۴۶۲۱۹۰	۶۹	۲۰۲۵۴۰	۱۷۵۱۵۰	۱۷۵۱۵۰	۱۰۸۴۲۴۰
مرکزی	۱۴۹۹۲۰۷	۶	۱۶۸۹۳۶	۲۱۳۱۲۹	۲۱۳۱۲۹	۱۱۱۷۱۱۶
سمنان	۱۲۸۱۱۰۵	۵۷۶۹	۵۷۴۲۴	۳۴۱۳۴۸	۳۴۱۳۴۸	۸۷۶۵۶۲
تهران	۱۳۳۱۱۷۲	۱۵۳۱	۳۴۷۶۸۲	۱۶۱۵۴۴	۱۶۱۵۴۴	۸۲۰۳۲۱
البرز جنوبی	۸۳۳۷۷۲۳	۱۹۴۱۶	۲۲۹۸۲۱۰	۱۱۵۳۵۶۲	۱۱۵۳۵۶۲	۴۸۷۵۸۸۶

منبع: ۱- استان زنجان از سالنامه آماری استان زنجان و سازمان جهاد کشاورزی استان زنجان سال ۱۳۸۲- ۲- سالنامه آماری کشور، سال ۱۳۸۲

وضعیت دامپروری استان

ظرفیت: اُس

جدول ۴-۱-۵. تعداد انواع دامهای استان زنجان ۱۳۸۲

شهرستان	گوسفند و بره	گاو و بزغاله	گاو و گوساله بومی	گاو و گوساله اصیل	کاو	جمع
استان زنجان	۱۰۸۴۲۴	۱۷۵۱۵۰	۱۵۴۵۴۰	۳۱۰۰۰	۱۷۰۰۰	۲۳۶۱۲۶۲
ضریب	۱	۰/۸	۳/۵	۶	۱۰	-
درصد	۴۵.۹۲	۷.۴۱	۶.۵۴	۱.۳۱	۰.۷۱	۱۰۰
واحد دامی	۵۳۶۵۰۰	۱۲۸۴۸۰	۲۷۱۹۵۰	۳۶۱۲۰	۵۷۷۰۰	۱۱۲۶۴۷۵

مأخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان زنجان در سال ۱۳۸۲

۳-۱-۵- شیلات و آبزیان منطقه و استان

شیلات و آبزیان منطقه

در منطقه البرز جنوبی ۲۴۷۱.۱۴۶ تن ماهی در سال ۱۳۸۱ تولید گردیده است.

جدول ۳-۱-۵-۱. مقدار صید و تولید آبزیان بر حسب مکان صید یا تولید منطقه البرز جنوبی ۱۳۸۱

استان	جمع	مزارع پرورش ماهی	منابع طبیعی و نیمه طبیعی	آبهای داخلی	تن
قم	-	-	-	-	-
قزوین	291.269	291.269	291.269	-	-
زنجان	505.627	200.427	305.2	-	-
مرکزی	465.35	465.35	-	-	-
سمنان	145	145	-	-	-
تهران	1063.9	846.9	217	-	-
البرز جنوبی	2471.146	1948.946	522.2	-	-

منبع: سالنامه های آماری استانهای قم، قزوین، زنجان، مرکزی، سمنان، تهران ۱۳۸۱

شیلات و آبزیان استان

در سال ۱۳۸۲ در استان زنجان ۶۵۱ تن ماهی از ۱۰۷ استخراج فعال استان تولید می گردد که از این میان ۶۶ استخراج با تولید ۲۶۱ تن به پرورش ماهیان سردآبی و ۴۱ استخراج با تولید ۳۹۰ تن به پرورش ماهیان گرم آبی مشغولند.

۴-۱- منابع زیرزمینی و معادن منطقه و استان

منابع زیرزمینی و معادن منطقه

در سال ۱۳۸۱ در منطقه البرز جنوبی ۵۴۰ معدن سرشماری گردید که تعداد ۷۸۴۶ نفر در آنها مشغول بکار می باشند. در این معادن ارزش تولیدات ۹۰۷۴۶۴ می باشد.

جدول ۴-۱-۵-۱. تعداد معادن، شاغلان و ارزش تولیدات معادن در هال بهره برداری

استان	تعداد معادن	تعداد شاغلان	ارزش تولیدات (میلیون ریال)
سمنان	۱۵۰	۲۸۸۹	۱۶۳۲۷
تهران	۱۴۱	۲۰۶۴	۲۴۹۶۷۸
زنجان	۸۵	۷۷۵	۱۳۰۲۰۳
مرکزی	۱۰۷	۱۲۶۷	۱۶۱۳۸
قم	۵۷	۸۵۱	۲۰۷۹۳۳
البرز جنوبی	۵۴۰	۷۸۴۶	۹۰۷۴۶۴

منبع: ۱- استان زنجان از سالنامه آماری استان زنجان و سازمان جهاد کشاورزی استان زنجان سال ۱۳۸۲-۲- سالنامه آماری کشور، سال ۱۳۸۲

منابع زیرزمینی و معدن استان

تا پایان سال ۱۳۸۲ تعداد ۱۲۱ معدن فعال و غیر فعال در استان شناسایی شده است. از این تعداد ۱۰۱ معدن فعال و ۲۰ معدن غیر فعال بوده است.

جدول ۴-۱-۵. تعداد و میزان ذخایر معدنی استان در سال ۱۳۸۲

میزان ذخایر - تن			تعداد معدن			حوزه
جمع	غير فعال	فعال	جمع	غير فعال	فعال	
۳۶۱۲۵۳۰۰۰	۲۱۰۰۰۰۰	۳۴۰۲۵۳۰۰۰	۱۲۱	۲۰	۱۰۱	استان زنجان

منبع: سیما اقتصادی- اجتماعی شهرستان های اهر، خرمدرا، و خابنده در سال ۱۳۸۲

۱-۵-۵- مهمترین نقش اقتصادی منطقه و تاکید بر استان

مهمترین نقش اقتصادی منطقه

بر اساس نتایج سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۹۷۵، مهمترین نقش اقتصادی منطقه، در آن سال، به بخش خدمات، با ۵۳.۹۱ درصد از جمعیت شاغل منطقه، در جایگاه دوم به بخش صنعت با ۳۴ درصد از درصد از جمعیت شاغل و در جایگاه سوم به بخش کشاورزی با ۹.۳ درصد از کل شاغلان احتصاص داشته است. لازم به یاد آوری است که بخش کشاورزی مهمترین نقش اقتصادی را در استان زنجان دارا بوده است. کمترین نقش استانی در بخش کشاورزی مربوط به استان تهران با برخورداری از کل نیروی اشغال در بخش کشاورزی بوده است.

مهمترین نقش اقتصادی استان

در حال حاضر، استان زنجان یکی از قطب‌های مهم کشاورزی و دامداری غرب کشور به شمار می‌آید. انواع فعالیت در هر دو بخش به دو شیوه صنعتی و سنتی انجام می‌شود. بعضی محصولات کشاورزی و باعی استان، از نظر مقدار سطح زیر کشت و تولید، از جمله انگور، با ۱۳۶۷۶۰ هزار تن در سال، مقام اول را در کشور دارد. استان زنجان در زمینه دامپروری صنعتی و تولید گوشت و شیر، در سطح کشور، جایگاه در خور توجی را احراز نموده و یکی از مهمترین مرکزهای مرغداری کشور محسوب می‌شود.

در بخش صنعت و معدن نیز استان زنجان موقعیت ممتازی دارد. در بخش صنعت، صنایع کارخانه‌ای فلزی، شیمیایی، دارویی، غذایی، ریسنندگی و بافتگی، ساختمانی، الکتریکی، چوبی و سلولزی فعال هستند. صنایع دستی استان نیز قابل توجه و از اهمیت ویژه‌ای در سطح کشور برخوردار است.

۱-۵-۶- ترکیب اشتغال و فعالیت در بخش‌های مختلف اقتصادی منطقه و استان

جدول ۴-۱-۵-۱. تعداد و درصد توزیع شاغلان منطقه البرزجنوی به تفکیک بخش‌های اصلی اقتصادی - ۱۳۸۵

نامشخص	بخش خدمات			بخش صنعت			بخش کشاورزی			کل	استان
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	شاغلین	
۱.۴۸	۲۶۲۰	۴۷.۹۴	۸۴۷۱۹	۳۳.۱۳	۵۸۵۳۵	۱۷.۴۴	۳۰۸۱۸	۱۷۶۶۹۲	۱۷۶۶۹۲	سمنان	
۳.۶۰	۶۰.۲۷	۲۵۸۹۸۶۳	۳۳.۸۱	۱۴۵۲۸۸۷	۲.۳۱	۹۹۵۳۷	۴۲۹۷۰۴۵	تهران			
۰.۹۲	۱۵۴۷۸۸	۴۴.۸۶	۱۰۵۵۳۴	۳۴.۷۶	۱۰۵۲۳۲	۴۹.۴۵	۸۹۱۴۸	۴۰۴۷۰۶	زنجان		
۲.۹۵	۱۱۶۷۲	۳۹.۵۵	۱۵۶۴۲۰	۳۵.۵۸	۱۴۰۷۳۰	۲۱.۹۰	۸۶۶۳۶	۳۹۵۴۵۸	مرکزی		
۱.۷۳	۵۰۰۶	۴۹.۳۴	۱۴۳۸۶۸	۴۲.۱۹	۱۲۳۰۱۲	۶.۷۴	۱۹۶۵۵	۲۹۱۵۴۱	قم		
۱.۱۸	۳۸۵۴	۴۱.۹۱	۱۳۶۴۵۲	۳۶.۲۴	۱۱۸۰۱۱	۲۰.۶۵	۶۷۲۴۸	۳۲۵۵۶۵	قزوین		
۳.۱۲	۱۸۰۷۰۲	۵۵.۵۶	۳۲۱۶۸۵۶	۳۴.۵۲	۱۹۹۸۴۰۷	۶.۷۸	۳۹۳۰۴۲	۵۷۸۹۰۰۷	البرزجنو		
بن											

مأخذ: سرشماری جمعیت و نفوس ۱۳۸۵

اشغال و فعالیت در استان

بر اساس سرشماری سال ۱۳۸۵، از ۳۰۲۷۰ نفر شاغل در استان زنجان، ۳۴.۷۶ درصد در بخش صنعت اشتغال داشته‌اند، که این امر خود نمایانگر صنعتی بودن استان زنجان می‌باشد.

۱-۶- رئوس مهمترین برنامه‌های بخشی و منطقه‌ای

از آنجا که منطقه البرز جنوبی موجودیت رسمی در تقسیمات کشوری ایران ندارد، لذا هیچ طرح بخشی و یا منطقه‌ای مستقل و خاص برای این منطقه تعریف نشده است. حتی، این پنهانه، در پنهانه بندی خدماتی طرح آمایش سرزمین نیز در ترکیبی دیگر ظاهر شده است. بنابراین، تنها طرحی که بررسی‌های مستقل درباره این منطقه انجام داده است، همانا طرح کالبدی ملّی ایران می‌باشد.

۱-۷- اعتبارات عمرانی استانی

۱-۷-۱- اعتبارات عمرانی استان و میزان رشد آن در برنامه‌های پنجساله

جدول ۱-۷-۱. جمع بندی پیش‌بینی بودجه عمرانی استانی در استان زنجان در برنامه سوم و چهارم		میلیون ریال
		برنامه چهارم
درصد	میزان اعتبار	برنامه سوم
۱۰۰	۳۲۷۷۴۱۰.۲	۱۰۵۵۲۱۱
		جمع کل

منبع: برنامه سوم و چهارم استان زنجان

در برنامه چهارم، اعتبار تخصیص یافته به فصول عمران شهرها، راه و ترابری و تربیت بدنی رشد چشمگیری داشته و بالعکس در فصل عمران و نوسازی روستاهای این میزان کاهش یافته است. همچنین این میزان در سایر فصول ذکر شده تغییر چشم گیری نداشته است.

۲- بررسی و شناخت ناحیه

۱- ۲- خصوصیات جغرافیایی و اقلیمی

۱-۱-۱- موقعیت با توجه به تقسیمات کشوری در منطقه و مشخصات جغرافیایی

ناحیه

موقعیت جغرافیایی ناحیه

ناحیه ابهر در قسمت خاوری و جنوبی استان زنجان قرار دارد که مابین ۴۹ درجه و ۲۵ دقیقه تا ۴۷ درجه و ۵ دقیقه طول شرقی نصف النهار گرینویج و ۳۶ درجه و ۴۵ دقیقه تا ۳۵ درجه و ۵۰ دقیقه عرض شمالی خط استوا گسترده است. مرکز آن شهر ابهر است که از سطح دریا ۱۵۳۶ متر ارتفاع دارد. در سال ۱۳۸۲ مساحت ناحیه ابهر ۸۵۱ کیلومتر مربع گزارش شده است.

تقسیمات کشوری ناحیه

ناحیه ابهر، بر پایه تقسیمات کشوری و بر پایه داده‌های پایه ای سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان در سال ۱۳۸۵ از ۳ شهرستان، ۷ بخش، ۲۰ دهستان و ۹ واحد سکونتگاه شهری تشکیل شده است. در این سال تعداد ۴۳۴ پارچه آبادی در نقاط روستایی ناحیه ابهر وجود داشته است، که ۳۷۴ آبادی دارای سکنه، و ۷۰ آبادی خالی از سکنه بوده اند. همچنین، در این سال ۳۷ آبادی شامل موارد زیر گزارش شده اند: ۳ شهرک و مجتمع صنعتی، ۳ مورد

مجتمع کشت و صنعت و کشاورزی و دامپروری، ۴ مورد معدن، ۱۷ مورد مزرعه، ۳ مورد ایستگاه، و یک مورد از هر کدام از نقاط زیر: یک مورد مرکز تحقیقات کشاورزی، میهمان شهر، پادگان، رستوران، امامزاده، شرکت، و غار کتله خور.

جدول ۱-۲-۱. تعداد و نام شهرستانهای منطقه البرز جنوبی بتفکیک استانها

شهرستان	مرکز شهرستان	دهستان	مرکز بخش	مرکز بخش	مرکز شهرستان
ابهر	کینه ورس- شریف آباد-	ابهر رود- حومه- درسجین-	ابهر	مرکزی	ابهر
فلقه- هیدج	درسجین- دولت آباد- عمیدآباد	دولت آباد- صائین قلعه			
سلطانیه	قره بلاغ- سنبل آباد- گوزل دره سفلی	سلطانیه- سنبل آباد- گوزل دره	سلطانیه	سلطانیه	ابهر
قیدار	دوتیه سفلی- محمودآباد- سپروود- کرسف	حومه- خرارود- سپروود- کرسف	قیدار	مرکزی	قیدار
گرماب	گرماب- باش قشلاق	شیوانات- قشلاق افشار	گرماب	افشار	خداونده
زرین رود	کهلا- زرین رود	بزینه رود- زرینه رود	زرین رود		
سجاس	آقبلاع سفلی- چوزوک	آقبلاع- سجاس رود	سجاس رود	سجاس	
خرمده	الوند- قلعه حسینیه	الوند- خرمده	خرمده	مرکزی	خرمده

منبع: واحد تقسیمات کشوری وزارت کشور، سال ۱۳۸۴

٢-١-٢- وضعیت اقلیمی ناحیه

مشخصات اقلیمی. ناحیه ابهر از مناطق سردسیر کشور است. در ناحیه ابهر ۲ ایستگاه هواشناسی سینوپتیک در شهرهای خرمدره و قیدار، و ۷ ایستگاه بارانسنجی در شهرستان های ابهر و خدابنده قرار دارد. در کل استان نیز ۶ ایستگاه سینوپتیک، ۶ ایستگاه بارانسنجی در نقاط گوناگون وجود دارد.

۳-۱-۲- جدول اقلیمی ناحیه به تفکیک شهرستان

جدول ۳-۱-۲-۱. خلاصه مشخصات اقلیمی ناحیه ابهر

شاخص	بالاترین میزان				کمترین میزان				میانگین				منطقہ عنوانیں
	خدا بندہ	خرم درہ	اپر	خدا بندہ	خرم درہ	اپر	خدا بندہ	خرم درہ	اپر	خدا بندہ	خرم درہ	اپر	
سانتی گراد	۳۶.۲	۳۸.۴	۴۸.۴	-۱۶.۲	-۱۰.۴	-۱۰.۴	۱۱.۲	۱۲.۵	۱۲.۵	دما			
میلی متر	-	-	-	-	-	-	۴۱۸	۳۱۷	۳۶۵	بارندگی			
درصد	۷۴٪	۶۵٪	۶۵٪	۴۸٪	۵۹٪	۵۹٪	۵۲٪	۵۲٪	۵۳٪	روطوبت نسبی			
متر در ثانیہ	۳۸	۲۴	۲۳	-	-	-	۵	۳	۳	سرعت باد			
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	فشار ہوا			
روز	-	-	-	-	-	-	۹.۸	۷.۵	۷.۵	تعداد روزہ ہای پختنداں			
متر	-	-	-	-	-	-	-	+۱۸۷۷	+۱۵۷۵	+۱۵۹۲	ارتفاع از سطح دریا		
درجہ/فانیہ	۵۷ / ۴۸	۱۷ / ۴۹	۲۸ / ۴۹	۵۱ / ۴۷	۵۵ / ۴۸	۳۳ / ۴۸	-	-	-	طول جغرافیائی			
درجہ/فانیہ	۲۵ / ۳۶	۲۵ / ۳۶	۴۳ / ۳۶	۳۵ / ۳۵	۱۰ / ۳۶	۵۲ / ۳۵	-	-	-	عرض جغرافیائی			

منبع: آمارنامه استان زنجان، سال ۱۳۸۲

۲-۲- مسایل کلی زمین شناسی

۲-۲-۱- جدول ترکیب تیپ اراضی ناحیه

در ناحیه ابهر در مجموع ۱۷ واحد ارضی در ۶ تیپ اصلی زمین مشخص گردیده است (نقشه ۱-۲-۱).
جدول ۱-۲-۱ مساحت و درصد تیپهای اصلی زمین در ناحیه را نمایش میدهد.

جدول ۱-۲-۱. درصد تیپهای اصلی زمین در ناحیه ابهر

درصد	مساحت (هکتار)	شرح
۲۳۵۳	۲۰۰۳۲۳	۱- کوه ها
۲۲۰۸	۱۸۷۹۳۷۶	۲- تپه ها
۴۱۰۷	۳۴۹۵۸۴۷	۳- فلاتها و تراسهای بلند
۱۲۵۴	۱۰۶۷۳۱۲	۴- دشتیهای دامنه ای، آبرفتی، رودخانه ای
۰۷۳	۶۱۷۹۱	۵- واریزه های بادبزنی شکل سنگریزه دار
۰۰۷	۶۳۶۲	۶- تیپ مخلوط
۱۰۰	۸۵۱۳۹۱۸	جمع

۲-۲-۲- وضعیت توپوگرافی شیبهای اصلی موثر در طرح و مهمترین ارتفاعات ناحیه و همچنین سایر عوامل جغرافیایی موثر در طرح

ارتفاع

نقاط مختلف ناحیه ابهر همگی در ارتفاعات بالای ۵۰۰ متر واقع شده اند. از این میان، تنها حدود ۵۰۰۰ درصد در ارتفاع ۵۰۰ تا ۱۰۰۰ متر است. ارتفاعات ۱۰۰۰ تا ۱۵۰۰ متر درصد ارتفاعات ۱۵۰۰ تا ۲۰۰۰ و ۲۰۰۰ تا ۲۵۰۰ متر به ترتیب ۳۶٪ و ۲۰٪ درصد مساحت منطقه است. ارتفاعات ۲۵۰۰ تا ۳۰۰۰ متر در کمتر از ۱ درصد مساحت منطقه قرار دارند.

شیب

۶۵.۵ درصد مساحت ناحیه، شامل عمدهاً زمین های کمتر از ۱۰۰۰ متر ارتفاع، و نیز دشتیهای گستردگی واقع در ارتفاع ۱۰۰۰ تا ۱۵۰۰ متر، کمتر از ۵ درصد شیب دارد. مساحت این گونه اراضی های ۵۶۰ هزار هکتار است. زمین های با شیب ۵ تا ۱۰ درصد، ۱۰ تا ۱۵ درصد و ۱۵ تا ۳۰ درصد بترتیب ۱۷، ۵.۷ و ۹.۳ درصد مساحت ناحیه است. حدود ۲.۵ درصد زمین های نیز شیب ۳۰ درصد و بیشتر دارند.

مهمترین ارتفاعات ناحیه

جدول ۱-۲-۲-۱ مشخصات ارتفاعات مهم ناحیه ابهر را نمایش می دهد.

جدول ۱-۲-۲-۱. مشخصات ارتفاعات مهم ناحیه ابهر

موقعیت	ارتفاع	نام کوه
شهرستان	دهستان	متر
ابهر	صائین قلعه	۲۹۷۱
خدابنده	آقبلاع	۲۸۱۲
خرمدره	خرمدره	۲۷۴۱
ابهر	سنبل آباد	۲۷۳۱
ابهر	ابهر رود	۲۵۲۱
ابهر	گوزلدره	۲۵۱۲
ابهر	دولت آباد	۲۵۰۰

منبع: آمارنامه استان زنجان ۱۳۷۵. سازمان برنامه و بودجه استان زنجان

۲-۲-۳- وضعیت زمین لرزه- گسلهای مهم، دوره بازگشت زمین لرزه های مهم

گسله بنیادی در ناحیه ابهر وجود دارد. جدول ۱-۲-۳ ویژگی های گسله های بنیادی را در ناحیه ابهر نمایش می دهد.

جدول ۱-۴-۱. در ناحیه ابهر ۵ گسله به مشخصات زیر وجود دارد:

نام گسله	طول گسله (کیلومتر)	پیشینه زمینلرزه	برش	نام گسله	طول گسله (کیلومتر)	پیشینه زمینلرزه	برش
۱- ابهر (پوشیده)	۵۳	-	-	۴- خاور سلطانیه	۲۰*	*	*
۲- تارم (پوشیده)	۱۲۰	-	-	۵- سلطانیه	۱۴۰	-	-
۳- چقلو (پوشیده)	۱۵۰	-	-				

منبع: طکم‌ا- مطالعات لرزه خیزی ج اول- ص ۷۶

- پهنی بندی خطر زلزله

بخش اعظم ناحیه ابهر، شامل تمامی شهرستان خدابنده، بیش از نیمی از شهرستان ابهر و خرمدره در ناحیه خطر نسبتاً پائین قرار دارند. بدین ترتیب، نزدیک به چهار پنجم سرزمین مورد بررسی این طرح، در این ناحیه قرار دارد. یک پنجم باقیمانده از سطح ناحیه ابهر، در ناحیه خطر نسبتاً بالا و یا در ناحیه خطر بالا قرار دارد.

۳-۳- وضعیت آبهای سطحی

رجوع شود به بند ۳-۴-۲.

۴-۲- منابع طبیعی مهم

۱-۴-۲- جنگلها و مراعع

جنگل

در سال ۱۳۸۲، طبق اعلام اداره کل منابع طبیعی، مساحت جنگل های طبیعی ناحیه ابهر ۵۰۰۰ هکتار و مساحت جنگل های مصنوعی ناحیه ابهر حدود ۴۰۰۰ هکتار بوده است (جدول ۱-۴-۲).

مرتع

در سال ۱۳۸۲، مساحت مراعع ناحیه ابهر ۴۲.۸۹ درصد مساحت مراعع استان می باشد. از مجموع مراعع ناحیه، ۵۶۱ درصد مراعع خوب، یعنی ۴۹.۵۳ درصد مراعع متوسط، و ۴۴.۸۶ درصد مراعع ضعیف می باشد. در مبحث کاربری زمین اشاره شده است که برخی از واحد های اراضی ناحیه ابهر دارای کاربری مرتع می باشند، وسعت این گونه کاربری ها به شرح جدول ۱-۴-۲ است.

جدول ۱-۴-۱. وسعت منابع طبیعی ناحیه ابهر در هزار جنگلی ۱۳۸۲

حوزه	طبیعی	مصنوعی	مساحت جنگل ها - هکتار						مساحت مراعع - هکتار
			کل	خوب	متوسط	فقیر	کل	دامی	
استان زنجان	۹۲...	۱۰۵...	۱۰۲۵۰	۸۴...	۷۲...	۳۹۶...	۱۲۰...	۵۷۶۰۵۰۵	۱۸۲۵۲۰
شهرستان ابهر	۵...	۲...	۷...	۹۵...	۱۰۲۳۵...	۴۰۹...	۱۵۲۷۵	۱۰۰۵۶۷	۲۴۱۳۶
شهرستان خرمدره	.	۱...	۱...	۱۴۲...	۸۴۳...	۷۶...	۱۷۴۵...	۱۰۲۳۱۴۲	۲۴۷۵۴
شهرستان خدابنده	.	۱...	۱...	۵۲...	۶۸۳...	۱۱۴...	۱۸۷۵...	۹۰۹۷۵	۲۱۸۳۴
ناحیه ابهر	۵...	۴...	۹...	۲۸۹...	۲۵۴۹۵...	۲۳۰۹...	۵۱۴۷۵...	۱۲۱۴۶۸۴	۷۰۷۲۴

منبع: سازمان جهاد کشاورزی استان زنجان، سال ۱۳۸۲

۴-۲-۲- معادن (منابع زیرزمینی ناحیه)

تا پایان سال ۱۳۸۲ تعداد ۷۴ معدن فعال و غیر فعال و حداقل ۱۵۰ اندیس معدنی در ناحیه شناسایی شده است. از این تعداد ۳۹ معدن فعال و ۸ معدن غیر فعال بوده که در مقایسه با کل استان (۱۰۱ معدن فعال) معدن های ناحیه ۵/۴۶ درصد سهم معدن های فعال استان را دارا می باشند. سهم شهرستان های ابهر، خرمدره و خدابنده از شمار معادن ناحیه بترتیب ۶۵/۹ درصد، ۱۷ درصد و ۱۷ درصد بوده است.

جدول ۴-۲-۱. تعداد و میزان ذخایر معدنی نامه ابهر در سال ۱۳۸۲

میزان ذخایر - تن		تعداد معادن			حوزه	
جمع	غیر فعال	فعال	جمع	غیر فعال	فعال	
۳۶۱۲۵۳۰۰	۲۱.....	۳۴۰۲۵۳۰۰	۱۲۱	۲۰	۱۰۱	استان زنجان
۲۹۳۸۰۹۰۱	۶۲۴۰۰۰	۲۸۷۵۶۹۰۱	۳۱	۲	۲۹	شهرستان ابهر
۹۱۰۰۰۰	۳۴۰۰۰۰	۸۷۶۰۰۰	۸	۱	۷	شهرستان خرمدره
۱۶۷۱۰۵۰۰	۵۵۱۰۵۰۰	۱۱۲۰۰۰۰	۵	۸	۳	شهرستان خدابنده
۵۵۱۹۱۴۰۱	۶۴۷۴۵۰۰	۴۸۷۱۶۹۰۱	۴۷	۸	۳۹	ناحیه ابهر

منبع: سیمای اقتصادی - اجتماعی شهرستان های ابهر، خرمدره، و خدابنده در سال ۱۳۸۲

۴-۲-۳- منابع آب و ظرفیت های آبی

۱) حوزه های آبریز

استان زنجان در دو حوزه اصلی آبریز دریای خزر (در زیر حوزه آبریز رودخانه قزل اوزن) و دریاچه قم (در زیر حوزه آبریز رودخانه شور) قرار دارد.

شهرستان های ابهر و خدابنده در دو زیر حوزه آبریز رودخانه قزل اوزن و رودخانه شور، و شهرستان خرمدره در زیر حوزه آبریز رودخانه شور قرار دارد.

۲) دشت ها

بر اساس تقسیم بندی طرح جامع آب کشور، استان زنجان دارای هفت دشت به نامهای ۱- زنجان سلطانیه، ۲- گرماب- زرین آباد- گل تپه، ۳- سجاس- جلب، ۴- قیدار، ۵- طارم، ۶- ماهنشان- انگوران- دندی، و ۷- ابهر- خرمدره می باشد.

از این میان ، دشت های شماره ۲، ۳، و بخشی از دشت ۱(دشت سلطانیه) از زیر حوزه آبریز رودخانه قزل اوزن، و دشت های ۴ و ۷ از زیر حوزه آبریز رودخانه شور در ناحیه ابهر قرار دارند.

۳) رودخانه ها

رودخانه زیر حوزه آبریز قزل اوزن در شهرستان ابهر، رودخانه زنجان رود است که در بخش سلطانیه جریان دارد. رودخانه اصلی شهرستان ابهر رودخانه ابهر رود است که در بخش مرکزی ابهر و تمامی شهرستان خرمدره جریان دارد. در شهرستان خدابنده رودخانه های سجاس رود، بزینه رود و قره قوبن از زیر حوزه آبریز قزل اوزن، و رودخانه خرارود از زیر حوزه آبریز رود شور، جریان دارند.

۴-۲-۴- مناطق حفاظت شده زیست محیطی

ناحیه ابهر دارای تنها دو زیستگاه طبیعی شناخته شده بنام منطقه شکار ممنوع خراسانلو و قیدار می باشد که اولی در شمال باختری شهرستان ابهر ، و به مساحت ۷۰۰۰۰ هکتار، و دومی در بیرون از شهر قیدار و به مساحت ۱۲۰۰ هکتار قرار گرفته است. جدول ۴-۲-۴- مناطق چهارگانه تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست در ناحیه ابهر را در سال ۱۳۸۲ نمایش می دهد.

جدول ۴-۱-۱. مناطق چهارگانه تمدن مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست در ناحیه ابهر ۱۳۸۲ واحد سطح هکتار

شهرستان	پناهگاه	پارک ملی	شکار منوع	آزاد		جمع کل	
				مساحت	نام	مساحت	نام
ابهر	-	-	خراسانلو	۷۰۰۰	-	-	۷۰۰۰
خرمده	-	-	-	-	-	-	-
خدابندہ	-	-	قیدار	۱۲۰۰	-	-	۱۲۰۰
ناحیه ابهر	-	-	-	۸۴۰۰	-	-	۸۴۰۰

منبع: اداره کل حفاظت محیط زیست، سال ۱۳۸۲

* منظور از مناطق چهارگانه تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست: ۱- پارک ملی - ۲- پناهگاه حیات وحش - ۳- منطقه حفاظت شده و ۴- اثر طبیعی ملی می باشد.

۵-۴-۲- جدول نحوه استفاده از اراضی

در اراضی ناحیه ابهر کاربری‌های چندی دیده می شود که هر یک درصدی از سطح ناحیه را بخود اختصاص داده اند، به گونه ای که کاربری کشاورزی ۵۴.۸۲ درصد و مراتع ۴۱.۸۳ درصد و جنگل ۱.۶۹ درصد را پوشانده است.

جدول ۵-۴-۲- نحوه استفاده از اراضی را در ناحیه ابهر نمایش می دهد.

جدول ۵-۴-۱. نموده استفاده از اراضی مساحت به هکتار

نوع کاربری	مساحت	درصد	کاربری	مساحت	درصد	درصد
۱- کشاورزی	۴۶۸۸۱۴	۵۴.۸۲	و روستایی و ساختمان - ۴- سکونتگاه‌های شهری	۱۳۳۳۶.۸۳	۱۵۷	۱۵۷
۲- مرتع	۳۵۷۷۰۰	۴۱.۸۳	۵- پیرون زدگی سنگ بدون پوشش	۷۵۹.۱۷	۰۰۹	۰۰۹
۳- جنگل	۱۴۵۰۰	۱.۶۹	جمع	۸۵۵۱۰	۱۰۰	۱۰۰

۵-۲- نحوه استقرار مراکز جمعیتی و فعالیت (شهرها - روستاهای شهرکهای مسکونی و صنعتی)

۱-۵-۲- عوامل مؤثر در نحوه استقرار مراکز جمعیتی و فعالیت در سطح ناحیه

عوامل مؤثر در نحوه استقرار مراکز جمعیتی و فعالیت شهری و روستایی در ناحیه ابهر را می توان به شرح زیر دسته بندی نمود:

- ۱- جایگاه خاص ناحیه ابهر در شبکه ارتباطی کشور، و همچوواری با مرکز کشور از طریق یک شبکه ارتباطی آزادراهی، از جمله، وجود شبکه راه های سراسری مانند جاده سراسری ترانزیت تهران بازارگان، راه آهن جلفا-تهران-مشهد-سرخس - و جلفا-تهران- بندرعباس، جاده ترانزیتی ترکیه- ایران- پاکستان، بزرگراه زنجان تهران؛ ۲- قرارگیری استان در یک موقعیت دشت گونه و در نتیجه، امکان گسترش شبکه ارتباطی فرعی، و به همین ترتیب، استقرار شهرهای ناحیه در یک منطقه نسبتاً هموار؛ ۳- خاستگاه شهرهای در کنار منابع آبیاری سطحی و تحت الارضی و رودخانه کنار بودن برخی از شهرها و آبادی ها؛ ۴- وجود زمین ارزان و کافی برای گسترش سکونتگاه ها؛ ۵- وجود یک حوزه منطقه ای هرچند محدود؛ ۶- وجود منابع آب سطحی و تحت الارضی که برای کشاورزی اصل و بنیاد محسوب می گردد؛ ۷- وجود قطب های اصلی مصرف که بازار مناسبی برای عرضه محصولات کشاورزی و روستایی منطقه می باشد؛ ۸- وجود خدمات و تأسیسات زیربنایی گستردگی در ناحیه ابهر.

۲-۵-۲-چگونگی پراکندگی مراکز جمعیتی و فعالیت در سطح ناحیه با توجه به عوامل طبیعی و جغرافیایی

در ناجیه ابهر از لحاظ جغرافیایی جمعیت روستایی در بخشی‌ای متفاوتی توزیع شده است، به طوریکه در مناطق جلگه‌ای ۱۸۸ آبادی، در مناطق کوهستانی ۱۶۹ آبادی، در مناطق جلگه‌ای - کوهستانی ۷۹ آبادی، در مناطق جلگه‌ای - جنگلی ۳ آبادی و در مناطق کوهستانی - جنگلی ۱ آبادی گزارش شده است.

جدول ۲-۵-۲-۱. تعداد آبادیهای استان بر حسب دهستان به تفکیک وضع طبیعی آبادی

تقسیمات جغرافیایی	جمع	جلگه‌ای	کوهستانی	جلگه‌ای - جنگلی	کوهستانی	سایر	کوهستانی - جنگلی	جلگه‌ای
شهرستان ابهر	۱۲۸	۹۰	۲۱	.	۱۷	.	.	.
شهرستان خدابند	۲۶۹	۱۴۹	۵۲	۳	۶۰	۱	۴	.
شهرستان خرمدرا	۴۷	۱۸	۲۷	.	۲	.	.	.
ناجیه ابهر	۴۴۴	۱۸۸	۱۶۹	۳	۷۹	۱	۴	.

منبع: شناسنامه دهستانهای کشور، استان زنجان، سال ۱۳۷۵

همچنین کلیه شهرها در دشتیها استقرار دارند.

۲-۵-۳-میزان برخورداری خدمات و امکانات زیربنایی (وضعیت موجود)

میزان برخورداری در سطح منطقه، و در این طرح، متوجه آبادیها و درصد آبادیهای برخوردار از خدمات، بر حسب شاخص‌های تعیین شده در مصوبهٔ شورایعالی شهرسازی و معماری، می‌باشد. از آنجا که شهرها معمولاً دارای غالب خدمات یاد شده- غیر از فاضلاب شهری می‌باشند، و شهرک‌های صنعتی نیز نوپا هستند و هنوز تکمیل نشده‌اند، و مصوبه نیز تنها در باره آبادیها و مراکز سطح بندی اظهار نظر نموده است، لذا در این گزارش نیز تنها میزان برخورداری در سطح آبادیها بررسی می‌شود.

جدول ۲-۵-۴-۱. میزان برخورداری خدمات و امکانات زیربنایی در آبادی‌های نامه ابهر (وضعیت موجود)

خدمات و امکانات زیربنایی	شاخص مصوبه (نفر در آبادی)	روستای شامل	تعداد روستایی	روستاهای ناحیه		تعداد کمبود (موردن) موجود
				میزان برخورداری(درصد)	تعداد کمبود (موردن) موجود	
ابتدایی	+۲۰۰	261	۹۷.۳	۹۷.۳	۷	۲۵۴
راهنمایی	+۱۵۰۰	38	۸۱۵	۸۱۵	۷	۳۱
دیبرستان	+۳۵۰۰	5	۸۰	۸۰	۱	۴
خانه‌پرداشت	۶۰۰-۱۵۰۰	81	۹۷.۵	۹۷.۵	۲	۷۹
بهداشتی	*۱۰۰۰	11	۱۰۰	۱۰۰	-	۱۱
آب لوله کشی	کل	418	۶۴.۱۱	۶۴.۱۱	۱۵۰	۲۶۸
برق	+۱۰۰	317	۸۷.۳	۸۷.۳	۲۹	۲۷۷
صندوق پست	-۱۰۰	110	۱۰۰	۱۰۰	-	۱۱۰
امکانات پستی	+۵۰۰	135	۲۳.۷	۲۳.۷	۱۰۲	۳۲
ارتباطات	+۱۰۰۰	58	۱۰۰۰-۵۰۰۰	۱۰۰۰-۵۰۰۰	-	۵۴
مخابرات	تلفن	54	۱۰۰	۱۰۰	-	*

*: توزیع امکانات زیربنایی مرکز بهداشت در سطح دهستان سنجیده شده است.

۴-۵-۲-نتایج تحلیل کمی و کیفی خدمات و امکانات

جدول ۴-۵-۱ نشان می‌دهد که میزان برخورداری ناحیه ابهر از خدمات و تأسیسات زیربنایی بالاست، به طوریکه، بر حسب "استانداردها و ضوابط خدمات رسانی در محیط روستایی کشور" مصوبهٔ شورایعالی شهرسازی و

معماری ایران، میزان برخورداری از خدمات آموزشی، پهداشتی و تلفن پیش از استاندارد مصوبه است و برق و آب نیز بترتیب حدود ۹۱ و ۴۴ درصد است و قابل ذکر است که کمبود خدمات پیشتر در زمینه خدمات پستی و ترمینال است. جدول ۱-۵-۲- میزان کمبود خدمات در ناحیه ایران را بر حسب استاندارد خدماتی مصوبه شورایعالی شهرسازی و معماری ایران نشان می دهد.

جدول ۱۴-۵-۲-۱. برآورد نیاز بر مبنای استانداردها و ضوابط خدمات (سانی محیط (وستایی کشیده در ناحیه ابهر

ردیف	خدمات	راه و تراپزی	کمبود و نیاز
۱	راه های بین مراکز پایانه	ارتفاع- نیازمند کارشناسی خاص در ۵۸ آبادی ۱۰۰ + نفر	
۲	لوله کشی تبدیل سیستم	منبع بهداشتی شیر برداشت منمرکز شبکه انشعاب خصوصی تبدیل سیستم	در ۴۰ آبادی ۱۰۰ - نفر در ۲۹ آبادی ۱۰۰ تا ۲۵۰ نفر در ۴۹ آبادی ۲۵۰ + نفر ۲۱۸ مورد تبدیل به تصفیه شده در ۲۹ آبادی ۱۰۰ + نفر
۳	برق رسانی		
۴	گاز رسانی		کل ناجیه- نیاز به کارشناسی خاص ۱۰ واحد - در مرکز مجموعه ۲۲ واحد - در مرکز مجموعه در مرکز منظومه ۹ واحد ۷ واحد +۶۰۰ نفر ۵ واحد - در مرکز مجموعه ۱۶ واحد - در حوزه ۴ واحد - در مرکز منظومه در آبادی ۴۰۰۰ + نفر- ۳ واحد ۲۲ واحد - در مرکز مجموعه ۲۲ واحد - در مرکز مجموعه ۹ واحد - در مرکز منظومه آبادی ۲۱۵ واحد آبادی ۱۰۰ تا ۵۰۰ نفر- ۱۶۸ واحد
۵	آموزش	دیبرستان دیبرستان شباهنگ روزی هنرستان فنی، حرفه‌ای، کشاورزی	
۶	بهداشت	خانه بهداشت مرکز بهداشتی درمانی تسهیلات زیمان مجتمع بهزیستی مطب کشوارگاه بهداشتی سنتی کشوارگاه بهداشتی صنعتی	۵ واحد ۱۶ واحد - در مرکز منظومه در آبادی ۴۰۰۰ + نفر- ۳ واحد ۲۲ واحد - در مرکز مجموعه ۲۲ واحد - در مرکز مجموعه ۹ واحد - در مرکز منظومه آبادی ۲۱۵ واحد آبادی ۱۰۰ تا ۵۰۰ نفر- ۱۶۸ واحد ۸ واحد - آبادی +۲۵۰۰ ۸ مورد ارتقاء دفتر پست ۱۰ واحد - آبادی +۵۰۰ ۱۶ واحد - آبادی ۴۵ واحد - آبادی ۵۰۰ تا **
۷	ارتباطات	دفتر پست مستقل دفتر مخابرات مرکز تلفن	
۸	فرهنگی، مذهبی، ورزشی و گردشگری سینما	کتابخانه عمومی مجموعه ورزشی مهمنپذیر و سالن پذیرایی مجموعه فرهنگی- هنری	۲۲ واحد - در مرکز مجموعه ۳ واحد - در آبادی +۵۰۰۰ نفر ۲۲ واحد - در مرکز مجموعه ۹ واحد - در مرکز منظومه ۹ واحد - در مرکز منظومه ۲۲ واحد - در مرکز مجموعه ۹ واحد - در مرکز منظومه ۹ واحد - در مرکز منظومه ۵ مرکز روستا روستایی ۶ روستا شهر جدید و آتی
۹	پمپ بنزین		
۱۰	مرکز آموزش و ترویج صنایع دستی و خانگی		
۱۱	مرکز آموزش فنی و حرفه‌ای		
۱۲	طرح هادی روستایی		
۱۳	طرح هادی شهری		

۵-۲- نتایج تحلیل حوزه های هم پیوند

هر چند که در گزارش اصلی طرح ناحیه زمینه های متنوعی از همپیوندی شامل همپیوندی از منطقه البرز جنوبی، در استان زنجان، در حوزه آبریز، در حوزه کوهستانی البرز جنوبی، حوزه اقلیم آب و هوایی، در حوزه زیست جانوران، در کاربری تأسیسات زیربنایی باشد. چاده ترانزیت سراسری، یا راه آهن پا شبکه سراسری برق و گاز، و

خدمات دانشگاهی مورد تحلیل قرار گرفته است، اما سه نوع همپیوندی سیاسی، آموزشی و بهداشتی به تفکیک قابل بررسی است.

(۱) در وضع موجود، در درون ناحیه ابهر نوعی همپیوندی سیاسی-اداری در سه سطح تقسیمات کشوری شهرستان، بخش و دهستان وجود دارد.

(۲) در درون شهرستان، حوزه هایی مانند منطقه های آموزش و پرورش (شامل ۶ منطقه در کل ناحیه ابهر)، و مرکز خدمات کشاورزی (شامل ۱۰ مرکز در کل ناحیه) وجود دارند، که هر کدام تعدادی از دهستان ها را زیر پوشش دارند. اما، ارتباط سلسله مراتبی از پیش تنظیم شده، یا بالفعل در درون این حوزه ها وجود ندارد تا بتوان از آن تلقی حوزه های همپیوند نمود.

(۳) در درون دهستان نوعی هم پیوندی تعریف شده بر اساس شبکه خدمات بهداشتی درمانی وجود دارد که دارای دو سطح است: یکی سطح مراکز خدمات بهداشتی درمانی روستایی همراه با خانه بهداشت های تابعه، و دوم، سطح خانه بهداشت های همراه با روستاهای اقماری تابعه.

در طرح ناحیه ابهر، حوزه های همپیوند در وضع موجود از تلفیق حوزه های همپیوند بهداشتی و تقسیمات کشوری تشکیل می گردد. نقشه شماره ۴-۲/۱ حوزه های همپیوندد در وضع موجود را نمایش می دهد.

۶-۵-۲- نحوه توزیع امکانات زیربنایی آبادیها در سطح شهرستان و علل عمده

تفاوت‌های موجود

جدول ۶-۵-۱ توزیع امکانات زیر بنایی همراه با میزان برخورداری در شهرستانهای ناحیه را بر حسب درصد نمایش می دهد.

جدول ۶-۵-۲-۱. پگونگی توزیع امکانات زیربنایی آبادیها و میزان برخورداری در سطح شهرستان های ناحیه ابهر

شناخت	تصویب (نفر)	شرح										
		شهرستان خدابنده			شهرستان خرمدره			شهرستان ابهر				
بر خورداری	موارد موجود	تعداد شامل	بر خورداری	موارد موجود	تعداد شامل	بر خورداری	موارد موجود	تعداد شامل	بر خورداری	موارد موجود	تعداد شامل	
۹۸.۲۷	۱۷۰	۱۷۳	۱۰۰۰۰	۹	۹	۹۴.۹۳	۷۵	۷۹	+۲۰۰	ابتدایی		
۸۰.۹۶	۱۷	۲۱	۱۰۰۰۰	۵	۵	۷۵.۰۰	۹	۱۲	+۱۵۰۰	آموزشی	راهنمایی	
۸۰.۰۰	۴	۵	.	.	.	.	.	.	+۳۵۰۰	دیبرستان		
۱۰۰۰۰	۷	۷	.	۱	۱	۱۰۰۰۰	۳	۳	+۱۰۰۰	مرکز بهداشت*	-	
۱۰۰۰۰	۵۹	۵۹	۵۰۰۰	۱	۲	۹۵.۰۰	۱۹	۲۰	۱۵۰۰-۶۰۰	درمانی خانه بهداشت		
		۳۴		۵			۱۹		+۱۰۰۰	ترمینال		
۵۴.۲۴	۳۲	۵۹	۱۰۰۰	۱	۱	۸۴۳.۰۰	۲۱	۲۵	۱۰۰-۲۵۰	آب لوله کشی		
۷۶.۷۱	۱۱۲	۱۴۶	۱۰۰۰۰	۹	۹	۸۰.۸۹	۵۵	۶۸	+۲۵۰	آب لوله کشی	تأسیسات	
۸.۷۷	۵	۵۷	۶۲۵۰	۵	۸	۲۶.۶۶	۱۲	۴۵	-۱۰۰	آب لوله کشی		
۸۴.۴۴	۱۷۹	۲۱۲	۹۰۰۰	۹	۱۰	۹۳۶۸	۸۹	۹۵	+۱۰۰	برق		
۶۸.۷۵	۲۲	۳۲	۱۰۰۰۰	۵	۵	۸۲.۳۵	۱۴	۱۷	۵۰۰۰-۱۰۰۰	تلفن		
۳.۴۵	۳	۸۷	۶۲۵۰	۵	۸	۱۵.۰۰	۶	۴۰	+۵۰۰	تلگراف		
۱۸.۳۹	۱۶	۸۷	۳۷۵۰	۳	۸	۳۲.۵۰	۱۳	۴۰	+۵۰۰	دفتر پست		
۱۴.۲۸	۱	۷	.	.	.	۶.۰۰	۳	۵	+۲۵۰۰	دفتر پست مستقل		
.	.	۵۷	.	.	۸	.	.	.	-۱۰۰	صندوق پست		
.۸۰	۱	۱۲۶	.	.	۲	۸.۷۰	۴	۴۶	۱۰۰-۵۰۰	دفتر پست		

* توزیع امکانات زیربنایی مرکز بهداشت در سطح دهستان سنجیده شده است.

تفاوت برخورداری از خدمات بین شهرستانها بجز مخابرات، چندان فاصله نیست و به طور کلی بیانگر محرومیت بیشتر شهرستان خدابنده، که دور از محور اصلی ترانزیت قرار گرفته است، نسبت به دو شهرستان دیگر است که محور ترانزیت از میان آن ها می گذرد.

۲-۶- خصوصیات تاریخی، فرهنگی، اجتماعی ناحیه

۱-۶- پیشینه تاریخی مراکز سکونتی در سطح ناحیه

پیشینه شهر ابهر: بنا های شهر ابهر، که ایرانیان آن را اوهر (مرکب از او معنی آب و هر معنی آسیاب) گوید، منسوب به شاپور ذوالاكتاف می باشد، خراب و پس از حمله اسکندر دوباره بر روی این خرابه ها قلعه بنای گردید. در سال پیست و چهارم هجری در زمان خلافت عثمان بی عفان به دست مسلمانان فتح شد. مستوفی گوید بر قلعه قدیم آن قلعه ای دیگر بهاءالدین حیدر از نسل اتابک نوشتکین سلجوقی ساخت و به حیدریه موسوم کرد دور باروی آن شهر پنجهزار و پانصد گام است هوایش سرد است و آتش از رودخانه ای [است] که به آن شهر موسوم است و از حدود سلطانیه بر می خیزد و در ولایت قزوین می ریزد.

پیشینه شهر سلطانیه: سلطانیه نام شهری بود که بهمث مغولان و وزیر دانشمند آنها خواجه رشید الدین فضل الله ساخته شد و در سال ۷۱۳ هـ ق کار ساختمان پایان یافت. در سال ۷۹۵ هـ ق تیمور لنگ شهر سلطانیه را متصرف شد و به پسرش میرانشاه بخشید اما کار میرانشاه بجنون انجامید و بویرانی بناهای شهر و کشتن مردم اقدام کرد. در دوره صفویه برای آبادانی سلطانیه کوشش هایی بعمل آمد اما از رونق این شهر رفته کاسته شد و اکنون بصورت یک بخش کوچک در آمد است.

آورده اند که قیدار قصبه ای بیش نبوده و مقبره قیدار نبی در این جا می باشد: که زیارتگاه اهالی اطراف است (مربوط به ابی العرب قیدار بن اسماعیل بن ابراهیم خلیل الرحمن) و سابقه تاریخی آن به بیش از ۷۰۰ سال قبل می رسد که در آن زمان به دستور بلقار خاتون مرمت گردیده است. سایر شهر ها، مانند صائین قلعه، هیدج، زرین آباد، آبادی هایی هستند که در دهه ها و سالهای اخیر تبدیل به شهر جدید شده اند.

۲-۶- موقعیت و خصوصیات مناطق و آثار باستانی ناحیه(شهرها، روستاهای

دارای بافت تاریخی، تپه ها، محوطه ها و محورهای تاریخی - فرهنگی

برجسته ترین آثار میراث فرهنگی ناحیه ابهر شامل بادمانها و محوطه های جاذب تاریخی واقع در آن بخش از کanal توریستی استان است، که از سلطانیه تا مرز استان همدان در ناحیه ابهر قرار گرفته است. از آنجلمه می توان به مجموعه تاریخی سلطانیه، غار زیبا و باور نکردنی کتله خور، بقعه قیدار نبی (ع) که از نظر مذهبی به عنوان یکی از قطبای مهم زیارتی کشور می تواند باشد، و همچنین به روستای سهرورد، زادگاه فیلسوف شمیر ایرانی، اشاره نمود. فضاهای با ارزش ناحیه را می توان به شرح زیر طبقه بندی نمود: آبادی های ویژه، مانند: ویر، سجاس، گرماب، قروه؛ بناهای تاریخی، مانند: چلبی اوغلی، محوطه تاریخی قزل کدیک، ارگ سلطنتی سلطانیه، گند سلطانیه؛ امام زاده ها و مساجد، مانند: امامزاده ابراهیم، مسجد جامع سجاس، مسجد جامع قروه، مسجد جامع ابهر، بقعه پیراحمد زهرنوش، بقعه امام زاده زیدالکبیر، بقعه امام زاده محمد، امام زاده اسماعیل، امام زاده یحیی، بقعه پیر سکینه، گلی، بقعه ملا حسن کاشی، بقعه قیدار نبی، امام زاده یحیی، امامزاده عبدالخیر، گورستان تاریخی سجاس، امامزاده یعقوب صائین قلعه؛ غارهای تاریخی، مانند: غار کتله خور، مجموعه غارهای داش کسن، تپه های سعید آباد، غار گل تپه بزرگ؛ تپه های تاریخی، مانند: تپه صائین قلعه، علمدار تپه، تپه عابد کولی، پاشا تپه، تپه تمیز امامی، تپه کهریز باشی، تپه قبرستان امامزاده ابراهیم، تپه بیرینجک، تپه خان احمد حصاری، تپه یوحاری کند، تپه گور قیری، تولکی تپه، خرمن تپه، تپه خربه نچار، تپه یوحاری قبرستان، تپه گنج کولی، تپه داش قلعه آقا، تپه قبرستان حسن خان یولاغی، تپه حصار بزرگ، قره تپه، تپه شاقی، شاهلی تپه، تپه قالا، تپه آسیاب، منجیق تپه.

۳-۶- زبان و گویشهای مختلف مردم در سطح ناحیه

به طور کلی اکثریت قریب به اتفاق مردم این ناحیه ترک زبان و شیعه می باشند. زبان پیشین آنان فارسی بوده که پس از هجوم مغولان زبان ترکی رواج یافت.

۴-۶-۲- میزان باسواندی و وضعیت آموزش و سواد در سطح ناحیه

در سال ۱۳۷۵ تعداد جمعیت ۶ ساله و بالاتر ناحیه ابهر ۳۰۹۸۹۵ نفر بوده است که تعداد ۲۳۰۲۸۲ نفر با سواد (۷۴.۳۱ درصد) و بقیه بی سواد بوده اند.

نرخ با سوادی در نقاط شهری و روستایی ناحیه در سال ۱۳۷۵ به ترتیب ۸۲.۶۳ درصد و ۸۰.۸ درصد می باشد. این نرخ ها در سطح استان و در نقاط شهری و روستایی به ترتیب ۷۴.۵۳ درصد، ۸۲.۶۱ درصد و ۸۵.۹۶ درصد بوده است.

۴-۶-۳- خصوصیات ویژه قومی، فرهنگی و اجتماعی

قومیت: مردم شهرستان های ابهر و خرمدره، از نظر قومی آریایی هستند. در دوران ساسانیان، ناحیه ابهر واقع بین دو رودخانه ابهر رود و خرارود، که در حال حاضر نقاطی چون ابهر و خرمدره - از ناحیه ابهر - و تاکستان، فارسجین و نرجه را در بر می گیرد، بسیار آباد و دارای موقعیت ممتازی بوده است. در زمان حکومت ایلخانیان، با استقرار پایتخت در سلطانیه، این منطقه درخشان ترین دوره تاریخ خود را سیر می کرد. با انتخاب سلطانیه به عنوان پایتخت در این منطقه، شبکه راه های ارتباطی توسعه یافت.

زبان: در حال حاضر، ناحیه ابهر دارای ساختار قومی و فرهنگی نسبتاً یکدستی می باشد. اکثریت قریب به اتفاق مردم این ناحیه ترک زبان و شیعه می باشند.

مذهب: پس از فتح منطقه در زمان عثمان بن عفان، تا سلطنت سلطان محمد خدابنده (اولجاپتو) مذهب اکثریت اهالی سنی بوده است. در اوایل قرن هشتم هجری، همزمان با انتخاب سلطانیه به پایتختی، خان های مغول، مذهب سنت و جماعت را پذیرفتند و این مذهب در سراسر منطقه رایج بوده است. به نظر می رسد از دوران صفویه به بعد، مذهب شیعه در بین مردم استان رواج کامل یافته است. بنا بر روایتی دیگر، در زمان سلطان محمد خدابنده، به علی سلطان به مذهب شیعه روی آورد و پس از آن، این مذهب رواج یافت و حکومت های آل بویه و صفویه نیز در رواج مذهب شیعه تأثیر فراوانی داشتند. هم اکنون اکثریت اهالی این منطقه شیعه می باشند (مطالعه ۱، ج ۵، ص ۳-۲).

۴-۷- خصوصیات جمعیتی

۴-۷-۱- تحولات جمعیتی و میزان رشد سالیانه

جدول ۴-۷-۱. روند تمول ساختار جمعیت در ناحیه ابهر بر اساس گزینه ۱

مناطق روستایی		مناطق شهری		جمع	سال	شرح
درصد روستا نشینی	درصد شهر نشینی	درصد شهر نشینی	درصد شهر نشینی			
78.11	365117	21.89	102355	467472	1345	
71.36	417292	28.64	167531	584823	1355	
۵۷	۴۴۸۳۵۲	۴۳	۳۳۹۰۱۷	۷۸۷۳۶۹	1365	۱.
۴۹.۸۵	۴۴۹۴۶۹	۵۰.۱۵	۴۵۲۲۵۵	۹۰۱۷۲۴	1375	۲.
۴۲	۴۰۵۲۶۱	۵۸	۵۵۹۳۴۰	۹۶۴۶۰۱	1385	۳.
34.4	۴۸۱۱۷۹	65.6	۹۱۷۵۳۲	۱۳۹۸۷۱۱	1400	استان زنجیر
-	0.15	-	5.05	2.26	45-55	
-	0.09	-	6.97	3.02	55-65	
-	..۰۷	-	۲.۹۶	۱.۳۶	65-75	(۶۵-۷۵)
-	-1.۲۹	-	۲.۴۳	.۶۷	75-85	(۷۵-۸۵)
-	.۵۱	-	۳.۹۳	۲۶۱	85-1400	(۸۵-۱۴۰۰)
۵۲.۰۷	۶۹۱۱۹	47.93	63614	132733	1365	۱.
۴۵.۵۶	۶۷۷۱۹	54.44	8.۰۹۰۵	148624	1375	۲.
۳۶.۷۷	۵۹۳۰۲	63.۲۳	1.۰۱۹۵۵	161257	1385	۳.

مناطق روستایی		مناطق شهری		جمع	سال	شرح
درصد روستا نشینی	درصد شهر نشینی	درصد شهر نشینی	مناطق شهری			
32.89	7220.4	67.11	14730.7	219512	1400	
-	..2	-	2.43	1.14	65-75	نرخ رشد سالانه (%)
-	-1.31	-	2.33	0.81	75-85	
-	.61	-	3.40	2.38	85-1400	
2258	11113	72.42	29181	40.294	1365	جمعیت (نفر)
24.36	12587	75.54	39.94	51681	1375	
20	12101	80	48398	60.499	1385	
16.73	10712	83.27	78170	93882	1400	
-	1.18	-	2.97	2.5	65-75	نرخ رشد سالانه (%)
-	-0.39	-	2.15	1.58	75-85	
-	1.02	-	3.71	3.20	85-1400	
85.70	1269057	14.30	21191	148148	1365	
80.43	131161	19.57	319.7	163068	1375	
75.12	1233846	24.88	41.18	164864	1385	
59.78	1385777	40.22	93324	2318.2	1400	
-	.42	-	5.55	.96	65-75	نرخ رشد سالانه (%)
-	-1.29	-	6.42	.10	75-85	
-	.42	-	5.60	2.17	85-1400	
6451	207189	35.49	113986	321175	1365	
58.20	211467	41.80	15190.6	363373	1375	
50.5	1950249	49.5	191371	386620	1385	
42.90	2233870	57.10	311326	545196	1400	
-	.46	-	3.00	1.24	65-75	نرخ رشد سالانه (%)
-	-1.24	-	3.02	.62	75-85	
-	.69	-	3.98	2.43	85-1400	

۲-۷-۲- مقایسه میزان توزیع جمعیت در طرحهای قبلی با میزان و توزیع جمعیت

واقعی و علل انحراف آن

شكل تغییرات جمعیتی در سال های ۱۳۸۵ تا ۱۳۷۵ در بخش روستایی نشان می دهد که تغییرات واقعی با اهداف استانی تفاوت دارد و نرخ رشد جمعیت روستایی در ناحیه در دوره یاد شده با کاهش فاحشی روبه رو بوده، به طوری که از ۰.۲۶ درصد رسیده است. این مقدار و این آمار بیانگر تفاوت نرخ رشد واقعی و نرخ رشد برنامه ریزی شده برای سال ۱۴۰۰ در استان، و در نتیجه در طرح ناحیه ابهر، می باشد. این بدین معنی است که استان برای تحقق اهداف جمعیتی خود برنامه ریزی لازم را انجام نداده است و لذا بایستی یا تمدیداتی به کار بندد که برای تحقق اهداف از پیش تعیین شده آتی، این فاصله نرخ رشد جمعیتی در مقطع کنونی، جیران گردد؛ و یا در اهداف جمعیتی آتی تجدید نظر صورت گیرد، که در این صورت بایستی پیش بینی های جدید، در طرح ناحیه لحاظ گردد.

۲-۷-۳- وضعیت و میزان مهاجرت در ناحیه

در فاصله سالهای ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ ۶۷۷۴۸ نفر به ناحیه ابهر وارد یا در داخل این ناحیه جابه جا شده اند. محل اقامت قبلی ۴۴.۰ درصد مهاجران، سایر استانها، ۱۷.۰ درصد شهرستان های دیگر استان محل سرشماری و ۳۸.۶۱ درصد شهر یا آبادی دیگری در همین ناحیه بوده است. محل اقامت قبلی بقیه افراد، خارج از کشور یا اظهار نشده بود است. مقایسه محل اقامت قبلی مهاجران با محلی که در آن سرشماری شده اند نشان می دهد، ۱۲.۴۷ درصد از روسناکه روستا و ۲۵.۲۲ درصد از شهر به روستا و ۳۸.۰۰ درصد از شهر به شهر در طی ۱۰ سال پیش از سرشماری آبان ۱۳۸۵، مهاجرت کردند.

توزیع مهاجران وارد شده طی سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۵ به ناحیه ابهر، بر حسب مدت اقامت در محل سرشماری نشان میدهد که بیشترین تعداد مهاجران وارد شده به ناحیه و با جابهجا شده در داخل آن با ۱۷/۹۹ درصد مربوط به ۱ سال قبل از سرشماری و کمترین تعداد آنان با ۲/۳۵ درصد مربوط به ۹ سال قبل از سرشماری بوده است.

۲-۸- وضعیت ارتباطات ناحیه

۱-۲-۸- وضعیت ارتباطات ناحیه با سایر نواحی منطقه

دسترسی ناحیه ابهر با سایر نواحی منطقه البرز جنوبی، از طریق راه های بین استانی از قبیل موارد زیرانجام می گیرد: ۱- جاده ترانزیت تهران - تبریز - بازرگان - اروپا؛ ۲- آزاد راه تهران - کرج - قزوین - زنجان؛ ۳- خط آهن سراسری تهران - محور غرب؛ ۴- بزرگراه تهران - سمنان؛ ۵- آزادراه تهران - قم و بزرگراه قم - سلفچگان - اراک.

۲-۸-۲- وضعیت ارتباطات جاده ای - آبی - هوایی - ریلی - داخل ناحیه (بطور

(خلاصه)

۱- راه های غیر روستایی: در سال ۱۳۸۲ مجموع طول راه های غیر روستایی ناحیه ابهر ۵۸۴ کیلومتر، است که ۷۲ کیلومتر، یا ۱۲۳۳ درصد آزاد راه، ۱۴۸ کیلومتر، یا ۲۵.۳۵ درصد راه اصلی و ۲۴۰ کیلومتر یا ۳۹.۳۹ درصد طول راه ها، راه فرعی آسفالت میباشد.

۲- راه های روستایی: در سال ۱۳۸۲ طول کل راههای روستایی ناحیه ۱۲۹۲ کیلومتر گزارش شده است که ۳۸۸ کیلومتر آن را راههای آسفالت و ۹۰۴ کیلومتر آنرا راههای شوسه تشکیل داده اند.

۲-۸-۳- جدول وضعیت راههای زمینی در ناحیه

جدول ۲-۸-۳-۱. انواع راههای زیر پوشش اداره کل راه و ترابری نامیه ابهر

ناحیه ابهر	جمع	آزادراه (بزرگراه)	چهارخطه	عرضی	معمولی	عرضی	درجه	درجه	سایر راههای آسفالت	راهنمایی شنی		ناحیه ابهر	
										شنی	دو	یک	عریض
ناحیه ابهر	۵۸۴	۷۲	۲۳	۷۹	۴۶	۱۴۰	۷۱	۱۹	سایر راههای آسفالت	۶۸	۵	۱۶	۴۵
ابهر	۲۳۱	۵۶	۱۴	۵۴	۱	۳۱	۲۵	۰	سایر راههای آسفالت	۰	۵	۰	۴۵
خدابنده	۳۰.۶	۵	۰	۰	۴۳	۱۰.۹	۴۶	۱۹	سایر راههای آسفالت	۶۸	۰	۱۶	۰
خرمده	۱۶	۴	۲۵	۰	۰	۰	۰	۰	سایر راههای آسفالت	۰	۰	۰	۰

منبع: آمارنامه استان زنجان، سال ۱۳۸۲

۲-۹- خصوصیات اقتصادی

۱-۲-۹- بررسی وضعیت میزان فعالیت و اشتغال (در فاصله سه دوره

(سرشماری)

بر اساس نتایج سرشماری سال ۱۳۸۵ از کل ۳۲۰۴۶ نفر جمعیت ده ساله و بالاتر ناحیه ابهر، ۱۲۴۶۱۶ نفر را جمعیت فعال (۳۷.۹۸ درصد) تشکیل داده اند. در کل جمعیت فعال ناحیه ۹۰.۸۲ در شاغل و ۹.۰۹ درصد بیکار بوده اند. نسبت جمعیت شاغل و بیکار در سطح استان به ترتیب ۹۰.۶۳ درصد و ۹.۳۶ درصد بوده است.

جدول ۱-۴-۹-۱. شاخص نیروی انسانی ده ساله و بیشتر ناحیه ابهر در سال ۱۳۷۵ و مقایسه آن با استان

حوزه	نرخ فعالیت (درصد)	نرخ اشتغال (درصد)	نرخ بیکاری (درصد)	نرخ بارگیری (درصد)	نرخ جمعیت دهساله و بیشتر (درصد)
استان زنجان	۴۰.۷۳	۹۰.۶۳	۹.۳۶	۲.۲	۸۵.۰۱
	۳۹.۱۹	۸۸.۰۰	۱۱.۹۹	۲.۴	۸۵.۷۸
	۴۲.۸۸	۹۴.۰۲	۵.۹۷	۱.۹	۸۳.۹۵
شهرستان ابهر	۳۸.۰۲	۹۰.۹۱	۹.۰۸	۲.۴	۸۵.۷۳
	۳۶.۸۰	۹۰.۹۰	۹.۰۹	۲.۵	۸۵.۶۵
	۴۰.۱۱	۹۰.۹۲	۹.۰۷	۲.۲	۸۵.۸۷
شهرستان خرمدرا	۳۷.۸۵	۸۵.۲۱	۱۴.۷۹	۲.۶	۸۶.۲۸
	۳۷.۸۳	۸۵.۷۶	۱۴.۲۳	۲.۶	۸۶.۰۵
	۳۷.۹۰	۸۳.۰۲	۱۶.۹۷	۲.۶	۸۷.۲۰
شهرستان خدابندہ	۳۷.۹۶	۹۳.۰۴	۶.۹۵	۲.۴	۸۳.۴۶
	۳۷.۱۶	۹۰.۰۶	۹.۹۳	۲.۶	۸۳.۴۷
	۳۸.۲۳	۹۴.۰۰	۵.۹۹	۲.۳	۸۳.۴۵
ناحیه ابهر	۳۷.۹۷	۹۰.۹۰	۹.۰۹	۲.۴	۸۴.۸۵
	۳۷.۱۴	۸۹.۳۹	۱۰.۶۰	۲.۵	۸۵.۲۸
	۳۸.۷۹	۹۲.۳۳	۷.۶۶	۲.۳	۸۴.۴۲

۲-۹-۲- توزیع جمعیت شاغل ناحیه بر اساس رشته های فعالیت

گروههای عمدۀ فعالیت

در آبان ۱۳۸۵، از شاغلان ۱۰ ساله و بیشتر ناحیه، ۴۰۰ نفر در گروههای عمدۀ کشاورزی، شکار و جنگلداری و ماهیگیری، ۹۷۱۴ نفر در گروه "عمده فروشی و خرد فروشی، تعمیر وسایل نقلیه موتوری، موتور سیکلت و کالاهای شخصی و خانگی" و ۱۹۹۱ نفر در گروه عمدۀ "صنعت (ساخت)" و ۴۳۳۸ نفر در سایر گروههای عمدۀ فعالیت‌های اقتصادی به کار اشتغال داشته‌اند. این نفرات در نقاط شهری به ترتیب، ۷۱۲۱ نفر، ۷۵۲۶ نفر و ۱۰۸۷۸ نفر و ۲۸۶۷۱ نفر و در نقاط روستایی ۳۳۰.۸۱ نفر، ۲۱۸۹ نفر و ۹۱۰۳ نفر و ۱۴۶۶۱ نفر بوده است. توزیع نسبی شاغلان ۱۰ ساله و بیشتر بر حسب گروههای عمدۀ فعالیت نشان می‌دهد که در نقاط شهری، صنعت (ساخت) و در نقاط روستایی، گروه عمدۀ کشاورزی و شکار و جنگلداری بیشترین تعداد افراد شاغل را به خود اختصاص داده‌اند.

۲-۹-۳- عملکرد غالب اقتصادی ناحیه

بر پایه نتایج سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵ از ۱۱۳۲۷ نفر جمعیت شاغل ناحیه ابهر، ۳۵.۵۰ درصد در بخش کشاورزی، ۳۳.۱۳ درصد در بخش صنعت و ۳۱.۳۷ درصد در بخش خدمات فعالیت داشته‌اند. در نقاط شهری میزان اشتغال افراد در بخش‌های کشاورزی، صنعت و خدمات به ترتیب ۱۳.۱۴ درصد، ۳۴.۷۵ درصد و ۵۲.۱۱ درصد و در نقاط روستایی به ترتیب ۵۶.۰۳ درصد، ۳۱.۶۵ درصد و ۱۲.۳۲ درصد بوده است. این نسبت‌ها در کل استان زنجان به ترتیب ۲۹.۴۵ درصد، ۳۴.۷۶ درصد و ۳۵.۷۹ درصد و در نقاط شهری استان به ترتیب ۶.۳۱ درصد، ۳۷.۴۲ درصد و ۵۶.۲۷ درصد و در نقاط روستایی استان به ترتیب ۵۷.۳۶ درصد، ۳۱.۵۵ درصد و ۱۱.۰۹ درصد بوده است.

۴-۹-۲-استعدادها و امکانات بالقوه اقتصادی و قطبیاتی جاذب اقتصادی در سطح

ناحیه

توان ها و قابلیت ها بخش کشاورزی- زیربخش زراعت

- ۱- وجود منابع غنی آب های سطحی و زیرزمینی؛ ۲- وجود دشت های مناسب و مستعد؛ ۳- امکان کشت انگور در نقاط مختلف ناحیه و عدم نیاز به آب فراوان در این نوع محصول؛ ۴- امکان توسعه باغ های سبب و سایر میوه ها؛ ۵- امکان تبدیل مزارع دیم به آبی از طریق پمپاژ، بند های انحرافی، استخر و ذخیره آب؛ ۶- بالا بودن متوسط میزان بارندگی؛ ۷- امکان ایجاد و توسعه و گسترش انواع صنایع تبدیلی کشاورزی در کنار مزارع و باغ؛ ۸- وجود کشت و صنعت خرمنده و امکان توسعه آن؛

توان ها و قابلیت ها بخش کشاورزی- زیربخش دامداری

- ۱- ظرفیت های موجود قابل توجه دام و طیور؛ ۲- امکانات تولید علوفه مورد نیاز؛ ۳- وجود مراکز آموزشی تخصصی؛ ۴- شرایط مناسب اقلیمی، زیر ساخت ها، همچوواری با هفت استان؛ ۵- وجود صنایع تبدیلی، کارخانه های شیر پاستوریزه و خوراک طیور و جوجه کشی، کارگاه های پنیر زنی، کشتارگاه های نیمه صنعتی، داروخانه ها و کلینیک های دامپزشکی، دامداری های ترویجی، تعاونی های دام و طیور و زنبور داری، اتحادیه های مرتبط، متخصصان و دانش آموختگان و مروجین دام و طیور، واحدها و طرح های کشت و صنعت در ناحیه و سطح استان؛ ۶- وجود نژاد های دامی مناسب.

توان ها و قابلیت ها بخش صنعت

- ۱- وجود شبکه های قوی راه، آزاد راه و راه آهن، قرار گرفتن در مسیر راه ترانزیت تهران- اروپا؛ ۲- وجود شبکه های قوی انتقال برق، گاز، نفت و غیره؛ ۳- وجود ظرفیت های مناسب معدنی؛ ۴- وجود پتانسیل های آبی نسبتاً فراوان؛ ۵- زمینه بسیار مناسب ایجاد صنایع گوناگون تبدیلی زراعی، با غی و دامی در ناحیه؛ ۶- واقع شدن در شعاع ۱۲۰ کیلومتری تهران؛ ۷- وجود ظرفیت های صنعتی خصوصاً برق و الکترونیک، نساجی، مواد غذایی و تولید ظروف چینی.

توان ها و قابلیت ها بخش معدن

- ۱- وجود مواد معدنی متنوع و مرغوبیت نسبی، وجود راه های مناسب و کاهش هزینه حمل و نقل؛ ۲- وجود ظرفیت کافی برای تولید بیشتر؛ ۳- ایجاد صنایع در تناسب با مواد معدنی؛ ۴- آماده شدن زمینه برای واگذاری معادن به بخش خصوصی؛ ۵- عدم وابستگی به تکنولوژی خارجی؛ ۶- امکان سرمایه گذاری؛ ۷- وجود معادن متعدد.

توان ها و قابلیت ها بخش بازرگانی

- ۱- استقرار بر روی محور ترانزیتی تهران- اروپا، خط آهن تهران- تبریز- جلفا، و آزاد راه تهران - زنجان و تهران - تبریز؛ ۲- برخورداری از نقش ویژه به عنوان گلوبال اتصال مرکز کشور با مرکز استان زنجان، شمال باختری و باختر کشور؛ ۳- همسایگی با استان های متعدد و دارای پتانسیل های اقتصادی قابل توجه و نزدیکی با عمله ترین کانون های جمعیتی و قطب های صنعتی؛ ۴- قرار گرفتن در مسیر خطوط انتقال مواد و فرآورده های نفتی و خطوط انتقال برق به منظور فعال نمودن فعالیت های بازرگانی؛ ۵- نقش قابل توجه در زمینه صنایع دستی، که زمینه ساز صادرات به کشور های دیگر می باشد؛ ۶- برخورداری از کانسالهای ارزشمند که علاوه بر رونق بازرگانی داخلی زمینه ساز صادرات مواد معدنی به خارج از کشور می باشد؛ ۷- نزدیکی با مبادی ورود و صدور کالا (خصوصاً کشور های آسیای میانه و قفقاز، ترکیه

توان ها و قابلیت ها بخش گردشگری

- ۱- برخورداری از موقعیت ممتاز ارتباطی، آب و هوای مناسب با فصول گردشگری؛ ۲- امکانات تاریخی- فرهنگی و طبیعی با ارزش برای گردشگری؛ ۳- پیش بینی کanal توپیستی زنجان - سلطانیه - شهرورد- قیدار- گرماب - غار علیصدر همدان.

۵-۹-۲- موافع عمده توسعه اقتصادی در سطح ناحیه

تنگناها و محدودیت ها بخش کشاورزی- زیر بخش زراعت

- ۱- پراکندگی روستاهای یکپارچه نبودن زمین های کشاورزی؛ ۲- کوچک بودن قطعات کشت و عدم همکاری و مشارکت مردم در ایجاد واحد های زراعی مشترک، به دلیل فرهنگ عمومی جامعه (بخصوص در شهرستان خدابنده)؛ ۳- مالکیت اوقافی بسیاری از روستاهای شهرستان خدابنده؛ ۴- تبدیل زمین های کشاورزی توسط بخش خصوصی به زمین های صنعتی، و سود آور بودن آن در هنگام فروش و واگذاری؛ کمبود آب های زیر زمینی و افت آن به دلیل مصرف بی رویه و عدم تغذیه مصنوعی؛ ۵- ضریب پایین بهره برداری از منابع آب های سطحی، ۶- وجود بیلان منفی آبیاری زیرزمینی در برخی از دشت‌های استان،

تنگناها و محدودیت ها بخش کشاورزی- زیر بخش دامداری

- ۱- پائین بودن سطح معلومات عوامل تولید؛ ۲- بالا بودن قیمت ماشین آلات، تغییر کاربری زمین های زراعی و باغ؛ ۳- کمبود نقدینگی و عدم حمایت مالی در زمینه تولید دامی؛ ۴- مشکل تأمین آب برای دامداری و مرغداری صنعتی در ایبر و خرمدره؛ ۵- خروج و ورود بی رویه دام از مرزهای استان؛ ۶- چرای بیش از ظرفیت؛ ۷- فقدان صنایع تبدیلی در برخی زمینه ها، عدم ثبت قیمت فراورده ها؛ بالا بودن قیمت ماشین آلات مورد نیاز دامداری ها؛ و وابستگی حدود ۸۰ درصد دان مرغ به خارج از کشور

تنگناها و محدودیت ها بخش صنعت

- ۱- فقدان استراتژی های توسعه صنعتی ناحیه ای؛ ۲- فقدان خدمات قوی مهندسی، طراحی، نصب و راه اندازی و سایر خدمات مورد نیاز صنعت؛ ۳- ضعف تخصصی مدیران واحد های صنعتی و کمبود نیروی انسانی متخصص؛ ۴- عدم تعادل در توزیع فضایی صنایع؛ عدم ارتباط کافی بین صنعت و بخش های معدن و کشاورزی؛ ۵- عدم توجه به گسترش شهرک های صنعتی؛

تنگناها و محدودیت ها بخش معدن

- ۱- کوتاه بودن زمان بهره برداری؛ ۲- فقدان صنایع معدنی متناسب با تمامی مواد معدن؛ ۳- فرسودگی ماشین آلات موجود و گرانی ماشین های نو و قطعات یدکی و اجاره بهاء آن؛ ۴- آلوده ساز بودن صنایع معدنی و نبود شهرک های صنعتی مرتبط؛ ۵- از بین رفن تولید کنندگان کوچک به دلیل وجود رقابت ناسالم؛ ۶- محرومیت مناطق معدنی و کمبود امکانات رفاهی.

تنگناها و محدودیت ها بخش بازرگانی

- ۱- فقدان فرآیند انباست سرمایه در زمینه تولید در مرحله اول، و بازرگانی در مرحله دوّم؛ ۲- کمبود آموزش های لازم در زمینه بازرگانی، خصوصاً بازرگانی خارجی؛ ۳- فقدان برنامه ریزی راهبردی بازرگانی؛ ۴- وجود اقلیم نیمه خشک و فراسرد در بخش بزرگی از ناحیه و بالا بودن تعداد روزهای یخ‌بندان؛ ۵- عدم گسترش مطلوب واحد های صنعتی و تأثیر آن بر حجم مبادلات

تنگنها و محدودیت ها بخش گردشگری

- ۱- توسعه گردشگری در ناحیه، مشکل جدی و اساسی ندارد، بلکه عامل اصلی رکود، عدم برنامه ریزی و بسیاری در عوامل درونی و بیرونی زیر بخش است.
  - ۲- ضعف خدمات و تأسیسات مورد لزوم جهت جذب گردشگری؛
  - ۳- فقدان تشکیلات جامع منسجم گردشگری در استان.
- ۱۰- ۲- برنامه های عمرانی ملی و منطقه ای (کلیه دستگاه های ذیربیط) در زمینه رشد و توسعه در سطح ناحیه

۳- توسعه

۱- ۳- تحولات عمده اقتصادی قابل پیش بینی

کلیه طرح ها و پروژه های در دست اجرا و به پایان رسیده بخش کشاورزی ناحیه، در چهارچوب اهداف و برنامه های پنج ساله دوم تا چهارم توسعه اقتصادی اجتماعی و فرهنگی استان تکیه بر اهداف ذیل دارد، که در صورت اجرای نهایی پروژه ها، تحقق خواهد یافت:

- ۱- زراعت و باغداری- زیربخش کشاورزی:
نیازهای غذایی داخل ناحیه و توسعه صادرات به استانهای دیگر؛ (۱) افزایش تولیدات کشاورزی به منظور تأمین تمامی نیازهای غذایی داخل ناحیه و توسعه صادرات به استانهای دیگر؛ (۲) افزایش درآمد کشاورزان و بهبود سطح زندگی آنها؛ (۳) کاهش ضایعات محصولات کشاورزی در تمام مراحل تولید و تبدیل؛ (۴) افزایش بهرهوری عوامل تولید.
- ۲- دامداری- زیربخش کشاورزی:
(پروتئین، شیر، گوشت و الیاف)، مرغ، ماهی و میگو؛ (۱) افزایش عملکرد و تولیدات محصولات دامی افزایش ایجاد اشتغال در بخش مختلف تازه تاسیس امور دام و آبزیان.
- ۳- صنعت:
کمک به احداث و توسعه مجتمع های صنعتی؛ (۱) کمک به احداث و توسعه مجتمع های صنعتی؛ (۲) ایجاد صنایع دستی؛ (۳) ایجاد صنایع جنبی مربوط به سرب و روی و مس و صنایع فلزی دیگر؛ (۴) ایجاد و تکمیل شهرک ها و نواحی صنعتی.

۱- ۳- اهداف و اصول توسعه اقتصادی ناحیه

۱- اهداف و اصول توسعه در طرح ناحیه

- بستر سازی فضایی برای تحقق توسعه یکپارچه در ناحیه؛ شامل:
- ۱-۱- ارائه کاربری زمین پیشنهادی بر اساس مشخصات فیزیو گرافی خاک، برای استفاده بهینه از منابع طبیعی، به منظور زمینه سازی برای بالا رفتن میزان تولید و اشتغال، از طریق تبدیل کاربری ناسازگار در وضع موجود به کاربری سازگار با طبیعت خاک در وضع مطلوب. از جمله، ارائه کاربری مناسب برای زراعت، مرتع داری، ایجاد شهرهای جدید و گسترش شهر های موجود، ایجاد مجتمع ها و شهرک های صنعتی و نظایر، و همچنین، حفاظت منابع طبیعی استراتژیک - مانند زمین های مرغوب برای زراعت و مرتع داری و زمین های حفاظت شده زیست محیطی؛
  - ۱-۲- ارائه نظام سکونتگاهی سلسله مراتبی جدید برای توزیع بهینه و عادلانه جمیعت و خدمات با تعیین مراکز خدماتی و پهنه بندی بر اساس آستانه های جمعیتی-خدماتی سرزمین، و تعیین نیاز و مکان و میزان سرمایه گذاری برای خدمات رفاهی و تأسیسات زیر بنایی و شبکه اطلاع شده حمل و نقل، به منظور ثبت و تقویت مراکز خدمات و نظام سکونتگاهی جدید، و زمینه سازی و تضمین برای ماندگاری اهالی در ناحیه؛
  - ۱-۳- ارائه ساختار کلان توسعه اقتصادی ناحیه، بر اساس گرایش های موجود در فعالیت های اقتصادی، و همچنین تأثیرات اهداف و سیاست های توسعه ای-عمرانی پیش بینی شده بخشی استانی در ناحیه.

۲- اهداف و اصول توسعه در برنامه توسعه استان

- توسعه بخش کشاورزی شامل بهره برداری بینه از پتانسیل های کشاورزی و منابع طبیعی ناحیه؛
- توسعه بخش صنعتی شامل ۱) توسعه سریع صنعتی ناحیه با تأکید بر توزیع فضای مناسب صنایع در نقاط مختلف ناحیه با توجه به زیربنای های تجهیز شده؛ ۲) گسترش صنایع معدنی؛ ۳) توسعه صنایع روستایی و تقویت صنایع وابسته و پیوسته به تولیدات کشاورزی؛
- توسعه رفاه عمومی شامل ۱) محرومیت زدایی با ایجاد توسعه در محور های زیر:
  - زنجان-قیدار-زرین رود؛ و
  - ابهر-قیدار؛ ۲) افزایش در آمد روستاییان از طریق توسعه و بهبود فعالیت های کشاورزی و صنایع جنبی و روستایی با تأکید بر صنعت فرش؛
- توسعه توزیع جمعیتی شامل ۱) افزایش نرخ شهرنشینی از طریق تقویت و توسعه شهر های میانی با متوسط، کوچک، و روستا شهر، با افزایش سهم فعالیت های صنعتی و خدماتی در تولید ناخالص آنها؛ ۲) ارتقاء روستاهای مستعد و بزرگ به روستا-شهر ها و شهر های کوچک به عنوان حلقة اتصال جامعه شهری و جامعه روستایی؛ ۳) کاهش نرخ روستا نشینی در سطح ناحیه از ۵۸.۲ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۴۲.۹ درصد در سال ۱۴۰۰.
- توسعه خدمات شامل ۱) ایجاد و تقویت نظام سلسله مراتبی خدمات رسانی به نواحی شهری و روستایی؛ ۲) تقویت و تجهیز شهر سلطانی به عنوان یک مرکز توریستی با عملکرد ملی و فرامللی در جهت تقویت صنعت توریسم؛ ۳) تجهیز شهر های ابهر، خرمدره، و قیدار به عنوان ارائه دهنده خدمات پشتیبان تولید؛

۳-۱-۳- راهبردهای توسعه اقتصادی ناحیه به تفکیک بخش های مختلف اقتصادی

اهداف و اصول توسعه بخش های اقتصادی ناحیه، بر اساس تحلیل SWOT با تحلیل توان ها و تنگی ها در بخش های اقتصادی، و تفکیک آن به چهار مقوله نقاط قوت و نقاط ضعف درونی و فرصت ها و تهدید های بیرونی، بر مبنای روش تحلیلی SWOT راهبردهای زیر برای شهرستان های ناحیه (و در پاره ای از موارد برای شهرستان خاص) ارائه می گردد.

بخش زراعت

- مدیریت آب، از طریق ۱) کنترل آب زیرزمینی در شهرستان های ابهر و خرمدره؛ ۲) مهار آب سطحی در ابهر رود؛
- مدیریت کشت، شامل ۱) تبدیل زمین های دیم به آبی؛ ۲) توسعه باغ های انگور، سیب و سایر میوه ها؛ ۳) نوبن گرانی در روش های کشتکاری، باغ داری و دامداری، بخصوص در شهرستان خدابنده؛ ۴) تربیت نیروهای متخصص بومی در زمینه کشاورزی و دامداری؛
- مدیریت زیرساختی، شامل ۱) تقویت و آشنایی اهالی با تسهیلات بانکی، مؤسسات اعتباری و مالی، اعتبارات عمرانی و یارانه ای بخش عمومی، و ارتقاء درآمد روستائیان به منظور تأمین نقدینگی و برتری جویی نسبت به هزینه های سنگین زمین، تأسیسات، مواد اولیه و ماشین آلات (مربوط به تمامی بخش های اقتصادی)؛ ۲) ایجاد ابیار ها و سرداخانه ها در ناحیه.

بخش دامداری

- مدیریت مراتع، شامل تقویت کشت علوفه و ذخیره سازی برای موقع خشکسالی، با استفاده از زمین های منابع طبیعی؛
- مدیریت تولید دامی، شامل تقویت دامداری ها و مرغداری های صنعتی، با توجه به امکانات مناسب محلی و بازارهای گستردۀ بیرونی، اعم از استانی و استان های مجاور؛

- مدیریت زیرساختی، شامل تقویت امکانات بومی برای تولید فزاینده، مانند ایجاد کارخانجات خوارک دام و فراوری های گوناگون، بالابردن سطح معلومات تولیدی اهالی، ایجاد کشتارگاه های صنعتی، کنترل ورود و خروج دام از ناحیه؛

بخش صنعت

- برنامه ریزی، شامل ۱) تدوین استراتژی توسعه صنعتی ناحیه؛ ۲) ایجاد تعادل فضایی صنایع؛ ۳) ایجاد ارتباط متقابل بین بخش های صنعت، معدن و کشاورزی، به مثابة نظام یکپارچه اقتصادی ناحیه؛

- مدیریت تولید، شامل ۱) ایجاد صنایع تبدیلی؛ ۲) گسترش شهرک های صنعتی و نگهداری قوی از تجهیزات سرمایه ای، و ایجاد انگیزه های سرمایه گذاری در درون شهرک ها؛ ۳) ایجاد ارتباط منطقی بین رشته های مختلف صنایع مستقر در ناحیه، با استقرار حلقه های مفهوده؛

- مدیریت زیرساختی، شامل ۱) تربیت نیروی انسانی؛ ۲) ایجاد خدمات قوی مهندسی.

بخش معدن

- مدیریت تولید، ۱) ایجاد صنایع معدنی، در شهرک های صنعتی؛ ۲) فعال نمودن معادن متروکه؛

- مدیریت زیرساختی، شامل ۱) فراهم نمودن کلیه امکانات لازم برای فعالیت بخش خصوصی؛ ۲) ایجاد انگیزه لازم سرمایه گذاری، با توجه به کوتاه بودن زمان بهره برداری از معادن؛ ۳) ایجاد تسهیلات در مقابل کمبود، فرسودگی، قیمت زیاد، گرانی مواد یدکی و اجاره بهای؛ ۴) ایجاد ظرفیت های جدید، برای مقابله با رقابت های ناسالم و حمایت از تولید کنندگان کوچک؛ ۵) استفاده از تکنولوژی های پیشرفته در فعالیت های اکتشافی؛ ۶) تربیت نیروی انسانی.

بخش بازرگانی

- مدیریت خدمات، شامل ۱) تشکیل نظام بازرگانی یکپارچه؛ ۲) تقویت فعالیت های عمده فروشی در ناحیه؛

- مدیریت زیرساختی، شامل ۱) ایجاد و تقویت فرایند انباشت سرمایه در زمینه تولید و بازرگانی؛ ۲) نوین گرایی در امور بازرگانی؛ ۳) ایجاد تسهیلات لازم، مانند سرمایه گذاری، رشد حمل و نقل، انبار، سردخانه، سیلو، و غیره برای توسعه بازرگانی بومی و جذب بازرگانان به ناحیه.

بخش گردشگری

- تهیه برنامه توسعه گردشگری بر اساس امکانات ویژه ناحیه، و ایجاد هماهنگی برای اجرای برنامه؛

- برنامه ریزی برای تقویت و راه اندازی کanal توریستی زنجان-سلطانیه-شهرورد-قیدار-گرماب-غار علیصدر- همدان؛

۴-۱-۳- پیش بینی ساختار کلی اقتصادی در ناحیه

ساختار اقتصادی پیش بینی شده در ناحیه در طرح ناحیه و منعکس در نقشه ۱-۳-۳-۱/۱ توسعه ساختار ساختار ناحیه، شامل ۳ عامل پنهانی بندی اقتصادی، محور های توسعه، و نسبت استغال می باشد:

الف) پنهانه بندی اقتصادی ناحیه. ناحیه ابهر، بر پایه استعداد های درون ناحیه ای و توسعه هر پنهانه بر اساس استعداد درونی آن، از پنهانه های اقتصادی زیر تشکیل می گردد: الف-۱) شهرستان های ابهر و خرمدره دارای عملکرد غالب چند نقشی، شامل کشاورزی-صنعتی-خدماتی است؛ الف-۲) شهرستان خدابنده دارای عملکرد غالب کشاورزی است، هر چند دارای استعداد صنعتی شدن نیز می باشد؛ الف-۳) پنهانه های جنوبی شهرستان خدابنده، جزو مناطق روستایی محروم می باشد. که بايستی موضوع برنامه های رفع محرومیت باشد؛

ب) محور بندی توسعه

ناحیه ابهر تاکنون دارای تنها یک محور توسعه در طول راه ترانزیت تهران- تبریز- جلفا بوده است، اما با توجه به برنامه های راه سازی ناحیه، محورهای جدیدی برای توسعه در ناحیه قابل پیش بینی و برنامه ریزی می باشد. محور های توسعه در ناحیه ابهر در آینده به شرح زیر قابل پیش بینی است: ب-۱) قطعه ای از راه ترانزیت تهران- تبریز- جلفا که در ناحیه ابهر قرار دارد، به عنوان محور درجه ۱ و اصلی توسعه عمومی، و صنعتی ناحیه ابهر؛ ب-۲) راه در دست اجرای ترانزیت- ابهر- قیدار- خورخوره- بیجار، می تواند به عنوان محور درجه ۲ توسعه صنعتی- خدماتی ناحیه به حساب آید؛ ب-۳) راه در دست اجرای ترانزیت- سلطانیه- قیدار- همدان، می تواند دو میں محور درجه ۲ توسعه صنعتی- خدماتی ناحیه را تشکیل دهد.

با به کاربردن ضریب تمرکز مکانی، و بر پایه داده های پیش بینی اشتغال استان برای سال های ۱۳۸۵ و ۱۴۰۰، با توجه به نسبت شاغلین هر بخش در ناحیه ابهر به جمعیت کل ناحیه، و نسبت شاغلین همان بخش در استان زنجان به جمعیت کل استان، اشتغال در بخش های اقتصادی ۴ گانه کشاورزی، صنعت و معدن و ساختمان، آب و برق و گاز، و خدمات، و همچنین ضریب تکفل شغلی، به تفکیک شهری و روستایی، و برای ۱۴۰۰ در ناحیه ابهر محاسبه، و ارقام نهایی تعديل (کالیبره) گردید (جدول ۴-۱-۱-۳).

جدول ۴-۱-۱-۳. پیش بینی اشتغال و ضریب تکفل شغلی در ناحیه ابهر برای سال ۱۴۰۰

نقاط	کشاورزی ساختمان	صنعت، معدن و آب، برق و گاز	خدمات	جمع اشتغال	ضریب تکفل شغلی	۱۴۰۰		
						درصد	درصد	درصد
						تعداد	تعداد	تعداد
ناحیه ابهر	۶۹...	۴۳/۷۲	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۴۰۰	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۴۰۰
شهری	۲۲۷...	۲۳/۴۳	۱۰۰	۱۰۰	۹۶۸۹۰	۴۱/۲۳	۳۹۹۵۰	۱/۲۸
روستایی	۴۶۳...	۷۶/۰۱	۱۰۰	۱۰۰	۶۰۹۱۰	۵/۸۳	۳۵۵۰	۰/۰۱

مأخذ: طرح ناحیه ابهر بر اساس داده های سازمان برنامه و بودجه

۴-۱-۷- اقدامات عمرانی مورد نیاز ناحیه به منظور بالابردن سطح رشد و توسعه اقتصادی

مجموعه ای از پروگرام ها و پروژه های عمرانی برای تحقق اهداف و اصول اقتصادی ناحیه، به شرح زیر، بایستی تهیه و اجرا گردد:

۱- در زمینه تحقق کاربری زمین پیشنهادی ناحیه- سند ۱

(۱) انجام عملیات عمرانی و اصلاحی در مورد ۱۷ واحد ها اراضی، به منظور ارتقاء کارائی خاک، و تحقق کاربری زمین پیشنهادی در طرح ناحیه، شامل محدودیتهای اساسی، قابلیت استفاده از اراضی در حال حاضر، و مساحت به تفکیک هر واحد اراضی، به شرح جدول مندرج در جلد چهارم طرح ناحیه ابهر. نمونه جدول یاد شده به شرح زیر است:

جدول ۷-۱-۳-۱. عملیات عمرانی و اصلاحی مورد لزوم در واحد های ارضی ناحیه ابهر

ردیف	نامه	محدودیت های اساسی	اراضی در حال حاضر	قابلیت استفاده از اراضی پس از انجام عملیات صحرائی	مساحت هکتار درصد
۱.۱	توبوگرافی	- شبیه و رخمنون سنجی	- اراضی بایر	- حفاظت آبخیزها (منطقه حفاظتی)	۵۰۲۹۶ ۰.۲۸
۱.۲	توبوگرافی	- شبیه و فرسایش	- اراضی بایر	- حفاظت خاک - تناسب کم تا متوسط برای چرا	۷۵۱۱۴ ۰.۶۶

منبع: مکان یابی و قابلیت اراضی منطقه تهران- طرح کالبدی ملی ایران

(۲) تبدیل کاربری های موجود به کاربری های پیشنهادی، بر حسب تغییر کاربری؛^۳ (۳) تأمین آب در صورت نیاز برای زمین های با قابلیت کشت آبی؛^۴ (۴) تدوین سیاست های کنترل کاربری؛^۵ (۵) تعیین میزان گسترش شهرها در طرح های جامع و هادی شهری؛^۶ (۶) تدوین راهبردها و سیاست های توسعه صنعتی ناحیه؛^۷ (۷) تعیین ضوابط و مقررات مکان یابی فعالیت های مختلف صنعتی در سطح محلی؛^۸ (۸) تدوین سیاست های لازم برای تبدیل تدریجی آبادیها به شهر ها.

۲- در زمینه تحقق سطح بندی (یا نظام سکونتگاهی سلسله مراتبی) جمعیتی-خدماتی - سند ۲

(۱) سرمایه گذاری خدماتی و تأسیساتی بر حسب الگوی پیشنهادی مندرج در بند ۵-۵-۲-۲ بالا؛^۲ (۲) تدوین سیاست های لازم برای تضمین رعایت سازمان فضایی؛^۳ (۴) گیری انجام کلیه خدمات پیشنهادی؛^۴ (۵) بودجه بندی سالانه سازمان ها برای خدمات رسانی؛^۵ (۶) جلوگیری از سرمایه گذاری مغایر.

۳- در زمینه تحقق ساختار کلان توسعه اقتصادی ناحیه

(۱) به پایان رساندن راه قیدار- بیجار و اتصال آن به راه ترانزیت ابهر- تاکستان، و به پایان رساندن راه قیدار- همدان؛^۲ (۲) به انجام رساندن کانال توریستی زنجان- قیدار- همدان؛^۳ (۳) برنامه ریزی توسعه اقتصادی پهنه ها با رعایت عملکرد، درجه توسعه یافته و صنایع مناسب پهنه ها، بر حسب سیاست های استانی؛^۴ (۴) تهیه طرح توسعه محور های جدید صنعتی، بر اساس هر یک از راه های بین استانی جدید؛^۵ (۵) تهیه طرح توسعه گردشگری بر اساس کانال توریستی بین استانی؛^۶ (۶) تهیه طرح توسعه منطقه محروم جنوب شهرستان خدابنده؛^۷ (۷) برنامه ریزی های جمعیتی با توجه به نتیجه مقایسه با برآورد مرکز و نتیجه سرشماری وضع موجود سال ۱۳۸۵؛^۸ (۸) برنامه ریزی اشتغال در بخش های اقتصادی با توجه به نرخ رشد تعديل شده؛^۹ (۹) برنامه ریزی توسعه بخشی با توجه به امکانات، محدودیت ها، اهداف و راهبردها، بر حسب برنامه های پنج ساله استان. یادآور می گردد، دستگاه های مسئول دیگر نیز بایستی اولاً برای بستر سازی یاد شده برنامه ریزی اجرایی انجام دهند، و ثانیاً در هر گونه برنامه ریزی توسعه اقتصادی یا اجتماعی ناحیه، مشخصات توسعه فضایی ناحیه را در نظر گیرند؛

۴- در زمینه تحقق برنامه توسعه استانی ناحیه

(۱) اجرای برنامه های عمرانی ملی و منطقه ای ارائه شده توسط کلیه دستگاه های ذیربطری، در زمینه رشد و توسعه در سطح ناحیه؛^۲ (۲) نظارت بر اجرای برنامه پنج ساله جاری و پیگیری درصد تحقق اهداف در برنامه های پیشین.

۳-۲- چگونه توزیع جمعیت و رشد و تحولات آن در سطح ناحیه

۳-۲-۱- علل و عوامل مهم- تحولات کمی و کیفی و حرکات جمعیتی و روند

تغییرات آنها در دوره های سرشماری گذشته و طرحهای جامع قبلی

در بررسی ویژگی های جمعیتی استان زنجان و ناحیه ابهر در سال های گذشته، بایستی توجه داشت که پس از سرشماری سال ۱۳۷۵، تقسیمات جدید کشوری ارائه گردید، که طی آن شهربستان تاکستان از استان زنجان جدا گردید، و در ناحیه ابهر، قسمتی از محدوده بخش خرمدره از شهرستان ابهر مستقل شد و شهرستان جدیدی را بهمین نام تشکیل داد؛ در شهرستان خدابنده نیز سه روستای گرماب، زرین رود و سجاس تبدیل به سه شهر با همین نام گشتند. در پیامد تبدیل سکونتگاه های روستایی به سکونتگاههای شهری، نسبت شهرنشینی به روستاشینی نیز تغییر نمود، بدون اینکه مهاجرتی از نقاط روستایی به نقاط شهری صورت گرفته باشد، در نتیجه نرخ رشد دارای آهنگی متغیر خواهد بود، که این آهنگ کاهش نرخ رشد جمعیت استان، واقعی و حاصل دگرگونی های مثبت و نتیجه تأثیر عواملی چون توسعه اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی، میزان شهرنشینی، پایان جنگ، بالا رفتن سطح آموزش (و میزان با سودای)، اشتغال بیشتر زنان و کنترل جمعیت می باشد.

در ناحیه ابهر نیز ضمن اینکه به مثابه پاره ای از استان زنجان از ویژگی های تغییرات جمعیتی استان پیروی می کند، نکات زیر را شامل می گردد:

۱- نرخ رشد جمعیت کل ناحیه ابهر در دهه ۱۳۷۵-۸۵، ۶۲.۰ درصد است که از نرخ رشد کل استان در همین دوره ۵.۰ درصد کمتر می باشد. در ناحیه نیز نرخ رشد کل جمعیت سه شهرستان با هم هماهنگی ندارند. این نرخ در سه شهرستان ابهر، خرمدره و خدابنده به ترتیب عبارتند از ۱۱.۰ درصد، ۱۵.۸ درصد و ۱۰.۰ درصد.

۲- نرخ رشد جمعیت شهری ناحیه در دهه ۱۳۷۵-۸۵ ۳۰.۲ درصد است که از نرخ رشد کل استان در همین دوره ۵.۹ درصد بیشتر است. در ناحیه نرخ رشد جمعیت شهری سه شهرستان با هم هماهنگی ندارند. این نرخ در سه شهرستان ابهر، خرمدره و خدابنده به ترتیب عبارتند از ۲۰.۳۳ درصد، ۲۰.۱۵ درصد و ۶.۴۲ درصد. بدین ترتیب، نرخ رشد شهری در شهرستان ابهر ۱۰.۰ درصد و شهرستان خرمدره ۲۸.۰ درصد کمتر از نرخ رشد شهری استان است. اما شهرستان خدابنده نسبت به استان زنجان دارای ۳.۹۹ درصد، اضافه نرخ رشد جمعیت شهری می باشد.

۳- نرخ رشد جمعیت روستایی ناحیه در دهه ۱۳۷۵-۸۵، ۱۴.۲۴- درصد است که از نرخ رشد کل استان در همین دوره ۵.۰ درصد بیشتر می باشد. در ناحیه نیز نرخ رشد جمعیت روستایی سه شهرستان با هم هماهنگی ندارند. این نرخ در سه شهرستان ابهر، خرمدره و خدابنده به ترتیب عبارتند از ۱۳.۳۱- درصد، ۱۰.۳۹- درصد و ۱۰.۲۹ درصد است. بدین ترتیب، نرخ رشد در شهرستان ابهر منفی است و ۰.۲ درصد کمتر از نرخ رشد استان است که بیانگر بیشترین آهنگ مهاجرفترستی در ناحیه است. اما شهرستان خرمدره نسبت به استان زنجان دارای ۰.۹۰ درصد، اضافه نرخ رشد جمعیت روستایی می باشد. که بیانگر روزانشین تر بودن جمعیت این شهرستان می باشد. نرخ رشد جمعیت روستایی شهرستان خدابنده نیز با نرخ رشد جمعیت روستایی استان برابر است.

۳-۲-۲- گزینه های پیش بینی جمعیت و تحلیل نتایج سرشماری های گذشته

در طرح جامع ناحیه ابهر، پیش بینی آتی جمعیت در مقایسه با، و به نسبت پیش بینی های جمعیتی استان برای سال ۱۴۰۰ صورت گرفته است. زیرا پیش بینی اخیر، بیانگر اراده استان برای تغییر جهت مهاجرت از مهاجرفترستی به حفظ جمعیت و بالاخره، به مهاجرپذیری می باشد. لذا، سیاست پیش بینی جمعیت در ناحیه ابهر، مبتنی بر تعیین سهم خاص جمعیت ناحیه، در ساختار کلان جمعیت استان زنجان می باشد. بر این پایه، برای پیش بینی جمعیت در ناحیه ابهر، مراحل زیر انجام پذیرفت.

۱- پیش بینی جمعیت در استان برای سال ۱۴۰۰

استان زنجان دارای یک چشم انداز بلند مدت جمعیتی می باشد. در این چشم انداز، پیش بینی جمعیت استان در دو مرحله، برای سال های ۱۳۸۵ و ۱۴۰۰ و با نرخ رشد های متفاوت انجام گرفته است. لازم به یاد آوری است، با توجه به تغییرات مختصر در جمعیت بازسازی شده استان بر اساس تقسیمات کشوری سال ۱۳۸۰، و ارائه ارقام جدید توسط سازمان مدیریت و برنامه استان زنجان، در اینجا، بر همین اساس، نرخ رشد های پیش بینی شده در استان تعديل شده است (جدول ۲-۲-۳ و جدول ۲-۳-۲).

۲- گزینه های پیش بینی جمعیت در ناحیه ابهر

گزینه اول

(الف) در ناحیه ابهر نیز، پیش بینی جمعیت ناحیه و شهرستان ها، به تفکیک شهری و روستایی، برای سال ۱۳۸۵ و ۱۴۰۰ با توجه به یکم) تعیین نسبت نرخ رشد ناحیه به استان در سال ۱۳۷۵، و دوم) برآورد سهم نرخ رشد آتی ناحیه در نرخ رشد پیش بینی شده استان، و سوم) محاسبه جمعیت آتی ناحیه بر پایه نرخ رشد های به دست آمده، صورت گرفته است.

(ب) جمعیت روستایی بخش ها و دهستان ها بر اساس نرخ رشد نقاط روستایی شهرستان های مربوطه پیش بینی شده است.

(ج) نرخ رشد روستاهای نیز بر پایه نرخ رشد نقاط روستایی دهستان مربوطه پیش بینی شده است.

جدول ۲-۳-۱. تغییر و تمولات مربوط به نرخ شد تتعديل شده و وضعیت مهاجرت استان زنجان برای سال های ۱۳۸۵

۱۴۰۰

مناطق	۱۳۸۵-۱۴۰۰			۱۳۷۵-۸۵			۱۳۶۵-۷۵				
	نرخ نرخ مهاجرت شده	نرخ تعديل شده	نرخ رشد سالانه	نرخ رشد طبیعی	نرخ نرخ مهاجرت شده	نرخ تعديل شده	نرخ رشد سالانه	نرخ رشد طبیعی	نرخ نرخ مهاجرت شده	نرخ رشد سالانه	نرخ رشد طبیعی
استان	۱.۵۱	۲.۶۱	۲.۶۱	۱.۱	.۴۵	۱.۸۳	۱.۸۳	۱.۳۸	-.۲۵	۱.۳۵	۱.۶۱
شهری	۳.۱	۳.۹۳	۳.۹۲	.۸۲	۲.۳۵	۳.۲۷	۳.۳۲	.۹۷	۱.۴۷	۲.۹۲	۱.۰۳
روستایی	.۹۷	.۵۱	.۵	۱.۴۷	۱.۵۵	.۱۷	.۲۲	۱.۷۷	-۱.۹۶	..۰۹	۲.۰۵

جدول ۲-۳-۲. تغییر و تمولات جمیعتی استان زنجان برای سال های ۱۳۸۵ و ۱۴۰۰

مناطق	جمعیت (نفر)					
	سهم از کل جمعیت استان (درصد)	۱۴۰۰	۱۳۸۵	۱۳۷۵	۱۴۰۰	تعديل
استان زنجان	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۳۹۸۷۱۱	۱۰۸۱۱۳	۹۰۱۷۲۴
شهری	۶۵.۶۰	۵۷.۷۱	۵۰.۱۵	۹۱۷۵۳۲	۶۲۲۸۳۵	۴۵۲۲۵۵
روستایی	۳۴.۴۰	۴۲.۲۹	۴۹.۸۵	۴۸۱۱۷۹	۴۵۷۱۷۸	۴۴۹۴۶۹

مأخذ: سازمان مدیریت و برنامه استان زنجان + تعديل توسط طرح ناحیه

در هر حالت برای تعديل رقم های بدست آمده و پیش بینی انجام شده، ملاحظات زیر در نظر گرفته شده

است:

- (۱) نزدیک کردن نرخ رشد شهرستان ابهر به نرخ رشد متوسط استان (افزایش):
- (۲) کاستن از شدت رشد شهرستان خرمدره و نزدیکتر شدن به نرخ های استان (کاهش):
- (۳) ایجاد امکان برای جلوگیری از مهاجرت های زیاد در شهرستان ابهر (افزایش):
- (۴) در نظر گرفتن نرخ رشد مثبت یا منفی آبادی ها.

گزینه دوم

بر مبنای بازسازی و برآورد جمعیت شهرستانهای استان زنجان، بر اساس محدوده سال ۱۳۸۰ (از انتشارات مرکز آمار ایران، اسفند ۱۳۸۲)، جمعیت سال های ۱۳۸۵ و ۱۴۰۰ بر مبنای نرخ رشد برآور شده ۱۳۷۵-۸۴ محاسبه

می گردد. بر این اساس جمعیت ناحیه در سال های ۱۳۸۵ و ۱۴۰۰ رقم ۳۸۶۵۱۶ و ۴۲۴۰۲۴ را نشان می دهد که در مقایسه گزینه اوّل به ترتیب ۱۲۱۱۷۲ و ۴۲۳۱ کاهش دارد که بیانگر جهت گیری تعديل شده نسبت به سیاست های حفظ جمعیت و مهاجرت پذیری استان می باشد.

گزینه سوم

گزینه سوم شامل پیش بینی جمعیت بر اساس نرخ رشد بینایی گزینه اوّل و دوم می باشد که در آن تا حدودی اراده استان در جهت گیری های مهاجرتی رعایت شده است.

جدول ۲-۲-۳-۳- گزینه های پیش بینی جمعیت را نمایش می دهد.

جدول ۲-۲-۳-۳- گزینه های پیش بینی جمعیت نامه ای ابهر در سال ۱۴۰۰

گزینه ها	پیش فرضها	نتیجه			
		جمعیت روستایی	جمعیت شهری	جمعیت کل	نرخ رشد کل
گزینه اوّل	بر اساس پیش بینی استان	۳۳۳۸۷۰	۳۱۱۳۲۶	۵۴۵۱۹۶	۲.۴۳
گزینه دوم	بر اساس پیش بینی مرکز آمار ایران	۱۷۸۵۸۰	۲۴۵۴۴۴	۴۲۴۰۲۴	۰.۶۳
گزینه سوم	بر اساس نرخ رشد بینایی گزینه های ۱ و ۲	۲۰۷۱۶۰	۳۰۳۸۰۵	۵۱۰۹۶۶	۱.۵۲

گزینه نهایی

با توجه به سیاست کلان طرح، مبنی بر اصل قرار دادن طرح های فرادست، گزینه انتخابی طرح، همان گزینه اول است که تمامی برنامه ریزی های آتی استان بر همین مبنایست.

۲-۳-۳- تحولات جمعیت شهری و روستایی ناحیه در ۱۴۰۰ آینده

تحولات جمعیت ناحیه ابهر به تفکیک جمعیت شهری و روستایی در سه شهرستان ناحیه در سال ۱۴۰۰ بر اساس در سه گزینه طرح در جدول ۲-۳-۱-۳ نمایش داده شده است.

جدول ۲-۳-۱-۳- گزینه های پیش بینی جمعیت نامه ای ابهر به تفکیک شهرستان ها در سال ۱۴۰۰

گزینه سوم : حداقل رشد جمعیت				
رشد سالانه	جمعیت	رشد سالانه	جمعیت	رشد سالانه
گزینه سوم : حداقل رشد جمعیت				
۰.۳۱-	۶۱۷۰۴	۲.۲۹	۱۳۹۵۳۴	۱.۳۸
۰.۴۴	۱۴۳۱۱	۲.۹۶	۸۰۳۲۹	۲۵۱
۰.۲۰-	۱۲۵۶۴۷	۴.۱۶	۸۹۴۴۱	۱.۲۷
-1.18	۵۱۳۸۱	1.24	۱۱۲۴۳۵	0.37
-0.11	۱۲۴۳۹	2.24	۶۸۹۴۴	1.822
-0.73	۱۱۲۹۸۷	2.81	۶۵۹۴۷	0.36
گزینه اوّل : حداقل رشد جمعیت				
۰.۶۱	.۷۲۲۰۴	۳.۴۰	۱۴۷۳۰۷	۲.۳۸
۱.۰۲	۱۵۷۱۲	۳.۷۱	۷۸۱۷۰	۳.۲۰
۰.۴۲	۱۳۸۵۷۷	۵.۶۰	۹۳۲۲۴	۲.۱۷

۳-۳- سطح بندی و نظام خدمات رسانی

۱- ۳-۳- تحلیل میزان برخورداری سطوح از امکانات خدمات رسانی و زیربنایی

در مراکز جمعیتی و فعالیتی

میزان برخورداری در بند ۳-۵-۲ ارائه گردید. در زیر، کمبود خدمات بر پایه الگوی سطح بندی مصوبه شورایعالی شهرسازی و معماری، بررسی می گردد.

خدمات آموزشی
برپایه همان مصوبه، تمامی مرکز های مجموعه روستایی بایستی دارای دبیرستان باشند.

خدمات بهداشتی و درمانی
مرکز بهداشتی درمانی در مرکز منظومه ها، افزوده گردد، و خدمات روستایی مرکز های شهری به مرکزهای موجود یا پیشنهادی روستایی منتقل گردد.

خدمات ارتباطات
ناحیه ابهر نیازمند ۲۱۵ مورد صندوق پست، ۱۰۶ مورد دفتر پست، ۸ مورد دفتر مستقل پستی، ۸ مورد ارتقاء دفتر پست به دفتر مستقل پستی، ۱۰۲ مورد دفتر مخابرات (شامل تلگراف)، و ۱۶ مورد مرکز تلفن می باشد. چنانچه ۴۵ مورد دیگر مرکز تلفن ایجاد گردد، با توجه به مراکز موجود، تمامی روستاهای با بیش از ۵۰۰ نفر در ناحیه ابهر، از تلفن برخوردار می گردند، و بایستی.

سایر خدمات
بیش از ۴۰۰۰ نفر جمعیت، مجتمع بپریستی و برای آبادی های با بیش از ۵۰۰۰ نفر جمعیت، کتابخانه عمومی، مجموعه ورزشی و پمپ بنزین در نظر گرفته است. از هریک از این خدمات، سه مورد در ناحیه ابهر برای آبادی های سهور و رود و شریف آباد، مورد نیاز است.

همچنین، هر ۲۲ مرکز مجموعه و ۹ مرکز منظومه بایستی از خدمات مورد نظر مصوبه، که در جدول ۲ سطح بندی آمده است، برخوردار گردد. جدول یاد شده، یکبار دیگر در زیر ارائه می گردد.

جدول ۱-۳-۳-۱. خدمات مربوط به مرکز مجموعه و مرکز منظومه

گروه خدماتی	مرکز مجموعه	مرکز منظومه	مرکز مجموعه
آموزشی	- دبیرستان مرکزی - دبیرستان شبانه روزی - مرکز بهداشتی - درمانی	- هنرستان های فنی، حرفه ای و کشاورزی - مراکز بهداشتی - درمانی با تسبیلات زایمانی	
بهداشتی	- مطب - کشتارگاه بهداشتی سنتی - مجتمع بهپریستی	- کشتارگاه بهداشتی صنعتی	
انرژی	- پمپ بنزین		
ارتباطات	- راه فرعی - راه روسایی درجه ۱ با رویه آسفالت	- راه اصلی - دفتر شرکت حمل و نقل کالا، بار و مسافر	
فرهنگی، مذهبی، ورزشی و گردشگری	- کتابخانه عمومی - مهمناپذیر و سالان پذیرایی	- هنری-- مجموعه فرهنگی - سینما	
مالی، اقتصادی و پشتیبانی تولید	- مرکز خدمات روستایی و عشایری - جهاد دهستان - خانه سازمانی	- مرکز آموزش و ترویج صنایع دستی و خانگی - مرکز آموزش فنی و حرفه ای	
تولید	----	----	----

به غیر از خدمات یادشده در بالا خدمات دیگری نیز در مصوبه شورایعالی شهرسازی و معماری پیش بینی شده است که اجرای آنها برای دستگاه های اجرایی الزامی است. جدول کامل این مصوبه، در پیوست ضوابط و مقررات کاربری زمین، ارائه شده است.

طرح هادی آبادی

برای هر ۵۰ مرکز حوزه در ناحیه ابهر، بایستی طرح هادی تهیه گردد، و بسته به اینکه این مرکز، مرکزیت مجموعه و منظومه را نیز عهده دار باشد، بایستی تمامی موارد خدماتی یادشده در مصوبه، در طرح گنجانده شود. پیشنهاد می گردد که برای هر سه روستا شهری که پس از سال ۱۳۷۵ تشکیل شده اند، و سه شهر جدید که، بنابر پیشنهاد طرح ابهر در دوره برنامه تشکیل خواهد شد. طرح هادی شهری، به منظور آماده سازی فضای روستایی آبادی به قبول سازمان فضایی و خدماتی و زیستی شهر، تهیه گردد.

۳-۲-۳-۲- ارزیابی امکانات اساسی توسعه کالبدی فضایی ناحیه به منظور برنامه

ریزی تأمین تأسیسات زیربنایی، خدمات رفاهی و احتیاجات محلی

توسعه کالبدی-فضایی ناحیه، همانا تحقق برنامه های ارائه شده در طرح ناحیه است که این برنامه ها بر اساس امکانات موجود تدوین شده اند. بنا بر این، امکانات توسعه کالبدی-فضایی مجموعه ای از برنامه ها و پروگرام هایی است که در طرح ناحیه پیش بینی شده اند. برای ارزیابی مورد نظر این امکانات در این بند از گزارش، بایستی سه زمینه زیر بررسی شود:

اول، ارکان اساسی توسعه کالبدی-فضایی ناحیه؛

دوم، امکانات این ارکان؛

سوم، ارزیابی این امکانات برای برنامه ریزی تأمین تأسیسات زیربنایی، خدمات رفاهی و احتیاجات محلی؛

بررسی این سه زمینه، در جدول ۳-۲-۳-۲ نمایان است.

جدول ۳-۲-۳-۱. ارزیابی امکانات اساسی توسعه کالبدی فضایی ناحیه به منظور برنامه ریزی تأمین تأسیسات زیربنایی، خدمات رفاهی و احتیاجات محلی

ردیف	ارکان اساسی توسعه کالبدی-فضایی	امکانات	ارزیابی امکانات برای برنامه ریزی تأمین تأسیسات زیربنایی، خدمات رفاهی و احتیاجات محلی
۱	کاربری زمین پیشنهادی	۱- زمین مناسب برای گسترش یا ایجاد سکونتگاه های جدید	۱- به وجود آمدن نیاز تعریف شده شهری جدید بر حسب شهرها و محله ای جدید
۲	نظام سلسله مراتبی سکونتگاهی پیشنهادی (سطح بندی جمعیتی-خدماتی)	۲- زمین مناسب برای گسترش یا ایجاد شهرک های صنعتی	۲- تعریف نیاز صنعتی جدید بر حسب ترکیب صنعتی در هر شهرک جدید
۳	ساختمار فضایی توسعه اقتصادی	۳- کاربری مناسب منابع طبیعی	۳- تعریف نیاز مشخص بر حسب کاربری پیشنهادی منابع
۴	تعیین آبادی هایی که تبدیل به شهر خواهند شد	۴- تعریف استاندارد نیاز به خدمات و تأسیسات	۴- تعریف میزان نیاز به خدمات و تأسیسات طبق استاندارد
		۵- تعریف سلسله مراتبی مراکز جدید جمعیتی-خدماتی و توزیع استاندارد نیاز	۵- تعریف جایگاه مشخص برای سرمایه گذاری خدماتی-تأسیساتی
		۶- تعریف سلسله مراتبی ارتباط بین مراکز و آبادی راه ها	۶- تعریف میزان نیاز به پیسازی یا ایجاد شبکه راه ها
		۷- امکانات جلد ۴ و تنظیم حوزه روستایی	۷- خدمات و وضعیت فعلی و آتی آبادیها
		۸- تعیین پنهانه های اقتصادی برای نوع توسعه های اقتصادی	۷- تعریف نیاز مشخص بر حسب نقش مشخص پنهانه
		۹- تعیین محورهای توسعه مکان سرمایه گذاری های اقتصادی	۸- تعریف نیاز مشخص بر حسب فعالیت های اقتصادی جدید در محور ها
		۱۰- تعیین کمودهای فضاهای و نیازهای شهری	۹- تعریف نیاز به تامین کارکردهای شهری

۳-۳-۳- ارزیابی محدودیتهای اساسی توسعه کالبدی فضایی ناحیه به منظور

برنامه ریزی تأمین تأسیسات زیربنایی ، خدمات رفاهی و احتیاجات محلی

برنامه توسعه فضایی در طرح ناحیه ابهر، بر اساس امکانات و محدودیت های بررسی شده در ناحیه تهیه شده است و لذا محدودیت جدی برای برنامه ریزی، به نظر نمی رسد. اما میتوان به نکات زیر، به مثابه محدودیت هایی برای تحقق و تداوم برنامه توسعه فضایی اشاره نمود:

* محدودیت جامعیت برنامه

از آنجا که، پایه های اطلاعاتی توسعه غیر فضایی، از داده ها و برنامه های بلند مدت درون سازمانی بخش (سکتور) های مختلف اخذ شده است، بنا براین، محدودیت در دقت و جامعیت اطلاعات و یا محدودیت در توان برنامه ریزی هر سازمان و یا الگوی غیر هماهنگ هربخش (با سازمان) با الگوی برنامه ریزی سایر بخش ها و یا حتی محدودیت در هماهنگ سازی برنامه سازمانی با توسعه مورد نظر در برنامه توسعه فضایی در طرح ناحیه، یکی از محدودیت های اساسی برای تحقق توسعه ناحیه است.

(*) محدودیت در تهیه برنامه ها و طرح های تفصیلی

طرح ناحیه ابهر یک برنامه کلی و فرادست است که بایستی از طریق مجموعه ای از برنامه های تفصیلی، پروگرام ها و پروژه های بزرگ مقیاس و اجرایی، که توسط مجموعه دستگاه های بخش های عمومی، خصوصی و غیر انتفاعی تهیه و اجرا می شوند، تحقق یابد از آنجا که دستگاه ها از اصول و اهداف سازمانی خود تبعیت می کنند، لذا عدم پیروی آنان از طرح ناحیه، می تواند یک محدودیت جدی برای تحقق برنامه توسعه فضایی باشد؛

(*) محدودیت در مدیریت

اولاً ناحیه فاقد مدیریت سیاسی و توسعه ای می باشد. ثانیاً، طرح ناحیه نیز پس از تصویب دارای متولی تحقق و اجرا نمی باشد. بنابراین معلوم نیست چه مرجعی سازمان های بخشی را ملزم به پیروی از برنامه توسعه فضایی، و اقدام بر اساس آن می دارد. نبود چنین مرجع و مدیریت کلان در سطح ناحیه، می تواند محدودیت در تحقق طرح باشد؛

(*) محدودیت هماهنگی بین بخش ها

سنت هماهنگی بین بخش ها در نظام اداری کشور وجود ندارد. حتی در صورت وجود مدیریت سیاسی و توسعه ناحیه، نبود هماهنگی بین دستگاه های یکی از محدودیت های اساسی و جدی در تحقق برنامه توسعه فضایی خواهد بود؛

(*) محدودیت سرمایه گذاری

پیاده شدن برنامه توسعه فضایی بستگی به امکان سرمایه گذاری های لازم، شامل اعتبارات بخش عمومی، انگیزه های سرمایه گذاری در بخش خصوصی، امکان شکل گیری و توان مالی تشکیلات غیر انتفاعی، میزان و آسانی استفاده از تسبیلات بانکی و رایانه های دولتی، و بالاخره، قدرت مالی اهالی در پرداخت هزینه ها و مالیات ها دارد. بدین ترتیب؛ محدودیت سرمایه گذاری؛ یک محدودیت جدی در تحقق برنامه توسعه فضایی خواهد بود؛

۴-۳- اهداف و الگوهای برنامه ریزی توسعه، ناحیه و معیارهای انتخاب الگو

طرح جامع توسعه و عمران ناحیه ای، از نوع برنامه ریزی توسعه فضایی، و در واقع، برنامه ریزی منطقه ای است. برای تعریف هدف های نهایی طرح جامع ناحیه، به دو سند می توان استناد نمود: طرح کالبدی ملی ایران و شرح خدمات همسان ۱۹.

هدف های طرح کالبدی ملی ایران به صورت مشخص در سه هدف فیزیکی زیر خلاصه شده است: یکم) مکان یابی برای گسترش آینده شهرهای موجود و ایجاد شهرها و شهرک های جدید؛ دوم) پیشنهاد شبکه شهری آینده کشور، یعنی اندازه شهرها، چگونگی استقرار آنها و سلسله مراتب میان شهرها به منظور تسهیل مدیریت سرزمین و

خدمت رسانی به مردم؛ و سوم) پیشنهاد چهارچوب مقررات ساخت و ساز در کاربریهای مجاز زمین های سراسر کشور.

طرح های توسعه و عمران (جامع) ناحیه نیز بر پایه اهداف سه گانه طرح کالبد ملی ایران شکل گرفته اند. در طرح جامع توسعه و عمران ناحیه ابهر نیز هدف از تهیه گزارش وضع موجود و تحلیل آن، دستیابی به هدف های اصلی، در قالب طرح های زیر است: ۱- منطقه بندی کاربری اراضی و تعیین ضوابط و مقررات ساخت و ساز؛ ۲- سطح بندی مراکز جمعیتی و خدماتی؛ ۳- تدوین برنامه و مدیریت اجرای طرح های پیشنهادی و پیش بینی منابع مالی.

بدین ترتیب، اهداف نهایی خواسته شده از طرح جامع ناحیه، مشخص می گردد. این هدفها، به طور عمده، هدف های فیزیکی است، و پیامد قیچی شدن "طرح جامع سرزمین" و بدل کردن آن به دو طرح مستقل "طرح آمایش سرزمین" و "طرح کالبد ملی" است، که بدون هیچگونه ارتباطی با یکدیگر، تهیه می گردند.

بدین ترتیب، هدف های طرح جامع توسعه و عمران ناحیه ابهر، بر اساس شرح خدمات، طرح کالبد ملی ایران، و مصوبه (نه چندان جامع و پخته) سطح بندی جمعیت و خدمات، به شرح زیر است.

(۱) پیش بینی جمعیت: سیاست پیش بینی جمعیت در ناحیه ابهر، مبنی بر تعیین سهم خاص جمعیت ناحیه، در ساختار کلان جمعیت استان زنجان می باشد.

(۲) پیش بینی اشتغال: پیش بینی اشتغال در ناحیه ابهر، مبنی بر تعیین سهم اشتغال ناحیه نسبت به پیش بینی های استانی بر پایه مدل ضریب مکانی می باشد.

(۳) منطقه بندی کاربری زمین: در طرح ناحیه ابهر، مراحل کلی زیر برای تدوین سند ۱ (نقشه پ-۱-۱/۱) بکار گرفته شده است: ۱- پهنه های مناسب برای منابع طبیعی؛ ۲- پهنه های مناسب برای ایجاد شهرهای جدید؛ ۳- پهنه های مناسب برای گسترش شهرهای موجود؛ ۴- پهنه های مناسب برای فعالیت ها و شهرک های صنعتی (نقشه پ-۱-۱-۲).

(۴) سطح بندی جمعیتی و خدماتی: در طرح ناحیه ابهر، روش خاص طی مراحل زیر برای این سطح بندی بکار رفته است: ۱- تدوین الگوی اجرایی سطح بندی بر اساس الگوهای نظری و رسمی؛ ۲- گروه بندی جمعیتی و خدماتی آبادی ها؛ ۳- اصول انتخاب مرکز های خدمات رسانی؛ ۴- سطح بندی مراکز در مقیاس بخش ها؛ ۵- سطح بندی نهایی مراکز جمعیتی و خدماتی در ناحیه؛ ۶- خدمات مورد نیاز در سطح بندی.

(۵) ساختار توسعه ناحیه: در طرح جامع ناحیه ابهر سعی گردید تا علاوه بر دو سند اصلی و خواسته شده در قرارداد، سند سومی مبنی بر ساختار کلان توسعه اقتصادی منطقه ارائه گردد. در این سند، پهنه بندی ناحیه برحسب الگوی توسعه، و همچنین تعیین محورهای اصلی توسعه، با توجه به سند پهنه بندی کاربری زمین، ارائه می گردد. در تعیین درجه توسعه یافتنی ناحیه، مدل های پیچیده ای مورد استفاده قرار می گیرد، که نیاز به داده های دقیق و همه جانبه دارد. مدل شکلی مثلث بورژو گارنیه، با پارامتر های ساده تری الگوی توسعه را تعیین می کند. ساختار توسعه اقتصادی ناحیه از عناصر اصلی زیر تشکیل شده است: ۱- پهنه بندی توسعه اقتصادی؛ ۲- محور های توعیه؛ ۳- توسعه صنعتی؛ ۴- مراکز خدمات شهری-ملی.

۵-۳- راهکارها و راهکارهای پیشنهادات مناسب برای حل مسائل و مشکلات حاد موجود در زمینه نیازهای عمرانی ناحیه

مسائل و مشکلات حاد موجود مرتبط با نیازهای عمرانی ناحیه شامل کمبودهای تأسیساتی و خدماتی در ناحیه است. ایجاد تعادل، به معنی توزیع مناسب خدمات و تأسیسات بین مجموعه سکونتگاههای شهری و روستایی منطقه است. بدین ترتیب، راهکار اصلی برای حل مسائل و مشکلات تأسیساتی و خدماتی، و ایجاد تعادل در توسعه سکونتگاهی، تحقق سند ۲ یا سطح بندی مراکز جمعیتی و خدماتی است که اولًا با تعریف خدمات ضروری برای سطوح مختلف مراکز، کمبودها بر طرف می گردد، ثانیاً با توزیع خدمات و تأسیسات در سطح ناحیه، و ایجاد جاذبه های زندگی در

آبادیها و تعادل در توسعه شهرها و آبادیها در سطح ناحیه به وجود می‌آید. بنابراین راهبرد اصلی همان راهبرد سطح بندی است که عبارت است از رفع محرومیت و توزیع عادلانه خدمات در یک نظام سلسله مراتبی در سطح ناحیه.

در این زمینه، مجموعه خدمات پیش‌بینی شده در طرح، نقش هر سازمان را مشخص می‌دارد و چارچوب ارائه خدمات و تأسیسات را تا تحقق کامل طرح تعیین می‌کند. برآورد و پیش‌بینی خدمات لازم در طرح سطح بندی پیشنهادی و همچنین تنظیم جلد ۸ گزارش ابهر، شناسنامه آبادی‌ها را به تفکیک: (الف) تقسیمات کشوری و (ب) تقسیمات سطح بندی مشخص می‌کند، راهکارهای پیشنهادی طرح ناحیه ابهر برای تحقق این بند است.

در بند ۱-۳-۳ به پیشنهادات خدمات آموزشی بهداشتی و درمانی، ارتباطات، سایر خدمات، طرح هادی آبادیها اشاره گردیده است که شامل خدمات لازم برای تشکیل مراکز حوزه‌های روستایی، منظومه‌های روستایی و مجموعه‌های روستایی می‌باشد، (اعم از سکونتگاه شهری و روستایی). شامل:

- شبکه راه‌ها، صنایع، معادن، حفاظت محیط زیست، عمران شهری، مسکن، عمران و نوسازی روستاهای ساختمانها و تأسیسات دولتی، راه و ترابری، پست و مخابرات، آموزش و پرورش عمومی، آموزش فنی و حرفة‌ای، بهداشت و درمان، فرهنگ و هنر، و جهانگردی.

۶-۳-۶- نقشه ساختار پیشنهادی سلسله مراتب فضایی و مراکز جمعیتی و تأسیسات و خدمات پیشنهادی آنها

نقشه پ-۱-۲-۱ ساختار پیشنهادی سلسله مراتب فضایی و مراکز جمعیتی و تأسیسات و خدمات پیشنهادی ناحیه را نمایش می‌دهد.

۶-۳-۷- نقشه شبکه ارتباطی پیشنهادی (درون منطقه‌ای و برون منطقه‌ای) و عملکردهای آن

نقشه پ-۲-۲-۲ سلسله مراتب ارتباطی پیشنهادی ناحیه را نمایش می‌دهد.

۶-۳-۸- ساختار پیشنهادی سلسله مراتب فضاهای و مراکز جمعیتی

طرح پیشنهادی سطح بندی در ناحیه ابهر، از ۹ منظومه روستایی، ۲۲ مجموعه روستایی و ۵۰ حوزه روستایی، تشیکل شده است. جدول ۸-۳-۱ توزیع مراکز روستایی را در ناحیه ابهر نمایش می‌دهد.

جدول ۸-۱۳-۱- توزیع مراکز روستایی را در ناحیه ابهر

ناحیه ابهر	شهرستان ابهر	شهرستان خرمدرو	شهرستان خدابند	جهانیه ابهر
حوزه روستایی	مجموعه روستایی	منظومه روستایی	بخش	موقعیت
۱۰	۴	۲	مرکزی	شهرستان ابهر
۶	۳	۱	سلطانیه	
۱۶	۷	۳	جمع	
۳	۱	۱	مرکزی	شهرستان خرمدرو
۴	۲	۱	افشار	شهرستان خدابند
۷	۳	۱	حومه	
۶	۳	۱	سجاس رود	
۱۴	۶	۲	مرکزی	
۳۱	۱۴	۵	جمع	
۵۰	۲۲	۹		

۳-۳-۹- جهات اصلی توسعه شهرهای واقع در ناحیه در آینده(اعم از پیوسته و ناپیوسته) با رعایت و حفظ و حراست منابع آب موجود و آتی

نقشه ۱/۴-۱ جهات اصلی توسعه شهرهای واقع در ناحیه در آینده(اعم از پیوسته و ناپیوسته) را نمایش می دهد.

۱-۳-۳- نقاط روستایی که در آینده از نظر میزان جمعیت و عملکرد اقتصادی و شاخصهای وزارت کشور به شهر تبدیل می گردد و معیارهای آن

(۱) اگر ملاک شهر شدن را جمعیت $5000+$ نفر در نظر گیریم، در حال حاضر در ناحیه تنها آبادی سهرورد (۵۵۰۱ نفر) واجد شرایط خواهد بود.

(۲) پیشنهاد می گردد که مرکز منظومه کرسف و نورین تبدیل به شهر جدید گردد.

(۳) پیشنهاد می گردد که مرکزهای دهستان، که ناگزیر مرکز مجموعه نیز می باشد، برای تبدیل به شهر جدید، در اولویت قرار گیرند. در این مورد می توان به آبادی های با جمعیت سال ۱۳۷۵ گوزلدره (۲۲۷۲ نفر)، عمیدآباد (۲۵۸۳ نفر)، کرسف (۳۰۹۴)، و دوچیه سفلی (۳۶۲۰ نفر) اشاره نمود.

(۴) دو پارچه آبادی در ناحیه، در موقعیت مناسب برای تبدیل شدن به شهر جدید قرار دارند. یکی ازین دو، آبادی کینه ورس (۳۷۱۳) نفر، مرکز دهستان، در نزدیکی شهر ابهر، در مجاورت سد در دست اقدام کینه ورس، و نزدیک به محور توسعه درجه ۲ ناحیه؛ دیگری، قروه (۳۷۱۳ نفر)، در ابتدای ورود راه ترانزیت تهران-تبریز به ناحیه، و نزدیک ترین آبادی به شهرک صنعتی ابهر، می باشند.

۱-۳-۳-۱۱- مکانیابی نقاط جمعیتی و فعالیتهای جدید(شهر یا شهرک مسکونی، صنعتی، توریستی، اداری و ...) و ارائه معیارهای اصلی مکانیابی

در طرح ناحیه ابهر، زمین های مناسب برای ساخت و ساز شهر های جدید، گسترش شهر های موجود، و احداث فعالیت ها و شهرک های صنعتی، در سطح ناحیه، و به منظور تسهیل مکان یابی نهایی در سطح محلی، پیشنهاد شده است. این گزینش ها بر اساس مدل تحلیل مناسب بودن زمین صورت گرفته و با بکار گرفتن معیار های محدودیت و تناسب زمین در زمینه هایی که بر اثر گذشت زمان چهار تغییر نمی گردد، از جمله، جنس خاک (فیزیو گرافی)، شب و ارتفاع، پهنه بندی خطر زلزله، حفاظت های زیست محیطی، اقلیم و آسایش و نظایر، به ارائه دو طبقه از اولویت ها، انجامیده است. نقشه ۱-۲/۴-۲ زمین مناسب را برای ایجاد یا گسترش سکونتگاه شهری، با اولویت اول و دوم برای مکانیابی، نمایش می دهد.

۱-۳-۳-۱۲- پیش بینی اعتبارات لازم برای اجرای طرح پیشنهادی ارائه شده با استفاده از کسب نظر دستگاههای اجرائی

طرح ها و پیشنهادهای ارائه شده در طرح جامع توسعه و عمران ناحیه ابهر، همگی در چارچوب وظایف و شرح خدمات سازمان های بخش عمومی قرار دارد. در واقع، طرح ناحیه ابهر نوعی سازمان دهی و یکپارچه سازی، و در نتیجه اولویت بندی اقدامات بخشی و هماهنگ نشده جاری اینگونه سازمان ها می باشد، و اعتبارات آن نیز از مجرای اعتبارات سالانه و جاری طرح های ملی یا استانی تأمین می گردد. بدین ترتیب برنامه ها و پیشنهادات طرح توسعه و عمران ناحیه ابهر، یک طرح راهبردی (استراتژیک) برای ناحیه است، و دارای بار اضافی مالی و اجرایی نیز برای بخش عمومی ناحیه نمی باشد.

سازمان های اجرائی بخش عمومی، دارای بودجه های سالانه از طریق سازمان مدیریت و برنامه ریزی می باشند. این بودجه ها در برابر طرح ها و پروژه های مشخص، به آنان اختصاص داده می شود. سازمان ها، براساس

برنامه ها و طرح های بلند مدت، یا ضرورت های زمانی خود، پروژه هایی را، بر پایه مشخصات و استاندارد های فنی، و ضوابط و مقررات قانونی، توسط کارشناسان رشتہ خود، تعریف، و اعتبار مورد نیاز این پروژه ها را نیز برآورد می کنند، و برای تأمین اعتبار، به مراجع دارای صلاحیت، ارجاع می نمایند. بهر حال، لازمست که از این پس، طرح ها و پروژه ها بر اساس اولویت های طرح جامع توسعه و عمران ناحیه ابهر، تعریف و برآورد اعتبار شوند.

از آنجا که برآورد اعتبارات بایستی بر پایه پروژه های مشخص و تفصیلی و با کارفرمایی دستگاه های اجرایی انجام پذیرد، لذا تعیین و تخمین میزان اعتبارات طرح ها و پیشنهاد ها، در سطح طرح جامع ناحیه، نمی تواند از دقت لازم برخوردار باشد. بهر حال، بنا بر شرح خدمات همسان ۱۹، در اینجا، به غیر از فعالیت ها و اعتبارات ضرور برای عملیات عمرانی و اصلاحی واحد های ارضی، و پاره ای دیگر از پیشنهاد ها، که کار کارشناسانه خاص، تاحد پروژه های اجرایی می طلبد، سایر طرح ها و پیشنهادهای مطرح شده در طرح توسعه و عمران ناحیه ابهر، در جدول ۱۲-۳-۱۳-۱۴. برآورد اعتبارات مورد نیاز برای اجرای طرح ها و پیشنهاد های طرح جامع نامه ابهر اشاره داده شده است.

جدول ۱۲-۳-۱۴-۱. برآورد اعتبارات مورد نیاز برای اجرای طرح ها و پیشنهاد های طرح جامع نامه ابهر

ردیف	طرح و پیشنهاد	حجم کار
۱	راه راه اصلی معمولی با عرض ۱۱ متر- بین مرکز شهرستان و مرکز منظومه راه فرعی درجه یک با عرض ۸ متر- بین مرکز و مرکز مجموعه راه روستایی درجه یک با رویه آسفالت- بین مرکز مجموعه و مرکز حوزه راه روستایی درجه دو با رویه آسفالت یا شنی- بین مرکز حوزه و آبادیهای اقماری خطوط منظم حمل و نقل بین مراکز پایانه	راه
۲	لوله کشی شبکه انشعاب خصوصی تبديل سیستم	منبع بهداشتی شیر برداشت مت مرکز هبرستان، شباهه روزی
۳	برق رسانی	در ۶۵ آبادی ۱۰۰۰ + نفر
۴	گاز رسانی	در ۴۰ آبادی ۱۰۰۰ - نفر در ۲۹ آبادی ۱۰۰۰ تا ۲۵۰۰ نفر در ۴۹ آبادی ۲۵۰۰ + نفر کل ناجیه-نیاز به کارشناسی خاص
۵	آموزشی	۱۰ واحد - در مرکز مجموعه ۲۲ واحد - در مرکز مجموعه در مرکز منظومه ۹ واحد ۷ واحد + ۶۰۰ نفر ۵ واحد - در مرکز مجموعه ۱۶ واحد - در حوزه ۴ واحد - در مرکز منظومه در آبادی ۴۰۰۰ + نفر - ۳ واحد ۲۳ واحد - در مرکز مجموعه ۲۴ واحد - در مرکز مجموعه ۹ واحد - در مرکز منظومه ۱۵ آبادی - واحد ۱۶ آبادی - واحد ۴ واحد - آبادی ۸ مورد ارتقاء دفتر پست ۱۳۳ واحد - آبادی ۱۶ واحد - آبادی ۴۵ واحد - آبادی ۵۰۰ تا
۶	بهداشت درمان	دیبرستان دیبرستان شبانه روزی هبرستان، فنی، حرفه‌ای، کشاورزی خانه بهداشت مرکز بهداشتی درمانی تسهیلات زیامان مجتمع بهزیستی مطب کشوارگاه بهداشتی سنتی کشوارگاه بهداشتی صنعتی
۷	ارتباطات	دفتر پست مستقل دفتر مخابرات مرکز تلفن
۸	فرهنگی، مذهبی، ورزشی و گردشگری	کتابخانه عمومی مجموعه ورزشی مهماپذیر و سالان بذیرایی مجموعه فرهنگی - هنری سینما
۹	پمپ بنزین	۲۲ واحد - در مرکز مجموعه

ردیف	طرح و پیشنهاد	حجم کار
۱۰	مرکز آموزش و ترویج صنایع دستی و خانگی	۹ واحد - در مرکز منظومه
۱۱	مرکز آموزش فنی و حرفه ای	۹ واحد - در مرکز منظومه
۱۲	طرح هادی روستایی	۵ مرکز روستا روستایی
۱۳	طرح هادی شهری	۶ روستا شهر جدید و آتنی

۱۳-۳-۳- اولویت اجرایی پیشنهادهای ارائه شده با توجه به اعتبارات قابل تخصیص

آماده نمودن بستر فضایی ناحیه برای تحقق برنامه های توسعه و آبادانی می باشد. تحقق برنامه فضایی ناحیه ابهر (با نام رسمی طرح جامع توسعه و عمران ناحیه ابهر)، زمینه سازی برای توسعه بعدی ناحیه است، و لذا در اولویت اول قرار دارد. بنابراین، هر بخش (سکتور)، مسئولیت اجرای سهم خود را برای طرح، به عهده دارد. اما، چون اعتبار های عمرانی در هر دستگاه اجرایی محدود است، و در نتیجه، هر سال تنها قسمتی از طرح می تواند پیاده شود، لذا نوعی اولویت بندی دوّمین در تحقق بلند مدت طرح، لازم می گردد.

(۱) خدمات (رسانی)

تمامی بخش های خدمات رسانی، از جمله، آموزشی، بهداشتی درمانی، ارتباطات و نظایر، اولویت های زیر را بایستی رعایت نمایند و از خدمات رسانی مغایر با الگوی زیر، اجتناب ورزند؛

اولویت اول :

(الف) آبادی های عادی: بایستی مجموعه خدمات هر آبادی ناحیه را، به سطح های پیش بینی شده در مصوبه شورایعالی شهرسازی و معماری رسانید:

(ب) آبادی های مرکزی: بایستی مجموعه خدمات هر آبادی مرکزی ناحیه را، به سطح های پیش بینی شده در مصوبه شورایعالی شهرسازی و معماری رسانید. اما، اولویت اول با مرکز هایی است که جمعیت و شرایط عمومی محدوده خدماتی آنها، در حال حاضر، تقاضای لازم برای آن خدمات را دارند. برای مثال، دیبرستان شبانه روزی، یا پمپ بنزین در اولویت اول برای آن دسته از مرکز های محدوده می باشد، که تقاضای این خدمات در آن ها وجود دارد؛

اولویت دوم :

(الف) آبادی های عادی: مجموعه خدمات پیش بینی شده در طرح، که فراتر از مصوبه شورایعالی شهرسازی و معماری است. مانند مرکز تلفن برای آبادی های دارای ۵۰۰ تا ۱۰۰۰ نفر جمعیت؛

(ب) آبادی های مرکزی: مجموعه خدمات پیش بینی شده برای آبادی های مرکزی در مصوبه شورایعالی شهرسازی و معماری، که در اولویت اول قرار نگرفته اند؛

اولویت سوم :

(الف) آبادی های عادی: خدمات مورد نظر سازمان ها، فراتر از طرح ناحیه ابهر. مانند مرکز تلفن برای آبادی های دارای کمتر از ۵۰۰ نفر جمعیت؛

(ب) آبادی های مرکزی: مجموعه خدمات پیش بینی شده در طرح، که فراتر از مصوبه شورایعالی شهرسازی و معماری است. مانند مرکز بهداشتی درمانی برای مرکز حوزه روستایی.

خدمات موجود در هر آبادی، و کمبود خدمات هر آبادی نسبت به سطح خدماتی تعریف شده برای همان آبادی، اولأً در شناسنامه آبادی های ناحیه، در جلد چهارم طرح جامع ناحیه ابهر، و در لایه لای طرح سطح بندی، آمده است؛ و ثانیاً، بهنگام ترین میزان خدمات هر رشته خدماتی در هر آبادی، در آرشیو سازمان متولی همان رشته خدماتی، موجود است.

عملیات راه سازی به دو گروه راه های غیر روستایی و راه های روستایی بنابراین، هر دو گروه می توانند همزممان آغاز شوند. در زیر، پیشنهاد های هر گروه بر حسب اهمیت آنان، درجه بندی می گزند، تا سازمان های ذیربط، بر حسب اعتبارات سالانه، به ترتیب، این پیشنهاد ها را در دستور کار خود قرار دهند:

در مورد راه ها، یک یادآوری اضافه ضرور می نماید، و آن اینکه، اولویت اول راه ها، غیر از حالت های اضطراری، ایجاد شبکه دسترسی سلسله مراتقی بین مرکز های خدماتی روستایی است. این شبکه، عبارت است از ارتباط بین ۱) هر مرکز منظومه به مرکز های مجموعه اقماری؛ ۲) هر مرکز مجموعه به مرکز حوزه های اقماری؛ و ۳) هر مرکز حوزه به روستاهای اقماری آن حوزه. بدیهی است اگر این شبکه راه ها برقرار نباشد، شبکه خدماتی کار نخواهد کرد، و اگر اولویت راه سازی به غیر از این، شبکه داده شود، در ذهن، مردم ناحیه ایهام و تردید بوجود خواهد آمد.

۲-) داه غيروستاب :

- (۱) راه های فرا استانی، تأثیر گذار بر ناحیه؛
  - (۲) راه های استانی، شامل اتصال شریانی ناحیه به مراکز استانی؛
  - (۳) تکمیل سایر راه های در دست اقدام؛
  - (۴) راه های غیر روستایی بین مراکز سطح بندی جمعیتی و خدماتی؛

۵) سایر پیشنهاد ها:

- (۱) راه روستایی بین مراکز؛
 (۲) اصلاح و بهسازی راه های تعیین شده؛
 (۳) سایر پیشنهاد ها

Digitized by srujanika@gmail.com

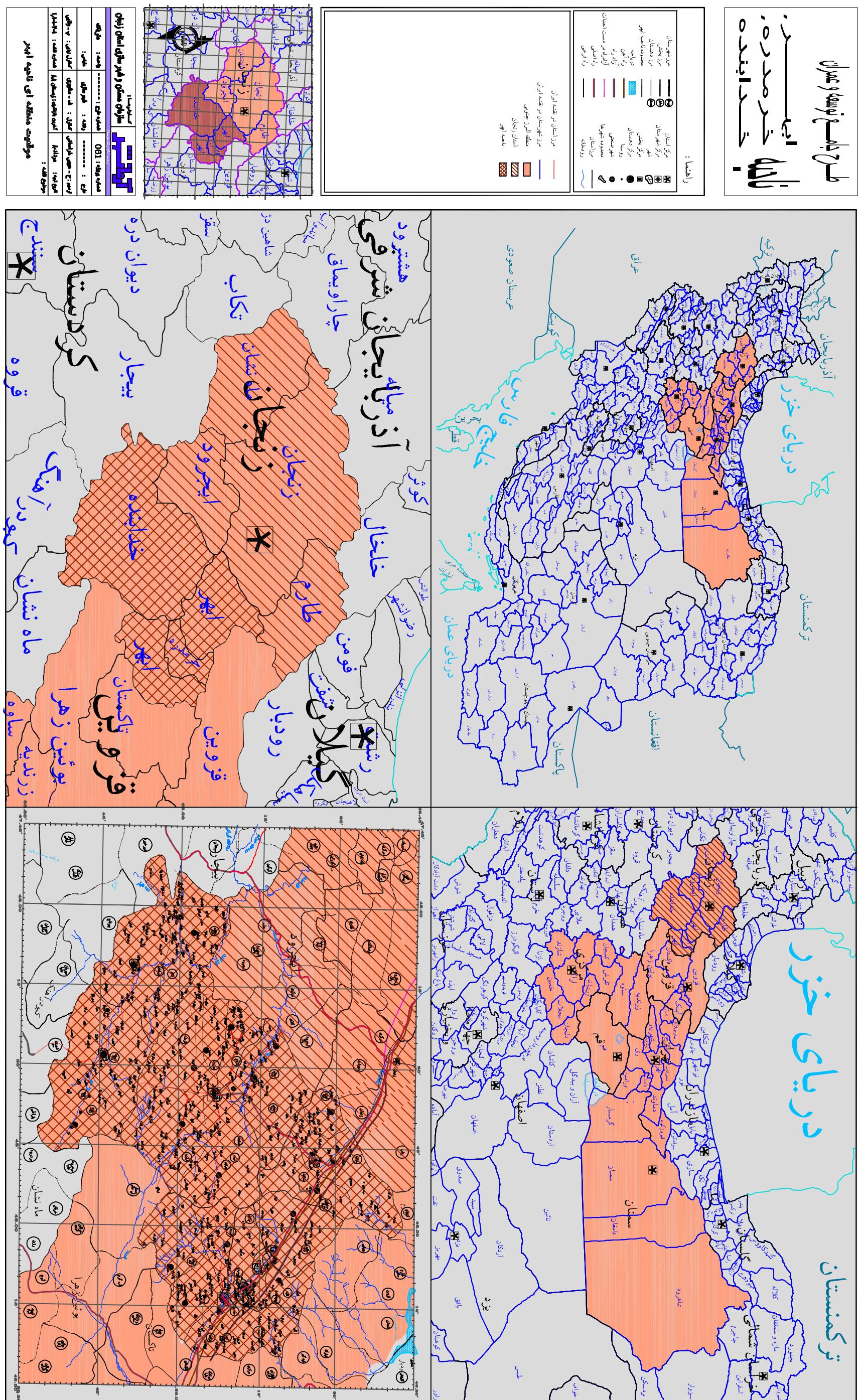
اقامات زیر دارای اولویت درجه ۱ می باشند، به هر حال، سازمان های ذیربط بایستی ضمن تهیه پروژه های لازم ب ای، انجام این فعالیت ها، خود ترتیب انجام ب وظیفه هادا تنظیم م نمایند.

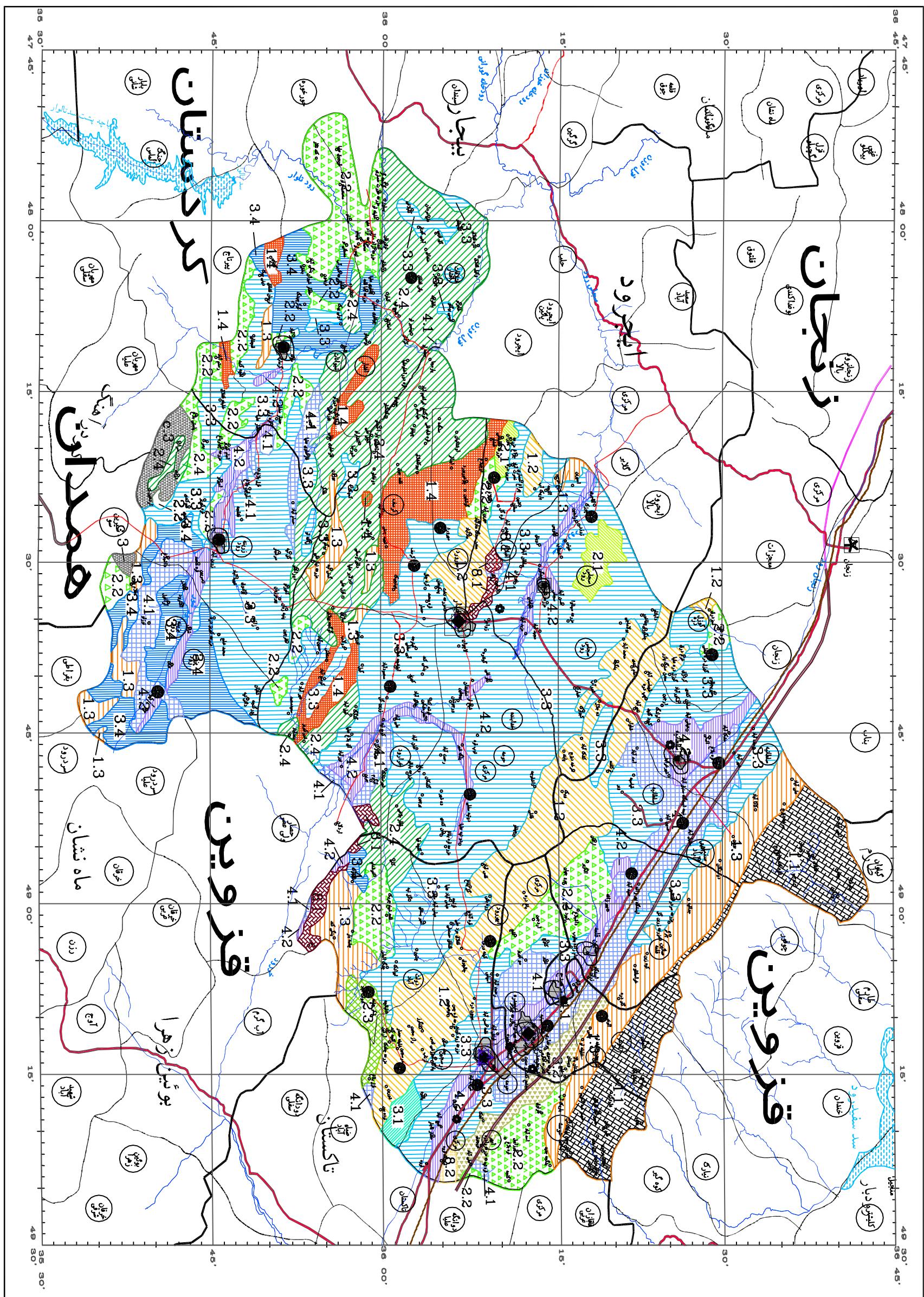
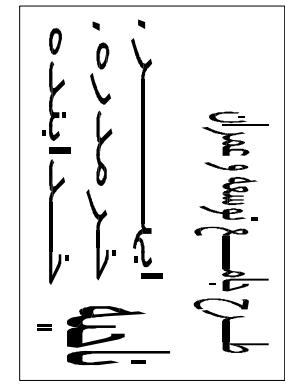
- ۱) عملیات اصلاحی و عمرانی واحد های ارضی؛
  - ۲) محرومیت زدایی حوزه روستایی (جنوب خدابنده، محورهای ابهر-قیدار و سلطانیه-زرین آباد)؛
  - ۳) طرح توسعه برای تعریف محورهای جدید توسعه صنعتی، بر اساس طرح ساختاری-راهبردی ناحیه.
  - ۴) طرح توسعه برای تحقق کanal گردشگری زنجان-سلطانیه-قیدار - همدان.

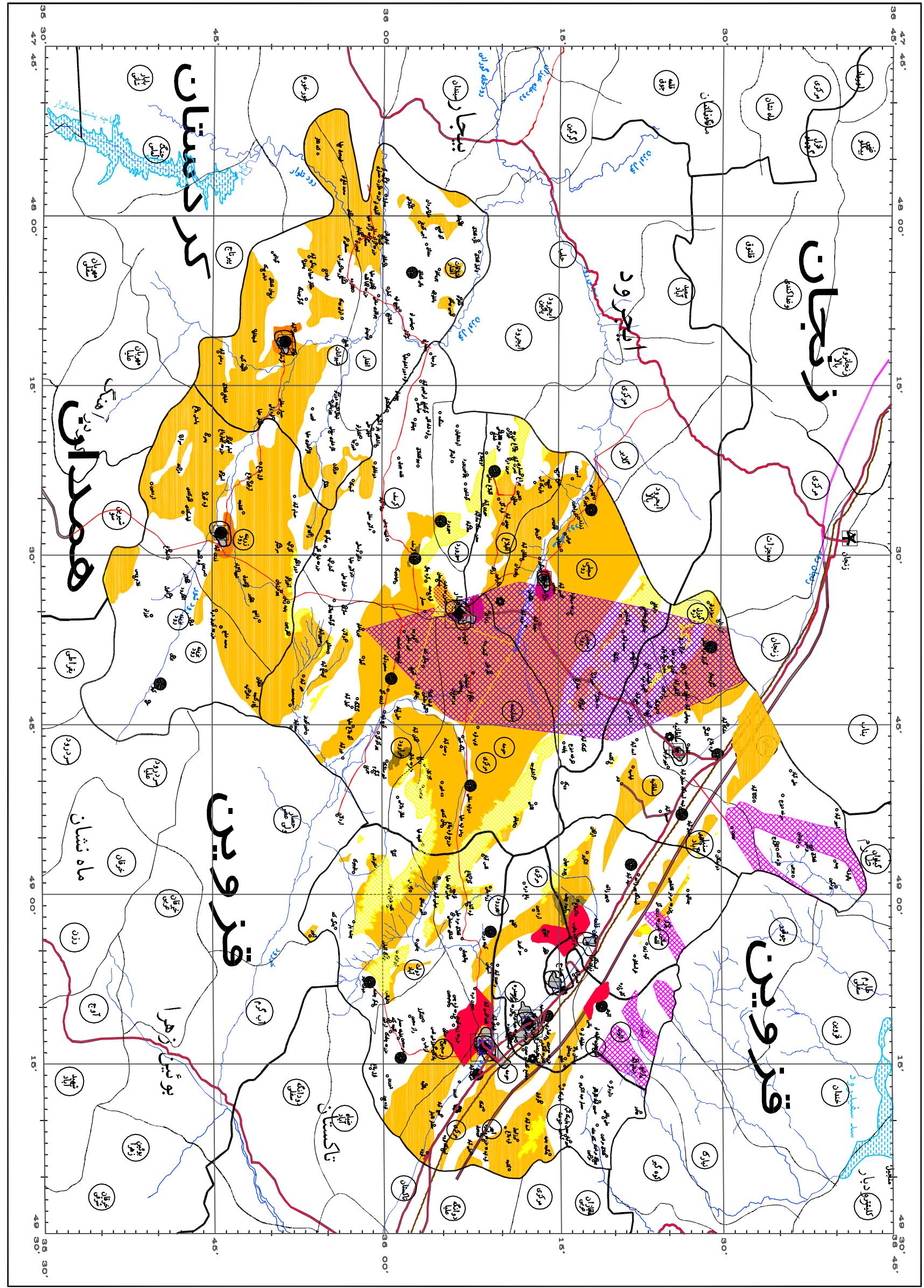
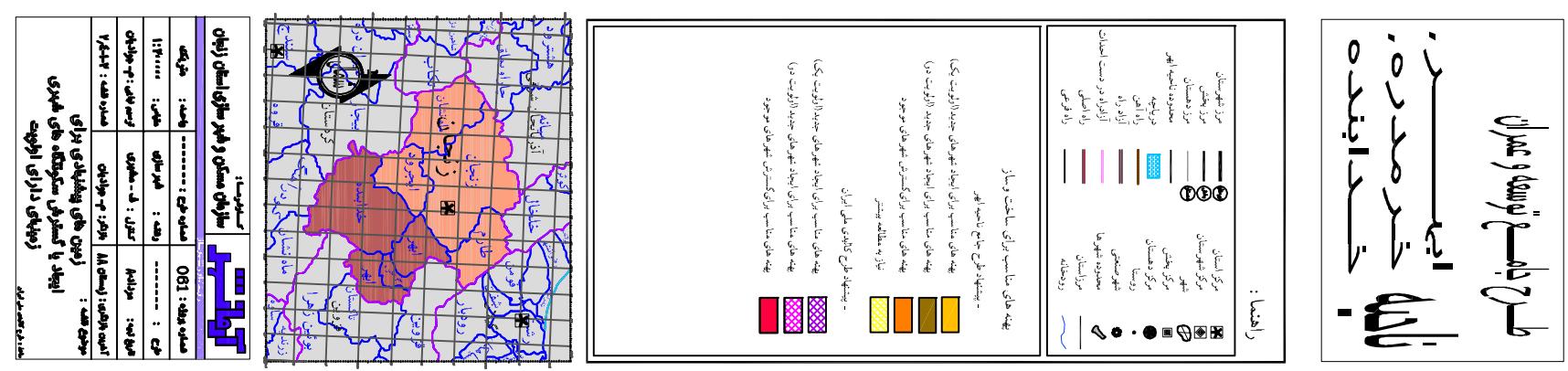
۵) اقدامات توسعه ای-

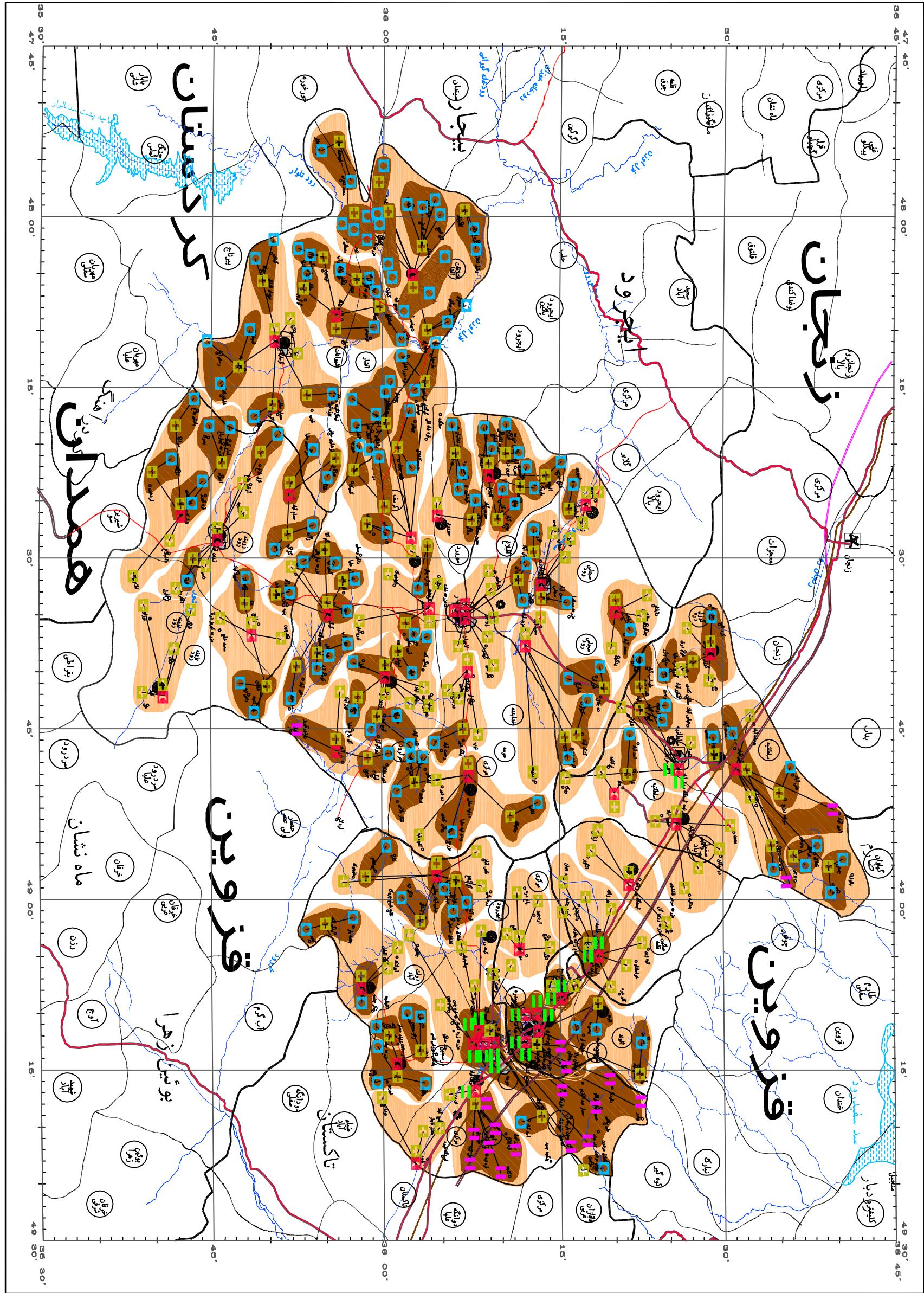
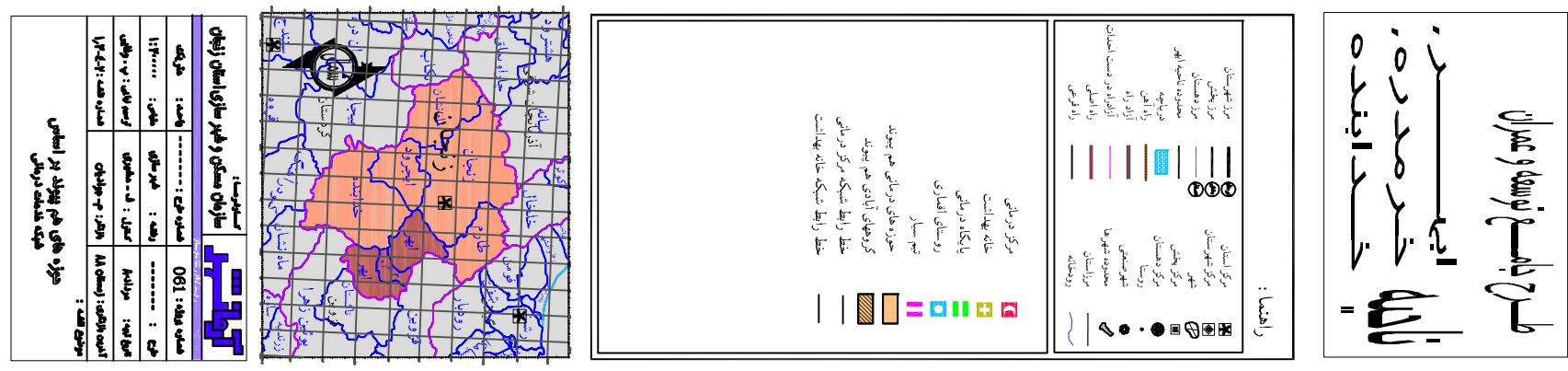
لازم ندارد، از جامابین فعالیت های خود تقدیر و انجام در وظیفه هارا تنظیمه ننمایند؛

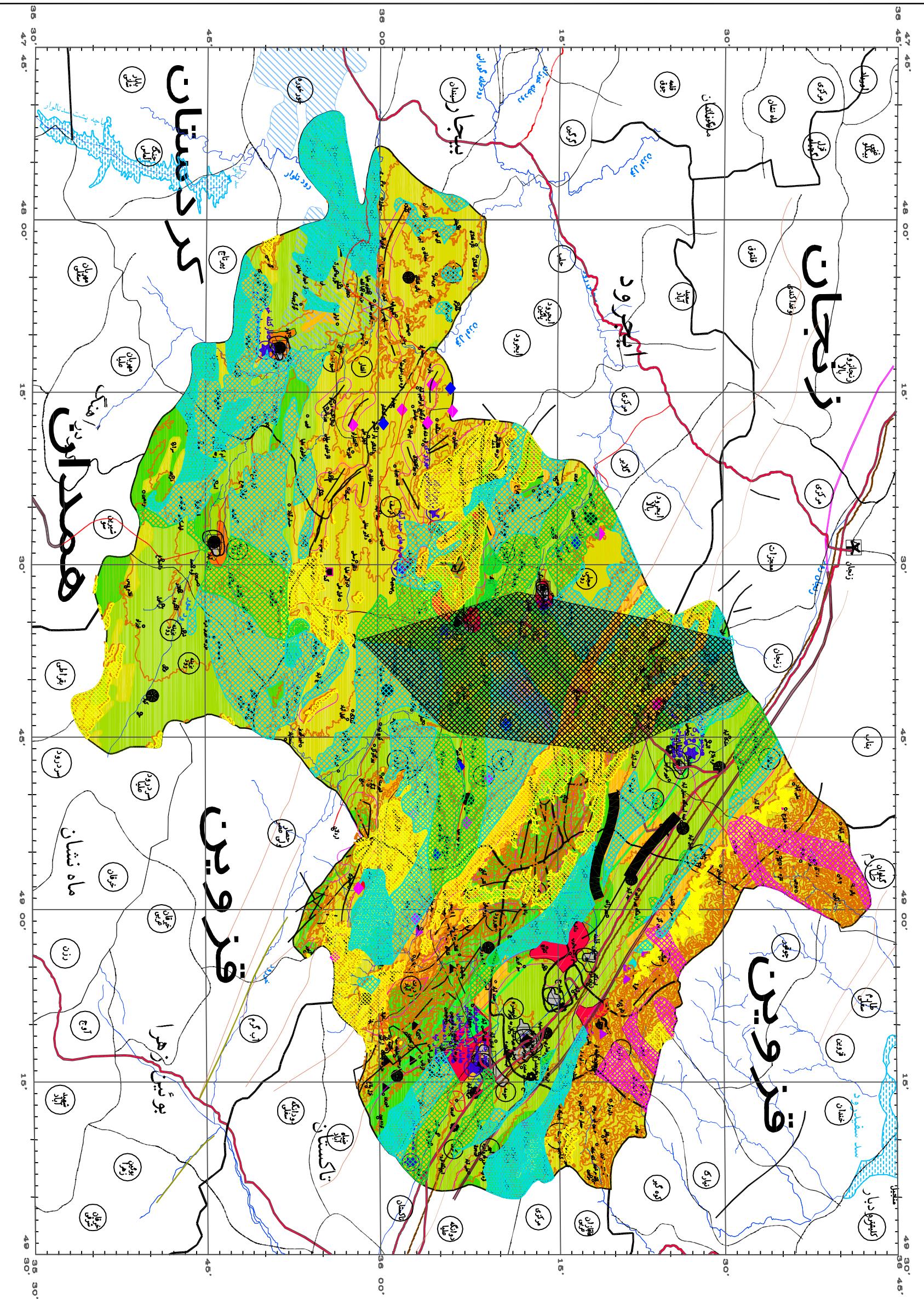
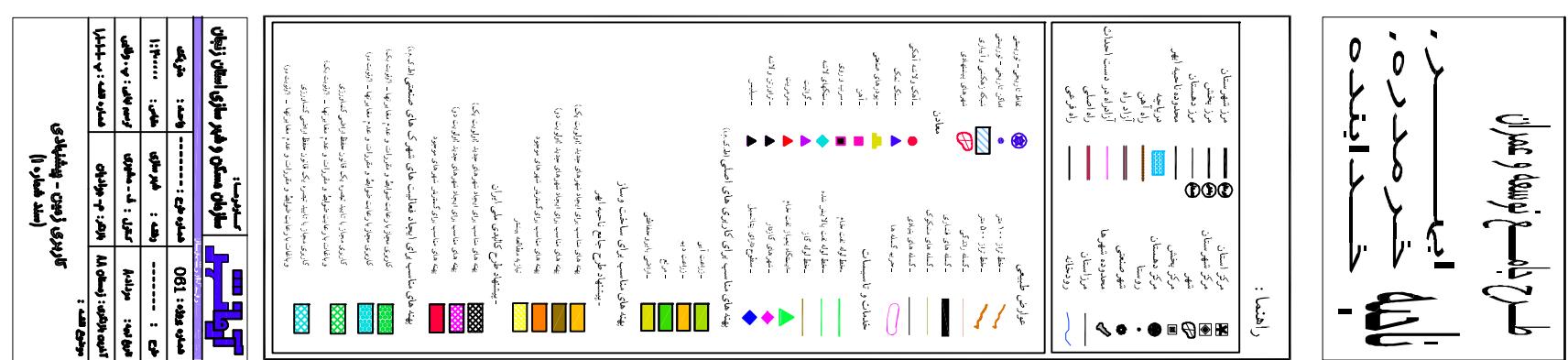
- ۱) عملیات اصلاحی و عمرانی واحد های ارضی؛
  - ۲) محرومیت زدایی مناطق روستایی(جنوب خدابنده، محورهای ابیر-قیدار و سلطانیه-زرین آباد؛
  - ۳) طرح توسعه برای تعریف محور توسعه صنعتی ۳ و ۲.
  - ۴) طرح توسعه برای تحقق کanal گردشگری زنجان- سلطانیه-قیدار - همدان. در شرح خدمات قراردادهمسان ۱۹ اشاره مستقیم به پیش بینی جمعیت و نیروی انسانی و اشتغال نشده است، اما در عمل این پیش بینی در همه طرح ها انجام می گیرد. هدف دیگری ، که خارج از قرارداد، در طرح ناحیه حیرفت دنبال شده است، ارائه طرح ساختاری توسعه ناحیه می باشد. که جهات و زمینه های راهبردی توسعه در ناحیه را نمایش می دهد.

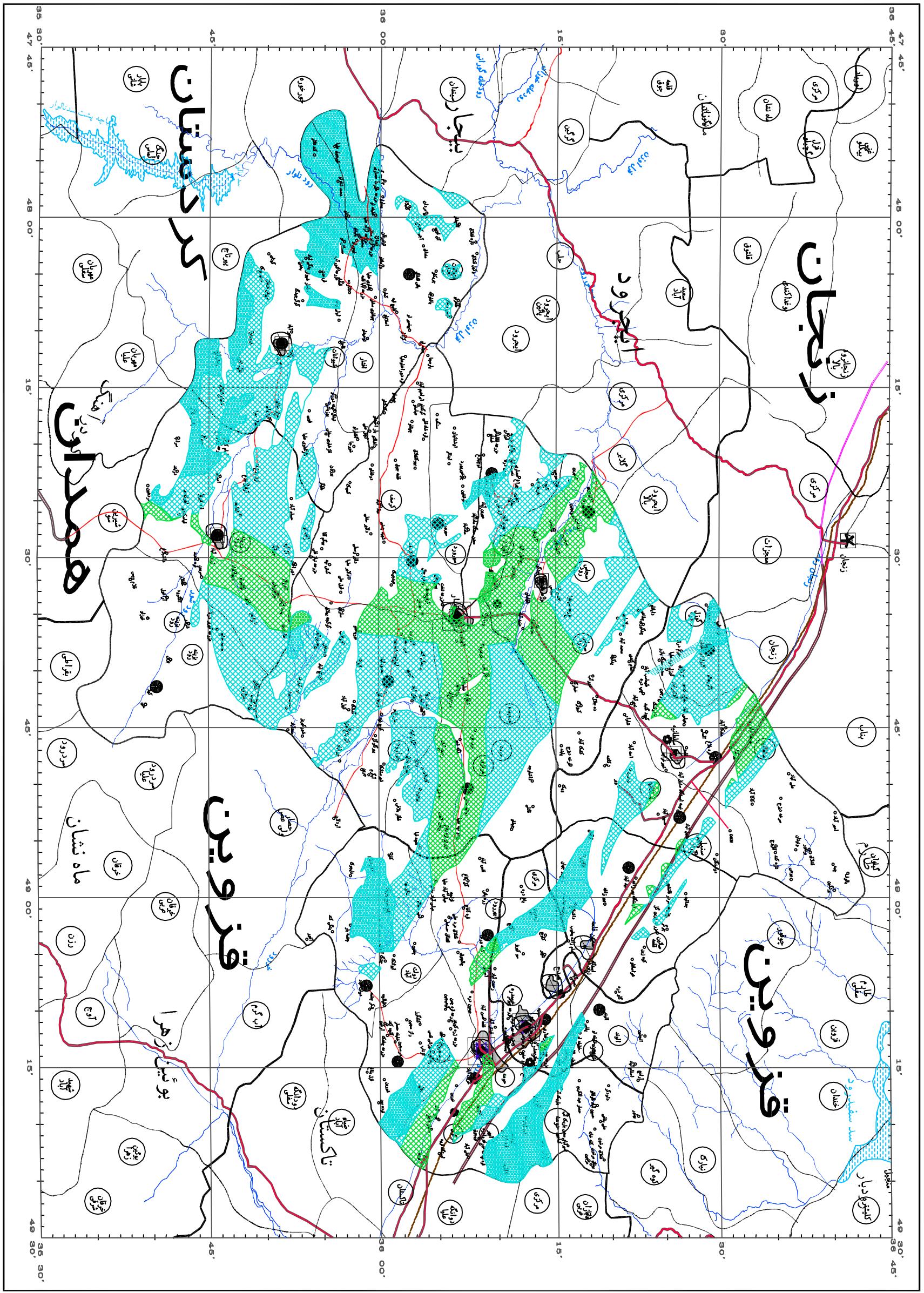
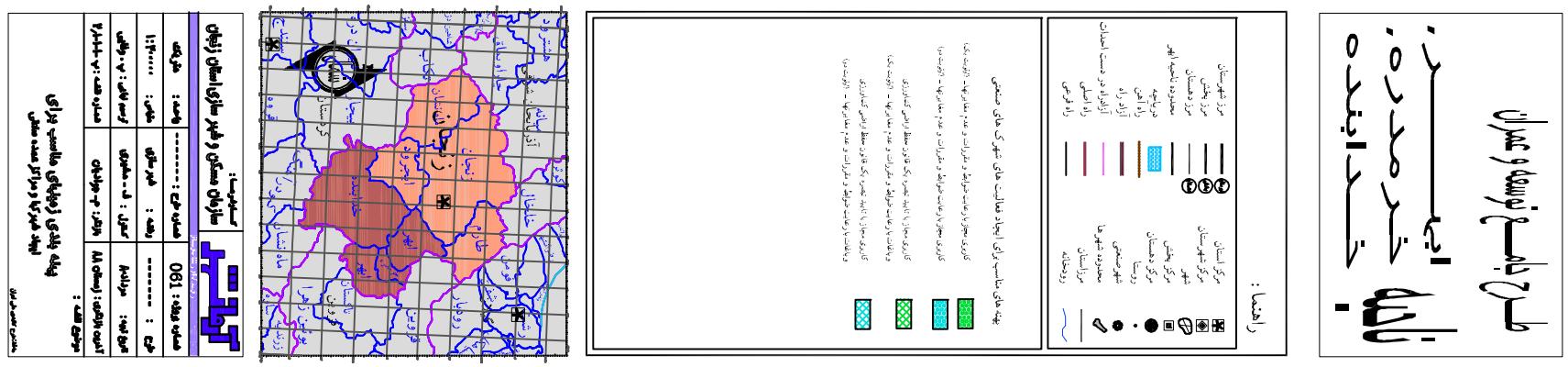

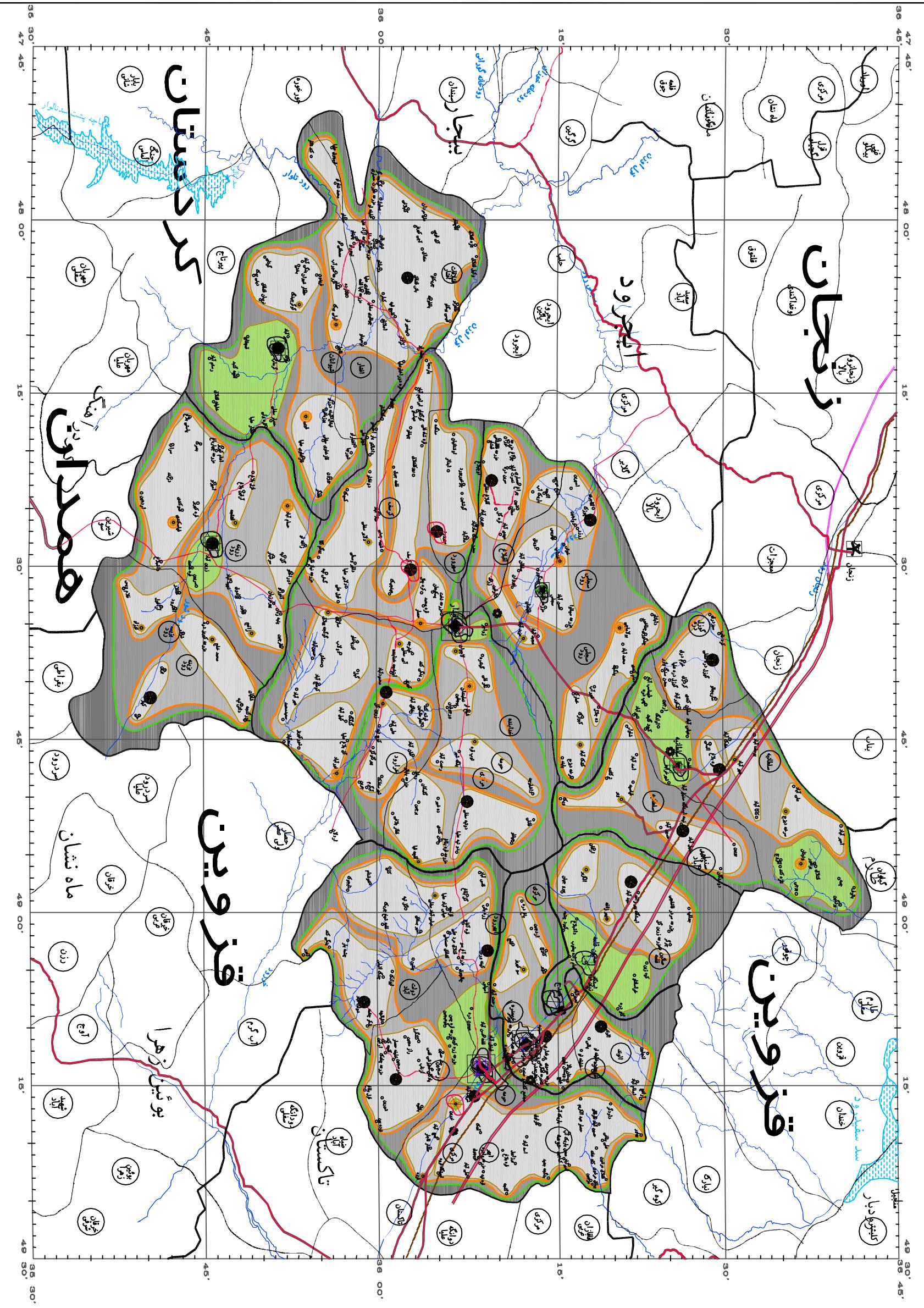

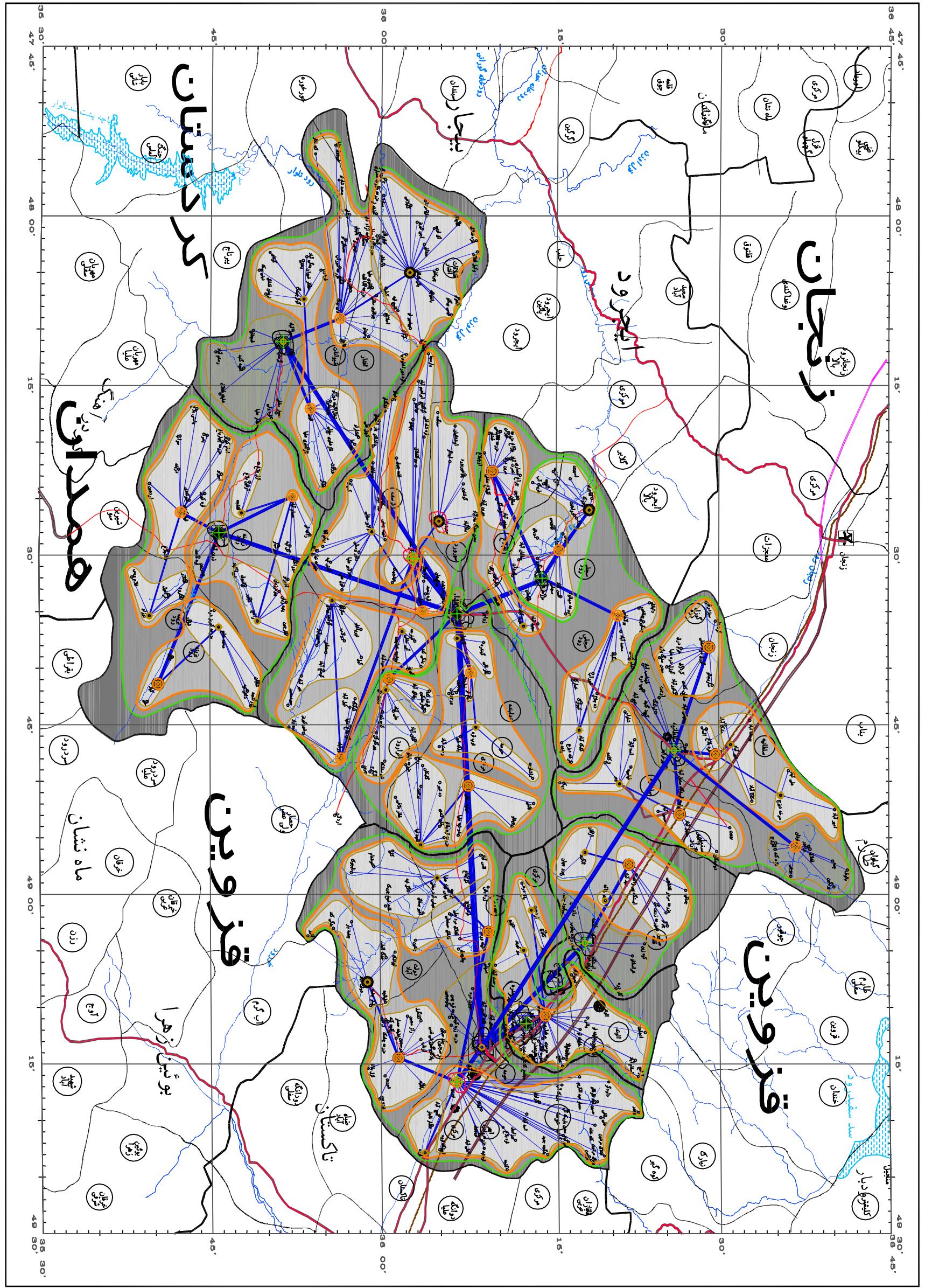
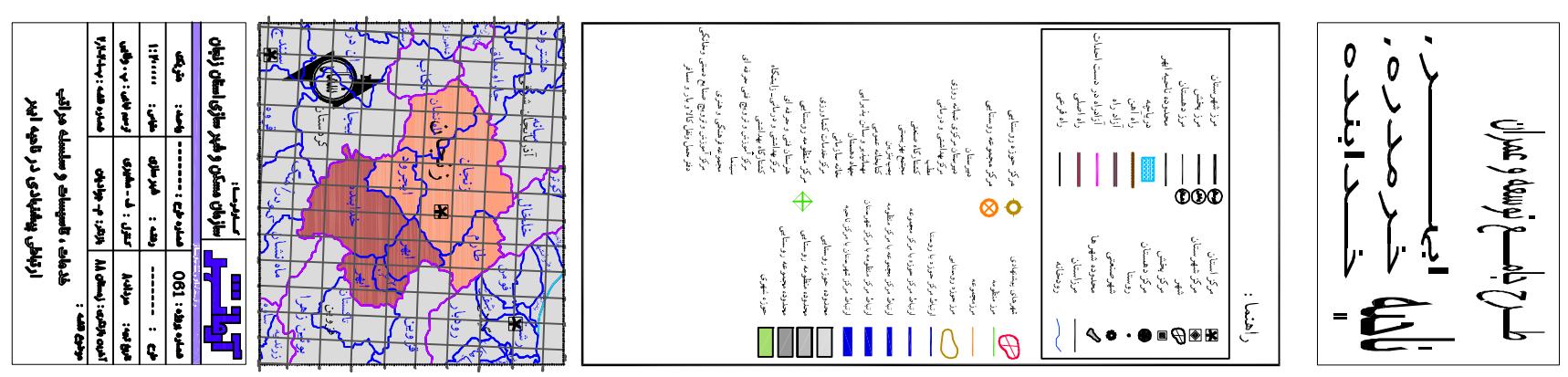

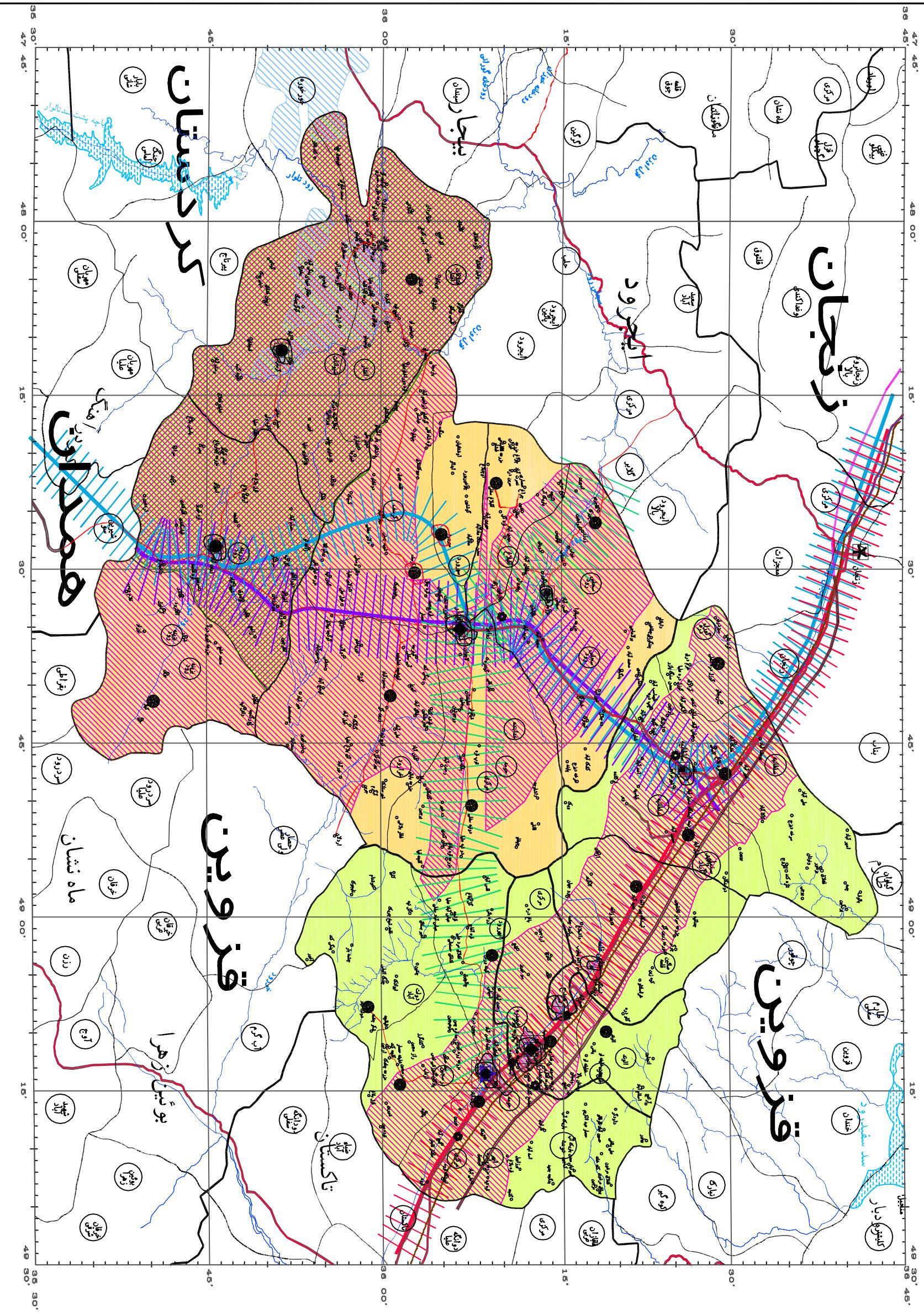
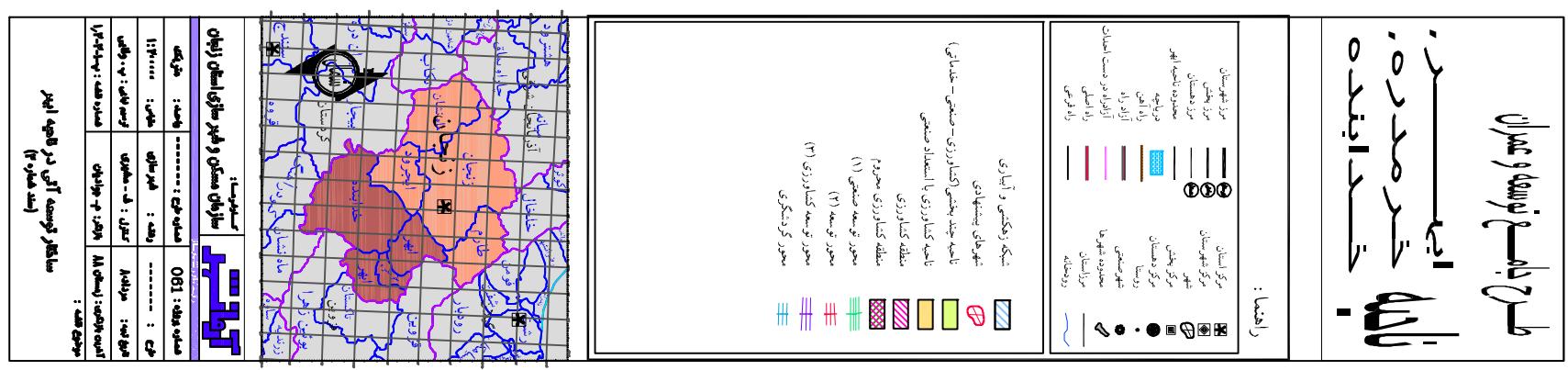

پنهه های دارای محدودیت طبیعی		پنهه مرتع و چراغاه		پنهه زراعت دیم		پنهه زراعت آبی		پنهه بندی کاربری اراضی		شرح فعالیت
توضیحات	نحوه	توضیحات	نحوه	توضیحات	نحوه	توضیحات	نحوه	توضیحات	نحوه	
الف- گشاووزی و شکار و جنگلداری										
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	محاز	محاز	محاز	محاز	محاز	محاز	محاز	محاز	۱- کشاورزی و شکار
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	محاز	محاز	محاز	محاز	محاز	محاز	محاز	۱۱- کاشت محصولات سالانه و دائمی و سبزیکاری	
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	محاز	محاز	محاز	محاز	محاز	محاز	۱۲- پروش حیوانات (گاو، شتر، مرغ، کرم ابریشم، زنبور عسل و....)		
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	محاز	محاز	محاز	محاز	محاز	محاز	۱۳- کاشت محصولات تأم با دامداری در بهره برداری های خاکوادگی		
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	محاز	محاز	محاز	محاز	محاز	محاز	۱۴- خدمات کشاورزی و دامبروری		
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	محاز	محاز	۱۳- اجازه کمیسیون ماده ۱۳	مشروط	۱۳- اجازه کمیسیون ماده ۱۳	مشروط	۱۳- خدمات جنگلداری، مرتعداری و قطع اشجار		
محاز	عدم امکان استقرار در اراضی محاز	محاز	محاز	محاز	محاز	محاز	مشروط	۰- ۰۲- عدم امکان استقرار در اراضی محاز		
ب- ماهیگیری										
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	محاز	محاز	محاز	محاز	نیو زمین مناسب	مشروط	مشروط	۰- ۰۵- صیدو پرورش و تکثیر حیوانات آبزی	
پ- استخراج معدن										
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	محاز	مشروط	مجوز سازمان مربوطه	مشروط	با تصویب ماده ۱۳ و مراجع ذیربیط	مشروط	مشروط	۱- استخراج ذغال سنگ و لینیت و زغال سنگ نارس- تورب	
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	محاز	مشروط	مجوز سازمان مربوطه	مشروط	با تصویب ماده ۱۳ و مراجع ذیربیط	مشروط	مشروط	۱۱- استخراج نفت خام و گازطبیعی و فعالیتهای خدماتی جنی استخراجی نفت و گاز ...	
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	محاز	مشروط	مجوز سازمان مربوطه	مشروط	با تصویب ماده ۱۳ و مراجع ذیربیط	مشروط	مشروط	۱۲- استخراج سنگیای معدنی اورانیوم و توریم	
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	محاز	مشروط	مجوز سازمان مربوطه	مشروط	با تصویب ماده ۱۳ و مراجع ذیربیط	مشروط	مشروط	۱۳- استخراج سنگیای فلزی	
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	محاز	مشروط	مجوز سازمان مربوطه	مشروط	با تصویب ماده ۱۳ و مراجع ذیربیط	مشروط	مشروط	۱۴- استخراج سایر سنگیای معدنی (شن و ماسه، خاک رس، نمک و ...)	
ت- صنعت شافت										
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	-	محاز	محاز	محاز	موافقت ادارات	مشروط	مشروط	۱۵- صنایع موادغذایی و آشامیدنی(کشتار دام و طیور، تولید لبیات، غلات و بسته بندی مواد غذایی، کنسانتره، آب میوه، نوشابه و ...)	
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	-	محاز	محاز	محاز	موافقت ادارات	مشروط	مشروط	۱۶- تولید محصولات از توتون و تباکو - سیگار	
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	-	مشروط	وجود طرح مصوب	مشروط	منوع	مشروط	مشروط	۱۷- تولید منسوجات (رسندگی، تولید قالی و قالیچه، پوشک و ...)	
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	-	مشروط	وجود طرح مصوب	مشروط	منوع	مشروط	مشروط	۱۸- تولیدپوشک- عمل آوردن و رنگ کردن کردن پوست خز دار	
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	-	مشروط	وجود طرح مصوب	مشروط	منوع	مشروط	مشروط	۱۹- دباغی و عمل آوردن چرم و ساخت کیف و چمدان و زین	
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	-	مشروط	وجود طرح مصوب	مشروط	منوع	مشروط	مشروط	۲۰- تولید چوب و محصولات چوبی و چوب پنبه- غیر از مبلمان- ساخت کالا از نی و مواد حصیری	
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	-	مشروط	وجود طرح مصوب	مشروط	منوع	مشروط	مشروط	۲۱- تولید کاغذ و محصولات کاغذی	
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	-	مشروط	وجود طرح مصوب	مشروط	منوع	مشروط	مشروط	۲۲- انتشار و چاپ و تکثیر رسانه های ضبط شده	
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	-	مشروط	وجود طرح مصوب	مشروط	منوع	مشروط	مشروط	۲۳- پالیشگاههای نفت، صنایع پتروشیمی و سوختهای هسته ای	
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	-	مشروط	وجود طرح مصوب	مشروط	منوع	مشروط	مشروط	۲۴- صنایع تولیدمادو محصولات شبیهای (سموم، پاک کننده ها، دارویی، رنگ و روغن)	
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	-	مشروط	وجود طرح مصوب	مشروط	منوع	مشروط	مشروط	۲۵- تولید محصولات لاستیکی و پلاستیکی	
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	-	مشروط	وجود طرح مصوب	مشروط	منوع	مشروط	مشروط	۲۶- تولید سایر محصولات کائی غیرفلزی(محصولات شبیه ای، سرامیکی، سیمان، سنگ بری، آجر پزی ...)	
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	-	مشروط	وجود طرح مصوب	مشروط	منوع	مشروط	مشروط	۲۷- تولید فلزات اساسی (آهن، فولاد، فلزات گرانیها، آلمنیوم و ریخته گری فلزات و ...)	
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	-	مشروط	وجود طرح مصوب	مشروط	منوع	مشروط	مشروط	۲۸- تولید محصولات فلزی فایبریکی بجز ماشین آلات و تجهیزات (محصولات فلزی ساختمانی، ابزارها، آلات برقی، مولدهای بخار و ...)	
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	-	مشروط	وجود طرح مصوب	مشروط	منوع	مشروط	مشروط	۲۹- تولید ماشین آلات و تجهیزات طبقه بندی نشده در جایی دیگر	
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	-	مشروط	وجود طرح مصوب	مشروط	منوع	مشروط	مشروط	۳۰- تولید ماشین آلات اداری و حسابگر و محاسباتی	
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	-	مشروط	وجود طرح مصوب	مشروط	منوع	مشروط	مشروط	۳۱- تولید ماشین آلات مولدو انتقال برق و دستگاه های برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر	
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	-	مشروط	وجود طرح مصوب	مشروط	منوع	مشروط	مشروط	۳۲- تولید رادیو و تلویزیون و دستگاهها و وسائل ارتباطی	
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	-	مشروط	وجود طرح مصوب	مشروط	منوع	مشروط	مشروط	۳۳- تولید ابزار پزشکی و ابزار اپتیکی، ابزار دقیق و ساعت های مچی و انواع دیگر ساعت	
مشروط	اخذتأیدیه- رعایت ظوابط پنهه های خطر	-	مشروط	وجود طرح مصوب	مشروط	منوع	مشروط	مشروط	۳۴- تولید وسایل نقلیه موتوری و تریلر و نیمه تریلر	

پهنه های دارای محدودیت طبیعی		پهنه مرتع و چراغاه		پهنه زراعت دیم		پهنه زراعت آبی		پهنه بندی کاربری اراضی		شرح فعالیت
توضیحات	ج	توضیحات	ج	توضیحات	ج	توضیحات	ج	توضیحات	ج	
مشروط	اخذتاییدیه- رعایت ظوابط پهنه های خطر	-	مشروط	اخذ مجوز، تأیید کمیسیون ماده ۱۳۵	مشروط	منوع	مشروط	منوع	مشروط	۳- تولید سایر وسائل حمل و نقل (تجهیزات راه آهن، تولید و تعمیر کشتی، وسیله نقلیه هوایی ...)
مشروط	اخذتاییدیه- رعایت ظوابط پهنه های خطر	-	مشروط	اخذ مجوز، تأیید کمیسیون ماده ۱۳۵	مشروط	منوع	مشروط	منوع	مشروط	۴- تولید مبلمان و مصنوعات طبقه بندی نشده در جای دیگر
مشروط	اخذتاییدیه- رعایت ظوابط پهنه های خطر	-	مشروط	اخذ مجوز، تأیید کمیسیون ماده ۱۳۵	مشروط	با تأیید کمیسیون ماده ۱۳	مشروط	مشروط	مشروط	۵- بازیافت (ضایعات فلزی، غیر فلزی)
مشروط	اخذتاییدیه- رعایت ظوابط پهنه های خطر	-	مشروط	اخذ مجوز، تأیید کمیسیون ماده ۱۳۵	مشروط	مجاز	مشروط	مشروط	مشروط	۶- کشت و صنعت
مشروط	اخذتاییدیه- رعایت ظوابط پهنه های خطر	-	مشروط	مجاز	مشروط	مجاز	مشروط	مشروط	مشروط	۷- تأمین برق و آب و گاز
ث- تأمین برق و آب و گاز										
مشروط	اخذتاییدیه- رعایت ظوابط پهنه های خطر	مجاز	مجاز	مجاز	مشروط	مشروط	مشروط	مشروط	مشروط	۰- تأمین برق و گاز و بخار آب کرم (تولید، انتقال و توزیع برق و گاز)
مشروط	اخذتاییدیه- رعایت ظوابط پهنه های خطر	مجاز	مجاز	مجاز	مشروط	رعایت حرام	مشروط	رعایت حرام	مشروط	۱- جمع آوری و تصفیه و توزیع آب
۸- ساختمان										
مشروط	مراکز گردشگری را رعایت ضوابط اخذتاییدیه- رعایت ظوابط پهنه های خطر	مجاز	مجاز	مجاز	مشروط	محوز از کمیسیون تبصره ۱ با شورایعالی	مشروط	مشروط	مشروط	۴- ساختمان
مشروط	توسعه روستایی با طرح مصوب اخذتاییدیه- رعایت ظوابط پهنه های خطر	مجاز	مجاز	مجاز	مشروط	شورایعالی شهرسازی و معماری واحد ارضی ۳۶ با مجوز کمیسیون	مشروط	مشروط	مشروط	۵- آماده سازی زمین
مشروط	پهنه های خطر کم و متوسط اخذتاییدیه- رعایت ظوابط پهنه های خطر	مشروط	مشروط	مشروط	مشروط	تبصره ۱	مشروط	منوع	مشروط	۶- احداث ساختمان و با قسمتیابی از آن شامل تغییرات و اضافات و تعمیرات
مشروط	مشروطه بیمه آئین نامه ۲۸۰۰ اخذتاییدیه- رعایت ظوابط پهنه های خطر	منوع	منوع	منوع	مشروط	در سطوح کوچک، در ارتباط با کشت	مشروط	مشروط	مشروط	۷- تأسیسات ساختمان (لوله کشی، برق، آب، گاز و ...)
مشروط	اخذتاییدیه- رعایت ظوابط پهنه های خطر	مشروط	مشروط	مشروط	مشروط	شعاع عملکرد کمتر از ۳ هکتار	مشروط	مشروط	مشروط	۸- عمده فروشی و فرده فروشی و تعمیر و سایل نقلیه موتوری و موتورسیکلت و کالاهای شفافی و هائچ
۹- هتل و رستوران										
مشروط	اخذتاییدیه- رعایت ظوابط پهنه های خطر	-	مشروط	منوع	مشروط	منوع	مشروط	منوع	مشروط	۰- فروش، نگهداری و تعمیر و سایل نقلیه و موتورسیکلت و خرد فروشی سوخت خودرو
مشروط	اخذتاییدیه- رعایت ظوابط پهنه های خطر	-	مشروط	منوع	مشروط	منوع	مشروط	منوع	مشروط	۱- عدمه فروش و حق العملکاری بجز در در مورد وسائل نقلیه موتوری و موتورسیکلت
مشروط	اخذتاییدیه- رعایت ظوابط پهنه های خطر	-	مشروط	شعاع عملکرد کمتر از ۳ هکتار	مشروط	شعاع عملکرد کمتر از ۳ هکتار	مشروط	مشروط	مشروط	۲- خرد فروشی بجز خرد فروشی و سایل نقلیه موتوری، موتورسیکلت و تعمیر کالاهای شخصی و خانگی
مشروط	اخذتاییدیه- رعایت ظوابط پهنه های خطر	-	مشروط	شعاع عملکرد کمتر از ۳ هکتار	مشروط	شعاع عملکرد کمتر از ۳ هکتار	مشروط	مشروط	مشروط	۳- هتل و رستوران (اردوگاهها و محلبای صرف غذا و ...)
۱۰- همل و نقل و اینبارداری و ارتباطات										
مشروط	اخذتاییدیه- رعایت ظوابط پهنه های خطر	مشروط	مشروط	مشروط	مشروط	مشروط	مشروط	مشروط	مشروط	۰- حمل و نقل زمینی و حمل و نقل از طریق لوله
مشروط	اخذتاییدیه- رعایت ظوابط پهنه های خطر	نادرد	نادرد	نادرد	نادرد	نادرد	نادرد	نادرد	نادرد	۱- حمل و نقل آبی (کشتیرانی)
مشروط	اخذتاییدیه- رعایت ظوابط پهنه های خطر	-	مشروط	مشروط	مشروط	منوع	مشروط	منوع	مشروط	۲- حمل و نقل هوایی (هوایی)
مشروط	اخذتاییدیه- رعایت ظوابط پهنه های خطر	-	مشروط	مشروط	مشروط	با شرایط سازمانی	مشروط	منوع	مشروط	۳- فعالیتهای پشتیبانی و کمک حمل و نقل و فعالیتهای آژانسیهای مسافرتی و اینبارداری
مشروط	اخذتاییدیه- رعایت ظوابط پهنه های خطر	اخذ مجوز	مشروط	مشروط	احراز ضرورت با تأیید مراجع ذیربط	مشروط	مشروط	مشروط	مشروط	۴- پست و مخابرات

فحالیتهای مجاز، مشروط و ممنوع هر یک از یهنه های عمدۀ کاربری اراضی نامیه - دنبال

پهنه های دارای ساخت و ساز و محیط مصنوع		پهنه های حفاظتی		پهنه های حفاظتی		پهنه بندی کاربری اراضی	
تفصیل سیستم	تفصیل سیستم	تفصیل سیستم	تفصیل سیستم	تفصیل سیستم	تفصیل سیستم	تفصیل سیستم	
الف- کشاورزی و شکار و جنگلداری							
-	-	منوع	مشروط	با رعایت ضوابط	مشروط	با رعایت ضوابط	۱- کشاورزی و شکار
-	-	منوع	مشروط	با رعایت ضوابط	مشروط	با رعایت ضوابط	۱۱- کاشت محصولات سالانه و دائمی و سبزیکاری
منوع	منوع	مشروط	با رعایت ضوابط- غیر صنعتی	مشروط	مشروط	با رعایت ضوابط	۱۲- پرورش حیوانات (گاو، شتر، مرغ، کرم ابریشم، زنبور عسل و....)
-	-	منوع	مشروط	با رعایت ضوابط	مشروط	با رعایت ضوابط	۱۳- کاشت محصولات توتام با دامداری در بهره برداری های خانوادگی
مشروط عدم مزاحمت با رندگی اهالی	مشروط عدم مزاحمت با رندگی اهالی	منوع	مشروط	با رعایت ضوابط	مشروط	با رعایت ضوابط	۱۴- خدمات کشاورزی و دامپروری
-	-	منوع	مجاز	مجاز	مجاز	مجاز	۱۵- جنگلداری، مرتعداری و قطع اشجار
ب- ماهیگردی							
-	-	-	مجاز	مجاز	مجاز	مجاز	۱۶- صیدو پرورش و تکثیر حیوانات آبزی
پ- استخراج معدن							
-	-	منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	۱۷- استخراج ذغال سنگ و لینیت و زغال سنگ نارس- تورب
-	-	منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	۱۸- استخراج نفت خام و گاز طبیعی و غعلانیای خدماتی جنی استخراج نفت و گاز ...
-	-	منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	۱۹- استخراج سنگهای معدنی اورانیوم و توریم
-	-	منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	۲۰- استخراج سنگهای فلزی
-	-	منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	۲۱- استخراج سایر سنگهای معدنی (شن و ماسه، حاک رس، نمک و....)
ت- صنعت سافت							
مشروط فقط گروه الف صنایع غذایی	مشروط منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	۲۲- انتشار و چاپ و تکثیر رسانه های ضبط شده
مشروط فقط گروه الف صنایع نساجی	مشروط منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	۲۳- پالایشگاههای نفت، صنایع پتروشیمی و سوختگاهی هسته ای
مشروط فقط گروه الف صنایع نساجی	مشروط منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	۲۴- صنایع تولید مواد و محصولات شیمیایی (سموم، پاک کننده ها، دارویی، رنگ و روغن)
مشروط فقط گروه الف صنایع چرم	مشروط منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	۲۵- تولید محصولات لاستیکی و پلاستیکی
مشروط فقط گروه الف صنایع چرم	مشروط منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	۲۶- تولید سایر محصولات کائی غیر فلزی (محصولات شیشه ای، سرامیکی، سیمان، سنگ بری، آجر بزی ...)
مشروط فقط گروه الف صنایع سلولزی	مشروط منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	۲۷- تولید فلزات اساسی (آهن، فولاد، فلزات گرانیها، آلミニوم و ریخته گری فلزات و....)
مشروط فقط گروه الف صنایع سلولزی	مشروط منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	۲۸- تولید محصولات فلزی فایبریکی بجز ماشین آلات و تجهیزات (محصولات فلزی ساختمانی، اینبارها، آلات برنده، مولدهای بخار و....)
مشروط فقط گروه الف صنایع دارویی	مشروط منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	۲۹- تولید ماشین آلات و تجهیزات طبقه بندی نشده در جای دیگر
مشروط فقط گروه الف صنایع شیمیایی	مشروط منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	۳۰- تولید ماشین آلات اداری و حسابکر و محاسباتی
مشروط فقط گروه الف صنایع کائی غیر فلزی	مشروط منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	۳۱- تولید ماشین آلات مولده انتقال برق و دستگاه های برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر
مشروط فقط گروه الف صنایع فلزی	مشروط منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	۳۲- تولید رادیو و تلویزیون و دستگاهها و وسائل ارتباطی
مشروط فقط گروه الف صنایع فلزی	مشروط منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	۳۳- تولید ابزار پزشکی و ابزار اپتیکی، ابزار دقیق و ساعت های مچی و انواع دیگر ساعت
مشروط فقط گروه الف صنایع برق و الکترونیک	مشروط منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	۳۴- تولید وسایل نقلیه موتوری و تریلر و نیمه تریلر
مشروط فقط گروه الف صنایع برق و الکترونیک	مشروط منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	۳۵- تولید سایر وسایل حمل و نقل (تجهیزات راه آهن، تولید و تعمیر کشتی، وسیله نقلیه هوایی ...)

پهنه های دارای ساخت و ساز و محیط مصنوع		پهنه های حفاظتی		پهنه های حفاظتی		پهنه بندی کاربری اراضی	
تفصیل	تفصیل	تفصیل	تفصیل	تفصیل	تفصیل	تفصیل	
مشروط	فقط گروه الف صنایع مرتبط با راهنمایی	منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	-۳۶- تولید میلان و مصنوعات طبقه بندی نشده در جای دیگر
مشروط	فقط گروه الف صنایع مرتبط با راهنمایی	منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	-۳۷- بازیافت، (ضایعات، فلزی، غیر فلزی)
-	-	منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	-۳۸- کشت و صنعت
ث- تأمین برق و آب و گاز							
مشروط	با رعایت ضوابط و مقررات ذیربطری	منوع	منوع	منوع	مجاز	مجاز	-۴- تامین برق و گاز و بخار آب کرم (تولید، انتقال و توزیع برق و گاز)
مشروط	با رعایت ضوابط و مقررات ذیربطری	منوع	منوع	منوع	مجاز	مجاز	-۴۱- جمع آوری و تصفیه و توزیع آب
۸- ساختمان							
مجاز	در ارتباط با گردشگری- با مجوز	مشروط	مشروط	در ارتباط با گردشگری	مشروط	مشروط	-۴۵- ساختمان
مجاز	اردوگاه، سکونتگاه غیر دائمی، پناهگاه حیوانات	منوع	مشروط	در ارتباط با گردشگری	مشروط	مشروط	-۴۵۱- آماده سازی زمین
مجاز	در ارتباط با گردشگری- با مجوز	مشروط	مشروط	در ارتباط با گردشگری	مشروط	مشروط	-۴۵۲- احداث ساختمان و یا قسمتیابی از آن شامل تغیرات و اضافات و تعمیرات
مجاز	در ارتباط با گردشگری	منوع	مشروط	در ارتباط با گردشگری	مشروط	مشروط	-۴۵۳- تأسیسات ساختمان (لوله کشی، برق، آب، گاز و ...)
۹- عمده فروشی و خرده فروشی و تعمیر وسایل نقلیه موتوری و موتورسیکلت و کالاهای شخصی و خانگی							
مجاز	-	منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	-۵۰- فروش، نگهداری و تعمیر وسایل نقلیه و موتورسیکلت و خرده فروشی سوخت خودرو
مجاز	-	منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	-۵۱- عمدۀ فروشی و حق العملکاری بجز در در مورد وسایل نقلیه موتوری و موتورسیکلت
مجاز	-	منوع	منوع	منوع	منوع	منوع	-۵۲- خرده فروشی بجز خرده فروشی وسایل نقلیه موتوری، موتورسیکلت و تعمیر کالاهای شخصی و خانگی
۱۰- هتل و رستوران							
مجاز	در ارتباط با گردشگری	مشروط	مجاز	مجاز	مجاز	مجاز	-۵۵- هتل و رستوران (اردوگاهها و محلی‌های صرف غذا و ...)
۱۱- همل و نقل و انبادراری و ارتباطات							
مجاز	-	راه های فرعی شوسه	مشروط	منوع	منوع	منوع	-۶۰- حمل و نقل زمینی و حمل و نقل از طریق لوله
-	-	ندارد	ندارد	منوع	منوع	منوع	-۶۱- حمل و نقل آبی (کشتیرانی)
منوع	-	منوع	مشروط	اذخ مجوز	اذخ مجوز	منوع	-۶۲- حمل و نقل هوایی (هوایی)
عدم ایجاد مزاحمت برای رندگی اهالی	مشروط	مشروط	مشروط	مشروط	مشروط	مشروط	-۶۳- فعالیت‌های پشتیبانی و کمکی حمل و نقل و فعالیت‌های آذانسیای مسافرتی و انبادراری
مجاز	در ارتباط با گردشگری	منوع	مجاز	مجاز	مجاز	مجاز	-۶۴- پست و مخابرات

توضیح: این جدول بر حسب الگوی خواسته شده در انتهای خلاصه گزارش تیپ - توسط وزارت مسکن و شهرسازی، تنظیم شده است و جایگاه فعالیت‌ها مشخص می‌کند. این فعالیت‌ها بیشتر جنبه شهری دارند تا منطقه‌ای، ولذا انطباق برخی از آنها بر کاربری‌های منطقه‌ای بلا موضوع است. در جلد ۶ گزارش طرح ناحیه ابهر، با عنوان "ضوابط و مقررات نحوه استفاده از اراضی"، مواردی ذکر شده است که بیشتر جنبه منطقه‌ای دارد و در این جدول خواسته نشده است. لذا، این جدول خلاصه تمام جلد ۶ نیست و برای درک دقیق‌تر فعالیت‌های مجاز، مشروط و منوع، و همچنین پاره‌ای ضوابط و مقررات مهم و مرتبه، قطعاً بایستی مفاد جلد ششم را مرجع کار قرار داد.